Ons Eigen Blad

Verschijnt de 15e van iedere maand
behalve in de maand Augustus
Prijs per jaargang voor Nederland f 9.45
Prijs per jaargang voor België 150 frs.
te voldoen vóór 1 April

REDACTIE:
Fr. S. Rombouts, Goirle N.B.
Aan dit adres alles wat met de redactionele inhoud verband houdt; ook boeken ter bespreking

ADMINISTRATIE:
Drukkerij R.K. Jongensweeshuis
Tilburg - Postrekening Nr. 13711
Aan dit adres alles wat abonnementen, betaling, adresverandering, advertenties, enz. betreft

Nummer 8
XXXVIe jaargang - 1952

INHOUD

P. v. d. MEER DE WALCHEREN :
De chaos van het ogenblik 339
ANT. PAPLAUSKAS-RAMUNAS :
De crisis der moderne opvoeding 340
MAX ANDRE : **Te wapen tegen het laïcisme !** 343
Door BRONGEVER : **De B.L.O. als leerschool** . 349
Prof. GIELEN : **Het paedagogisch aspect der Onderwijs-nota van Min. Rutten** 357
Fr. S. R.: **Frater Tharcisio Horsten overleden** . 358
CANITE TUBA : **Drie eeuwen Suid-Afrika VI** . 365
J. B.: **De verantwoordelijkheid van het H. d. S. voor de materiële schoolverzorging** 369
GOVERT GRAZER :
Is uw leesonderwijs op peil ? 371
GOVERT GRAZER :
Van diverse pedagogische walletjes 380

ACTUALITEITEN :
Zr. Eugenia in 't goud 346
Speciale aandacht gevraagd 346
Idil-Gids voor Jeugdlectuur 347
De laïcistische Franse Onderwijsliga 347

KWESTIES VAN DE DAG :
Enige technische bemerkingen bij het eerste deel van Lectuur-Repertorium 352
Bewondering, dank en lof 352
Een stijlvol feest (J. B.) 353
Biechten en communiceren (Br. Ambrosius en Red.) 354
Bij een jubileum van het B.L.O. te Maastricht (Jef Notermans) 355

ONDER HET PEDAGOGISCH ZOEKLICHT :
Studieloos tijdperk! 351
Een oordeel over internaatsopvoeding 361
Veranderd inzicht 362
Wat in Kohnstamm moet worden afgewezen . 362
„Dubieuze uitgaven" 363
Verdraagzaamheid die onverschilligheid is . . 363
Altijd nog hetzelfde wanbegrip 363
Missiepropaganda op nieuwe paden 364
Veraesthetisering van de Schrift 377
Examens 377
Universitair geroddel 379
Lapper: Scheve Hakken . . . . . 345 en 364
Lezers en Redactie 374
Nieuwe boeken voor opvoeders 375
Kroniek 378
Opvoedingswijsheid 341, 368, 377
Aan de zonkant 364

BOEKAANKONDIGING :
Keurraad-recensies 382
Andere uitgaven 383

U kent toch het Jeugdtijdschrift

De Engelbewaarder?

Zo niet, vraag dan direct Proefnummers aan, — want, onbekend maakt onbemind — en, U zult verrukt raken over deze fijne Engel, die U zo graag de helpende hand wil reiken bij uw mooie werk van de opvoeding der jeugd.

Op 1 October begint De Engelbewaarder reeds de **64e Jaargang** en verschijnt voortaan in drie edities:

De Engelbewaarder B voor de kleinen
20 nummers van 16 bladzijden per nr 12 ct, per jaar ƒ 2,40

De Engelbewaarder A voor de groten
20 nummers van 20 bladzijden, per nr 15 ct, per jaar ƒ 3,—

De Gouden Wiek, speciaal voor het Voortgezet Onderwijs
10 nummers van 40 bladzijden, per nr 36 ct, per jaar ƒ 3,60

U helpt toch mee om de U toevertrouwde jeugd een goede Engel voor het leven mee te geven!!

Drukkerij van het R.K. Jongensweeshuis en in de Boekhandel

Een nieuwe serie stilleesstof

Lezen en Nadenken

voor oudere leerlingen van de Lagere School

Verzameld en van vragen voorzien door
Fr. S. Rombouts

Verschenen:

Lezen en Nadenken 1	ƒ 1.—	**Lezen en Nadenken 2**	ƒ 1.20
Vragenboekje hierbij	ƒ 0.30	**Vragenboekje** hierbij	ƒ 0.35

De reeks, die compleet uit 4 deeltjes zal bestaan, is de belangrijke aanvulling van de alom bekende en gewaardeerde Serie „De Meiboom", leesstof voor de Lagere School.

De oorspronkelijke opzet om bij ieder deeltje der leesserie „De Meiboom" een korte instructie te geven is hiermee komen te vervallen.

Het Vragenboekje dat bij elk deeltje verschijnt, zal echter hierin ruimschoots voorzien, en door de „vragen" zullen de leerlingen leren lezen in de volle zin des woords.

Drukkerij van het R.K. Jongensweeshuis en in de Boekhandel

De chaos van het ogenblik

Het leven van heden is uitgehold. Het leven van het „heden" is leeg. Het waarachtige leven — het leven volgens de Waarheid — is afwezig.

Om dit te zien, om dit te begrijpen, moet men zich rekenschap geven van de schrikbarende omvang en de bloedige ernst van wat er op aarde gebeurt. Men kan dit gebeuren niet groot genoeg zien, niet dramatisch genoeg denken. Het drama van deze tijd, dat méér dan een eeuw reeds duurt en dat nu dringt naar zijn ontknoping — is eerst en vooral een geestelijk drama.

Het mensdom is geestelijk ziek. De geestelijke puinhopen zijn onoverzienbaar. Al degenen die met aandacht leven en iets trachten te begrijpen van de zin van het wereldgebeuren — ik bedoel hiermee niét de zinloosheid van de uitroeiings-oorlog, noch de wereldpolitiek ; ik denk uitsluitend aan de drijvende machten en krachten die werkzaam zijn — de aandachtige mensen, de christenen, zien de afgronden naar alle kanten openstaan. Het heidendom in een onbepaalde reeks schakeringen, van een vaag christelijk humanisme af tot en met het communisme, is in wezen de onvermijdelijke consequentie van alle leven buiten het christendom, buiten de katholieke Kerk. Naast dit snel wegzinken naar een seniel heidendom — waarneven het vóór-christelijk heidendom dat de Openbaring niet kon kennen, het verlangen van een jonge lente ademde — ziet men een ontstellende nivellering van het christelijk inzicht naar een soort humanistisch christendom, waaraan met vreemde zorg alle hinderende bovennatuurlijkheid ontnomen wordt. Deze nivellering breidt zich uit over alle gebieden van de menselijke werkzaamheid, kunst, politiek, wetenschap, literatuur, staatkunde, nijverheid, handel.

Zoekend naar de oorzaak van dit verschijnsel, constateren we een rampzalige regressie van het menselijk denken. We hebben slechts om ons heen te zien. Het is een chaos. De geestelijke leegte. Het mensdom verdrinkt in een zondvloed van imbeciliteit.

Nu zou men niets begrijpen van de gang en van de duistere zin van de wereldgeschiedenis — van Gods plan — wanneer men niet inziet, dat tegelijkertijd met de neergaande, ontbindende beweging, die een maatschappij, een staat, een cultuur naar de ondergang drijft, er in hetzelfde tijdperk een opwaartse beweging begint, niet te meten in haar kracht en omvang en uitwerking. Op de grote punten van de wereldgeschiedenis, wanneer een oude wereld te sterven ligt aan haar middelmatigheid, worden vele zielen gegrepen door honger naar het absolute.

Het is zaak, aan deze zielen, zonder enig voorbehoud, het totale christendom te geven, in heel zijn omvang van eenvoud en diepte, al de schatten van de genade, het goddelijk „zijn".... Het herstel uit de chaos waarin wij nu leven, eist radicale, absolute middelen : de offerende kracht van de liefde van de christenen der eerste tijden, de christenen der katakomben ; het eist de geest van de heiligen uit alle eeuwen, de geest waarvan en waarin de contemplatieven van alle tijden leven, in stilte en eenzaamheid, en onbekend voor de wereld, werkzaam zijn mèt God aan de uitbreiding van Zijn Rijk.

Uit „Gods Uur". PIETER VAN DER MEER DE WALCHEREN.

DE CRISIS der moderne opvoeding

Samenvatting van een voordracht, gepubliceerd door Revue de l'Université d'Ottowa, Canada, door Ant. Paplauskas-Ramunas, professor aan het Psychologisch Instituut van Ottawa en Montreal, naar La Nouvelle Revue Pédagogique van Mei 1952.

DE scherpzinnigste en klaarst-ziende geesten van onze tijd komen na peiling van de hedendaagse beschaving en opvoeding bijna eenstemmig tot de ontdekking van zeer talrijke, hoogst ernstige en helaas diep ingekankerde kwalen. Een zonder uitstel toegepast en afdoend middel is nodig, want de zieke bevindt zich reeds *in articulo mortis*. De moderne pedagogiek schijnt totaal over het hoofd te hebben gezien de gezonde geneeskundige raad: *Principiis obsta sero medicina paratur,* zodat er een dringende behoefte bestaat aan een degelijke, betrouwbare diagnose. Iedere prognose, alle medische behandeling moet immers worden voorafgegaan door een diagnose : een nauwgezette studie en kennis van de ziekte. Doel van deze verhandeling is juist, de diagnose te stellen van de kwalen der moderne pedagogie. Wij willen trachten te bepalen en te omschrijven de voornaamste ziekten waaraan onze instellingen, onze leer, onze middelen en systemen inzake opvoeding lijden.

Het pedagogisch gebouw van thans, waaraan eeuwen gewerkt is, wordt gedragen door vier valse hypothesen of premissen.

1. De eerste, reeds geanticipeerd door Rabelais, uitgewerkt en uitgeroepen door J. J. Rousseau en Leo Tolstoi, ten slotte op de spits gedreven door de bolsjewistische pedagogiek, is te herleiden tot de formule : Natura sive Deus, de natuur is het absolute, de geïncarneerde God ; formule die gesmeed werd door Spinoza (1632—1677), vader van het pantheïsme en van het moderne materialisme.

Natura sive Deus — deze formule wijst voor het eerst aan de natuur de plaats aan van het absolute, van God zelf, en wordt zo de basis en opperste maatstaf van alles. Ze vormt de hoeksteen van de pantheïstische, cosmocentrische, naturalistische, empiristische, materialistische pedagogiek, van Rabelais tot Rousseau, van Rousseau tot Marx, Tolstoi, Kronstantinovna Kroupskaya (de vrouw van Lenin, medewerkster van Tolstoi en grondlegster van de communistische opvoedingsleer) en ten slotte Anatole Vassalievitch (1875—1933), minister van onderwijs onder Lenin, promotor van de grote pedagogische sovjet-hervormingen en vader van de militante Russische god-lozen.

De naturalistische en materialistische leer, die God reduceert tot de natuur, de Schepper tot de schepping, en zo, in naam van de natuur, van de stof, de hele waarden-hiërarchie omverwerpt en vernietigt, is de eerste, diep ingevreten ziekte van de hedendaagse pedagogiek.

2. Haar tweede premisse, reeds aan te wijzen bij humanisten als Ulrich von Hutten en Erasmus, aangevuld door de leidende „hervormers", door de deïsten, rationalisten, occasionalisten, ontologisten, fideïsten, immaterialisten, panidealisten, en tot het uiterste gedreven door Hegel, Gentile en de fascistische pedagogen, is samen te vatten in de formule : Homo sapiens sive Deus, de mens, het redelijk wezen, is God, de geïncarneerde God, en bijgevolg de enige meester over

zichzelf en over het heelal, de enige maatstaf van alle dingen.

Home sive Deus — deze formule die aan de mens de plaats van God geeft, aan de rede de plaats van het geloof en de goddelijke openbaring, vormt de leerstellige grondslag, de hoeksteen van de anthropocentrische, de humanistische, rationalistische, essentialistische, idealistische, panidealistische pedagogiek, van Von Hutten en Erasmus tot Hegel, van Hegel tot Mussolini en Gentile, onderwijsminister en stuwkracht van de fascistische pedagogische hervormingen onder Mussolini.

3. De derde premisse der moderne pedagogiek, reeds te vinden bij de opvoeders en denkers van de romantiek der 19e eeuw, uitdrukkelijk uitgesproken en geëxtremiseerd door J. C. Fichte (1762—1814), Durkheim (1858—1917), Krieck (1882—), A. Baeumker (1887—) en de nationaal-socialistische opvoedingsleer, is terug te brengen tot de formule: Societas sive Deus, de gemeenschap, de staat, is het absolute, de geïncarneerde God. „Der Staat ist der präsente Gott", verkondigen de apostelen van de sociocentrische of socialistische pedagogiek. Maakte de renaissance de *natuur* tot God, de Hervorming en de Verlichting de *mens*, de *romantiek en het socialisme van de 19e en 20ste* eeuw komen tot de valse „synthese", dat de *gemeenschap*, de *staat*, de geïncarneerde absolute God is en daarmee de maatstaf van alle dingen.

Societas sive Deus — deze premisse, waarbij natie en ras in de plaats van God treden, en irrationele krachten en dierlijke instincten godsdienst en goddelijke openbaring vervangen, vormt het leerstellig fundament en de sluitsteen van de sociocentrische, socialistische, voluntaristische, activistische, irrationalistische pedagogiek, vanaf Fichte tot Hans Guenther (1891—), Hitler en Alfred Rosenberg (1893—1946), minister van onderwijs en promotor van de nationaal-socialistische pedagogische hervormingen onder Hitler.

4. De vierde en laatste acte van het drama wordt geopend door het vitalisme en existentialisme, die op het eind van de vorige eeuw en bij het begin van deze, opdoemden aan de nevelige, sombere horizon van het Oosten (Dostojevski, Solovjev, Vivekananda) en van het Westen. Deze laatste modern-pedagogische premisse is de meest revolutionnaire, daar zij met één slag de drie voorafgaande premissen of thesen omverwerpt. Psychologisch gezien, steunen de bovenvermelde pedagogieën op de volgende formules:

a. *Percipio, ergo sum* (Bacon, Helvetius, Marx, Lounatcharski, Lenin): ik neem waar, dus ben ik. Dit is het psychologisch uitgangspunt van de naturalistische, empiristische, materialistische opvoedingsleer.

b. *Cogito, ergo sum* (Descartes, Berkeley, Payne, Hegel, Gentile): ik denk, dus ben ik. Dit is de psychologische basis van de anthropocentrische, rationalistische, idealistische pedagogiek.

c. *Ago, ergo sum* (Fichte, Dewey, Kerschensteiner): ik handel, dus ben ik. Dit is het psychische punt van vertrek voor de sociocentrische, activistische, pragmatistische pedagogiek.

Welnu, deze drie opvattingen ruimen vitalisme en existentialisme uit de weg om plaats te krijgen voor een andere formule: Sum (vivo, existo), ergo percipio, cogito, ago: ik ben, ik leef, ik besta, dus neem ik waar, denk ik, handel ik. Eérst leven, bestaan, dàn denken. *Prius vivere, posteo philosophare*, zeggen de existentialisten. De existentie gaat vooraf aan de essentie. De leer van het atheïstische, nihilocentrische existentialisme is te herleiden tot de formule: Nihil sive Deus: het niets is het absolute, de maatstaf aller dingen. Zo komt dus het niets in de plaats van het absolute, van God, en hiermee de angst in de plaats van het geloof, de hoop en de liefde. In naam van het niets worden alle educatieve waarden omvergeworpen, vernietigd — dat is de vierde grote ziekte, de nieuwste van de moderne pedagogiek.

In vier kampen zijn dus de filosofen en pedagogen van de 20e eeuw verdeeld. De strijd is hardnekkig en schijnt te willen duren *ad infinitum*. Het eerste kamp vecht voor de omver-

Soyez désintéressés dans votre dévouement. N'attendez pas de reconnaissance. Ne vous étonnez jamais de l'ingratitude. Ce n'est pas pour une récompense terrestre que nous travaillons et c'est précisement ce déintéressement dans le détachement le plus total qui fait votre force et vous donne un droit certain à la confiance, à l'estime et à l'affection.

abbé G. Courtois.

werping van alle educatieve waarden in naam van de *natuur,* van de zinnen, van de stof ; het tweede doet hetzelfde in naam van de *mens* als drager der rede, in naam van de rede, van de geest ; het derde idem in naam van de *gemeenschap,* de staat en de actie ; de extremisten van het vierde kamp beogen nogmaals hetzelfde en — mirabile auditu ! — verspillen hun energie in naam van het *niets.* Vijf eeuwen geleden begon men met de ontkenning van God in naam van de natuur (natura sive Deus), in naam van de mens (homo sive Deus), in naam van de gemeenschap (societas sive Deus) — thàns zijn we gekomen tot de negatie van alle levenswaarden en glijden we naar de gapende afgrond van het niet.

Zo zien dan de opvoeders van de 20e eeuw zich geplaatst voor het alternatief : gaan tot het einde van de *anti-scholastieke revolutie,* om terecht te komen in de ontkenning van alle opvoedingswaarden, in volslagen anarchie, en onverbiddelijk neer te storten in de afgrond — òf terug te keren naar het scholastieke, katholieke „integralisme", tot de *philosophia et paedagogica perennis,* teneinde zo de hiërarchie der educatieve waarden te herstellen, en te putten uit die rijke bronnen van leven en opvoeding, om de volken van Oost en West te herkerstenen, te verjongen en te herscheppen. *Tertium non datur.*

De vier pedagogieën die wij schetsten, alle vier fragmentarisch, foutief, verminkt, zijn het resultaat van het uiteenrukken van het middeleeuws integralisme, enkel de noodlottige consequenties van de antischolastieke revolutie, ingezet 500 jaar geleden. „Le poisson pourrit par la tête" (het bederf van de vis begint bij de kop), zegt een Frans spreekwoord. De wanorde in het gebeuren en in het leven is altijd het logisch gevolg, en tevens de openbaring, van de wanorde in het (menselijk) hoofd en geweten. Om in het uiterlijke de orde te kunnen herstellen is het bijgevolg vóór alles nodig, de orde in het innerlijk leven te herstellen, d.w.z. in onze gedachten, in ons hart, in ons geweten. Vandaar dat de scherpzinnigste en klaarst-ziende denkers van onze tijd zich wenden, bewust of onbewust, tot de Kerk, de grote opvoedster der mensheid, de uitdeelster van de goddelijke genade, van bovennatuurlijk licht en van de opvoedingswijsheid die zij in de loop van 20 eeuwen verzamelde.

Drie namen symboliseren deze oriëntatie van de moderne wereld naar de Kerk, drie namen als stralende sterren verkondigen de dageraad van een katholieke aera : Vladimir Soloviev (schrijver van „De crisis der Westerse filosofie") in de orthodoxe wereld en de landen van het Slavische Oosten ; John Newman in de Anglikaanse wereld en de Angelsaksische landen ; Fr. W. Foerster in de Lutherse wereld en de Germaanse landen. De Katholieke Kerk heeft zich in de 20e eeuw gemanifesteerd als de enige geestelijke kracht om beslissend en constructief op te treden tegen de vier pedagogische hoofdkwalen van onze tijd :

1. Tegen de panmaterialistische of marxistische ziekte kwam zij uit met de encycliek *Divini Redemptoris* (19 Maart 1937);
2. Tegen de panidealistische of fascistische kwaal richtte zij *Non abbiamo besogno* (29 Juni 1931);
3. Tegen pansocialisme, panirrationalisme of nationaalsocialisme *Mit brennender Sorge* (14 Maart 1937);
4. Tegen panexistentialisme, pannihilisme en andere afwijkingen in de moderne opvoeding *Humani Generis* (12 Aug. 1950);
5. Eindelijk in *Divini illius Magistri* (29 Dec. 1929), de encycliek die terecht de „Charta magna der opvoeding" heet, trok zij scherp de lijnen der katholieke, d.i. van de integrale opvoeding.

In onze dagen, zoals eens in de eeuwen van barbaarsheid, doet de Kerk haar zegenrijk werk voor de mensheid; als eertijds tijdens de Mongoolse en Aziatische invasies belooft zij weer te worden de grote opvoedster der volken; als een stralende vuurtoren verdrijft zij de duisternissen waarin de 20e eeuw ronddwaalt; als een nieuwe Ark van Noë gaat zij de geestelijke schatten van de gestrande mensheid verzamelen, om ze te beveiligen tegen het nieuwe barbarendom dat op het ogenblik Europa, het Westen, Azië, Afrika, de hele wereld, bedreigt. „Heden zoals weleer", aldus Kard. Suhard van Parijs, „kan het mensdom niet van de zondvloed gered worden, tenzij door de Ark".

Naar prof. *Ant. Paplauskas-Ramunas.*

Te wapen tegen het Laïcisme!

Een stem uit Rome

„Alerte au laïcisme !" Zo luidt het opschrift van een artikel in Revue Pédagogique (Casterman, Tournai), geschreven door Max André te Rome.

Schrijver begint met te verwijzen naar een gezamenlijk herderlijk schrijven van de Amerikaanse bisschoppen aan hun gelovigen, die hetzelfde gevaar signaleren. Zulk een waarschuwing is dringend nodig, want „les chrétiens eux-mêmes se sont laissé intoxiquer par le microbe du laïcisme". „Het steeds toenemende aantal christenen die hun persoonlijk verantwoordelijkheidsgevoel tegenover God en het begrip van de zonde in de praktijk van het leven verloren hebben — aldus de Amerikaanse bisschoppen — is de grootste morele katastroof van deze tijd. De vage en onpersoonlijke herinnering aan God, die ze wellicht nog hebben bewaard, is niet bij machte hun dagelijkse leven te beïnvloeden". En zoals de individuen zijn, zo worden steeds meer de gezinnen, de bonden en verenigingen, de werkgemeenschappen, de internationale betrekkingen.

Stelselmatige strijd tegen God.

Als een vloedgolf spoelt het atheïsme over de wereld. Godloochenaars waren er ook vroeger, althans bij monde en geschrifte. Maar dit atheïsme was nog geen Godsháát, en als een enkele maal werkelijke Godshaat zich uitraasde bij een waanzinnige „Uebermensch" als Nietzsche, betekende dat nog niet : systematische, georganiseerde en massale God-bestrijding. In dit laatste stadium zijn wij thans gekomen : in haar tot krankzinnigheid gestegen trots is de mensheid begonnen zichzelf te vernietigen door de strijd aan te binden tegen Hem, aan wie het zijn bestaan en voortbestaan te danken heeft. De sovjets hebben wetenschappelijke studie gemaakt van deze wereldworsteling tegen God en Godsdienst en voeren hun ontworpen plannen uit met — zoals Max André zich uitdrukt — „une férocité démoniaque".

Alle middelen worden daarvoor gebruikt : pers, bioscoop, radio, literatuur, kunst. Vooral van de systematische antireligieuze opvoeding verwacht het communisme succes : de sovjetschool moet vóór alles de kweekplaats zijn voor een volkomen goddeloos geslacht. Daarom wijdt het Commissariaat van het openbaar onderwijs minutieuze zorgen aan de eenheidsschool, de coëducatie, de vrijheid in de omgang der sexen, de onderwijsprogramma's. Ziehier enkele enigszins gedetailleerde voorschriften :

1. De inspecteurs hebben nauwlettend toe te zien, hoe het staat met de antigodsdienstige actie op de scholen en in verband met de scholen buiten de lesuren, en moeten daarbij de onderwijzers op concrete en methodische wijze ter zijde staan.
2. Pedagogische tijdschriften moeten de plaatselijke ervaringen met de antireligieuze actie bekend maken en de aandacht vestigen op de meest effectieve werkwijzen.
3. In alle schoolboeken moet, zo levendig, helder en overtuigend als mogelijk blijkt, een quantum antigodsdienstige stof verwerkt worden.
4. Alle maatregelen moeten getroffen worden om de scholen te voorzien van handleidingen voor antireligieuze instructie, bestemd voor de onderwijzers — Moscou-edities — en van alle leer- en hulpmiddelen, aangewezen door het Onderwijs-commissariaat.
5. De scholen zullen bekend gemaakt worden met de wijze waarop systematisch en methodisch de vorming van communistische cellen kan bevorderd worden.

Dezelfde methodes worden gevolgd, dezelfde maatregelen getroffen voor al de landen waarover „la bienveillante protection" van Stalin zich uitstrekt. De schaarse berichten die vanachter het ijzeren gordijn tot ons doordringen, spreken van gesloten katholieke scholen, arrestatie en opsluiting van priesters, vrouwelijke en mannelijke kloosterlingen, wegvoering van jeugdige personen tegen alle elementaire rechten

in, kortom onverbiddelijke doorvoering van de plannen der atheïstische wereld tegen de christelijke beschaving en vrijheid.
Ieder jaar, iedere maand, worden de fronten der goddeloosheid vooruitgeschoven naar ons toe : ze brokkelen Europa stuk voor stuk af. En in het vooruitzicht dat straks de atheïstische horden over onze streken gaan uitstromen, bereiden specialisten hier het terrein voor, geholpen door handlangers die sinds lang onder ons hun sinister werk verrichten. Konden we maar zeggen, dat dit werk vergeefs is geweest ! Het is het helaas niet. Om slechts van één feit te gewagen : na 50 jaar laïcisme is „Frankrijk, oudste dochter der Kerk" geworden : „Frankrijk missieland".
Zulke feiten lijken toch wel in staat, ook de slapenden onder ons de ogen te openen. Wij staan voor de noodzakelijkheid, van onderaf een nieuw christelijk, katholiek geslacht te kweken. Staatslieden en politici zijn tegen zulk een onderneming niet opgewassen. Aan het werk moeten allereerst de moeders en de onderwijzers. *Zij* vooral moeten het horen : Te wapen tegen de goddeloosheid ! Op voor de nieuwe kruistocht !

Het gedachteloos meelopen met Decroly.

De schrijver heeft Belgische en Franse toestanden op het oog — ze zijn echter ook Nederland niet vreemd — als hij verder zegt :
„Tout d'abord, cette fièvre récurrente du decrolysme". Laat het waar zijn, dat Dr. Decroly door zijn oorspronkelijke ideeën en pedagogische experimenten de opvoedkunde aanzienlijk verrijkt heeft — zijn pedagogie vertoont de ernstige fout, te stoelen op een incomplete filosofie, die de mens reduceert tot een „redelijk dier".
Om ze te saneren is het niet voldoende er iets aan toe te voegen : heel de structuur moet veranderen, door bezieling met de christelijke geest. De moderne pedagogiek eist, dat bij de opvoeding de natuur van het kind in het oog zal worden gehouden. Zulk een eis valt toe te juichen. Maar er volgt uit, dat héél de natuur van het kind in aanmerking moet komen, en die heeft een dubbel aspect : de mens is een „animal divin". Dit heeft Decroly volkomen genegeerd, en zijn volgelingen blijven voortgaan in dezelfde richting, zijn even eenzijdig. Maar hoe kunnen dan katholieke scholen de methodes van zulke eenzijdige, laïcistische voorgangers overnemen ? Wij willen bij allen goede trouw veronderstellen, vergissing uit kortzichtigheid. En toch ! Hoe is het mogelijk, het „religieuze instinct", dat zich bij millioenen en millioenen menselijke wezens zo duidelijk manifesteert, over het hoofd te zien ? Hoe kan men uit het oog verliezen de behoefte aan het oneindige, de zin voor het bovennatuurlijke, die bij de meest primitieve volksstammen aan de dag treedt, zelfs bij individuen, die wegens physieke of psychische defecten van de rest der mensheid zijn afgesloten en God slechts kunnen kennen uit hun persoonlijk bewustzijn ?
Dit pedagogisch naturalisme is de schoolliteratuur gaan beheersen en de boeken der leerlingen worden met zorg gecorrigeerd en geredigeerd naar de nieuwe, laïcistische beginselen.

Onverantwoordelijke toestanden.

Wij kunnen en willen niet verhinderen, dat de aanhangers van Decroly hun boeken publiceren en hun theorieën trachten te verbreiden : het is hun recht. Doch waarom worden in parochiële katholieke scholen, onder het bestuur van pastoors of religieuzen-congregaties, deze laïcistische hand- en schoolboeken gebruikt ? Hoe is het te verdedigen, dat hoofden van katholieke scholen, aangewezen voor de aanschaffing van schoolwerkjes en boeken voor de prijsuitdeling, zich nauwelijks bekommeren om de geest waarin die boeken geschreven zijn ? Is het om de inspecteur te behagen die zulke „neutrale" publicaties warm heeft aanbevolen ? Om de voortreffelijke vorm ? De inhoud ? De prijs wellicht ? Laten we toch beseffen, dat het katholieke onderwijs waard is, dat we er ons offers, ook geldelijke offers, voor getroosten.
Onze scholen zijn niet katholiek, omdat er een kruisbeeld aan de wand hangt of omdat de onderwijzer(es) een habijt draagt. Sommige oudervereniging in Frankrijk hebben zich in alle ernst afgevraagd, of er wel een wezenlijk verschil bestaat tussen kinderen die de katholieke school bezocht hebben en die van de openbare, en of de stand van zaken de enorme offers die de schoolcomité's brengen voor het bijzonder onderwijs, wel rechtvaardigt. Dit doet denken aan de uitlating van die Franse publicist, een 50 jaar geleden, dat zij die de onderwijsgevende congregaties het land uit joegen, hun eigen oudleerlingen waren.

Wordt het niet hoog tijd, dat de ogen van veel „brave lieden" geopend worden, om te voorkomen dat ze zich ongemerkt laten chloroformeren en lijdelijk meeglijden op de golving van neutraliteit, indifferentisme, naturalisme, laïcisme ? Er wordt niet gevraagd van de katholieken dat zij met revolutievanen door de straten zullen trekken, noch van onze politici dat zij tribunes zullen bestijgen voor het houden van daverende toespraken — maar laten de mensen van onze scholen eens rustig de toestand onderzoeken, en laten zij naar best vermogen trachten, van hun scholen echt katholieke scholen te maken, die scherp afsteken tegen de scholen zonder God : katholieke scholen waar de katechismus niet op de zoveelste plaats komt, de bijbel niet in een hoek wordt gedrongen ; scholen waar telkens aan de bovennatuurlijke realiteiten herinnerd wordt; waar bij het godsdienstonderwijs als zodanig het accent valt op het leven zelf en niet op lege formules of louter vormelijke praktijken; waar het kind stap voor stap de christelijke opvatting van zijn plichten verwerft. Zó alleen zullen in de jeugd geleidelijk ontstaan en gestabiliseerd worden de christelijke levenshoudingen van oprechtheid, eerlijkheid, rechtvaardigheid, reinheid, berouw over tekortkomingen, naastenliefde, vroomheid, kortom van alle deugden, die de waarachtige Christen uitmaken.

Deze stem uit Rome is niets anders dan de weerklank van de nog veel màchtiger stem die ons toespreekt en plichten oplegt in de encycliek *Divini illius Magistri*. Moge ze gehoord worden vóór het te laat is! Want ook wij zakken af, laten ons onwillekeurig meeslepen door de naturalistische zuiging. en de doorbraakgedachten die in de lucht hangen en sprekende overeenkomst vertonen met de valse verdraagzaamheids-ideeën uit de tijd van Aufklärung en liberalisme, waardoor in die dagen zo enorm veel onheil is gesticht. Het lijkt of de jongeren onder ons steeds meer besmet raken met liberalistische opvattingen en houdingen ; wat wij voor een groot deel menen te moeten verklaren uit het feit, dat zij niet meer, zoals de ouderen, de liberale oppervlakkigheid, aanmatiging en zelfgenoegzaamheid, die cynisch spotte met alle „vroomheid" en de godsdienst terugwees naar kerkgebouw en binnenkamers, als aan den lijve ondervonden hebben. Spiegelen we ons aan anderen. Te wapen tegen het laïcisme ! Niet alleen door geen boeken toe te laten die niet aan de eisen van de Encycliek voldoen, maar door onze scholen te maken tot integraal-katholieke, waaraan niemand half- of tweeslachtigheid kan verwijten. Het zou een ondraaglijke schande voor ons zijn, als onze scholen minder christelijk waren dan de communistische communistisch.

Naar *Max André*.

Scheve Hakken

„De Koningin beperkte zich tot het consulteren van slechts enkele hoog verheven dignitarissen, en schafte ditmaal geen raad met de fractieleiders" (De Tijd van 24 Juli 1952). Raad schaffen met de fractieleiders — dit kan in het gegeven verband niets anders betekenen dan: raad vragen aan; te rade gaan bij; raadplegen; consulteren. Men zou ook kunnen zeggen: de Koningin heeft met de fractieleiders niet b e r a a d s l a a g d, d.i. ernstig overleg gepleegd, want wie van anderen geen raad wenst of nodig heeft, komt er zeker niet toe met hen te beraadslagen = overleggen, waarvan immers „raad" het beoogde resultaat is. Maar voor „raad vragen", „beraadslagen met", kan men niet zeggen: „raad schaffen", zonder zich tegen correct Nederlandse-taalgebruik te bezondigen.

Stellig heeft Hare Majesteit „zich nog eens b e r a d e n" alvorens ze na het fiasco van Dr. Drees prof. Beel over de kabinetsvorming aansprak. Want als Koningin moet zij in zulk een crisis „raad schaffen", althans zorgen, dat ànderen raad schaffen. Overal waar de toestand onhoudbaar wordt, moet raad of hulp geschaft worden. Dit „schaffen" betekent: bezorgen, verstrekken, doch komt alleen in bepaalde verbindingen voor, speciaal met „raad" en „hulp". „Verschaffen" is veel gebruikelijker en laat een veel groter aantal verbindingen toe; een „genoegen" bijv. wordt wel „verschaft", niet „geschaft". Ook de pot pleegt te schaffen, en wat die schaft moet men eten, maar ook dit schaffen is: bezorgen, verstrekken.

Zou de Koningin met de fractieleiders raad hebben geschaft, dan was daarmee, door onderlinge samenwerking, een oplossing of althans hulp, licht geschonken. De Tijd-redacteur bedoelt er evident iets anders mee, maar maakt dan ook klaarblijkelijk een taalfout.

Het gaat hier over „schaffen", niet over „schaften". „Schaften" betekent eten (van matrozen, werklui) en bij uitbreiding: het werk onderbreken, rusten, ten behoeve van een maaltijd; synoniem „schoften": de arbeiders hebben schaft- of schoftijd. „De arbeiders zijn schoften", zo illustreert een woordenboek. Wat voor een woordenboek onvergeeflijk dubbelzinnig is.

Lapper.

ACTUALITEITEN

Zuster Eugenia in 't goud

Nauwelijks waren de feestelijkheden bij het honderdjarig bestaan van de kweekschool der Tilburgse Zusters van de Oude Dijk achter de rug, of opnieuw waren kweekschool en klooster in feestdos en -stemming. Ditmaal om Zr. Eugenia, van 1907 af, dus 45 jaar lang, lerares aan hetzelfde instituut, die op 8 September haar gouden jubilé als religieuze vierde.

Bijna een halve eeuw kweekschoollerares, dat wil wat zeggen ! We kunnen nauwelijks schatten, hoeveel onderwijzeressen, religieuzen en niet-religieuzen, thans voor de klas staan of hèbben gestaan, die van háár de kunst van onderwijzen en opvoeden leerden. Want paedagogiek is altijd Zr. Eugenia's hoofdvak geweest.

Ze was uitstekend onderlegd. Met Sr. Petra van Oirschot, Br. Canisius van Breda, pater Palmen, als missionaris in China gestorven, met de sinds lang overleden heer Hermans en ondergetekende behoorde zij tot de eerste leerlingen van het Psychologisch-paedagogisch Instituut der R.K. Leergangen, die de overgang meemaakten van Den Bosch naar Tilburg, en in weinig gerieflijke lokaliteiten mochten profiteren van de colleges vooral van prof. Hoogveld en prof. Roels.

Van genoemd instituut ging in die jaren de enquête uit over de „Psychologische Karakteristiek van de onderwijzer", en Marie van Kuyk, Zr. Eugenia, was het, die het binnengekomen materiaal verwerkte tot de bekende publicatie in Malmberg's Paedagogische Bibliotheek. Het boek is in het Zuiden van het land lange tijd een van de bevoorkeurde nummers geweest op de lijst van „geschriften van bekende paedagogen", die hoofdakte-candidaten naar programma-eis schuldig zijn. Betere scripties voor Diploma B zijn er sinds 1922 zeker weinig verschenen.

Zelf heeft de schrijfster vele honderden hoofdakte-candidaten op de officiële examens aan hun pedagogische tand gevoeld, want zij was examinatrice meer dan een kwarteeuw lang. En we geloven niet, dat ooit een „slachtoffer" ontevreden van het tafeltje bij Zr. Eugenia is opgestaan: ze verstond ook de kunst van examineren als weinigen.

Doceren en examineren deed zij meer dan schrijven. Naast de „Psychologische Karakteristiek van de onderwijzer" heeft zij geen werk van enige omvang gepubliceerd, maar wel was zij medewerkster van het Tijdschrift voor Zielkunde en Opvoedingsleer, van het Tijdschrift voor R. K. Buitengewoon Lager Onderwijs, van de R.K. Bewaarschool (thans Kleuterschool). Ook in Ons Eigen Blad verschenen tal van artikeltjes van haar hand, steeds bescheiden ondertekend : Zr. E.

Al haar bijdragen vertonen een eigen cachet : het practische. Zij deed niet aan paedagogiek òm de paedagogiek, maar om de opvoeding; niet om de theorie, maar om de praktijk. Zij had leren denken om te doen, en haar artikelen gaan bijna zonder uitzondering uit van een stuk beleefde praktijk mèt of vàn haar kwekelingen of onderwijzeressen : van schoolervaringen.

In het doen en léren doen lag — en ligt — haar sterke kracht en grootste verdienste. Zij weet haar kwekelingen en onderwijzeressen (van de hoofdakte-cursus) aan het werk te zetten, eerst om de theorie te assimileren in directe aanraking met de op te voeden jeugd — want daar pas krijgt ze vlees en bloed — en uit de zelfopgedane ervaringen tot de diepe zin en volle omvang van de theorie door te dringen. Er zullen niet veel kweekscholen in Nederland bestaan, waar de „practische oefening" van de toekomstige onderwijzeressen of onderwijzers zo effectief geregeld is als bij de Zusters van de Oude Dijk te Tilburg. De organisatie van deze practische vorming — we durven het zeggen zonder de vrees iemand tekort te doen — is het werk van Zr. Eugenia. Haar bijzondere gaven als organisatrice kwamen zelfs uit op de hoofdakte-examens : deden zich daar moeilijkheden voor bij de rooster-regeling onder ongewone omstandigheden of waren er complicaties van andere aard — Zr. Eugenia knapte zonder vertoon alles op, even handig als ze, bij oorlogsongerieflijkheden, voor het examinerend gezelschap thee schonk of zelfs wel zètte, en de „vaatwas" deed.

Zr. Eugenia heeft een zeldzame werkkracht ontwikkeld, waaraan zeker de taaie vasthoudendheid van het Kempische volk, waaruit zij geboren werd (Leende 1885), niet vreemd is. Op géén terrein heeft die werkkracht zich zó uitgevierd als op dat van de kleuteropvoeding, vooral in haar kwaliteit van secretaresse van de examens van R.K. Bewaarschoolonderwijzeressen van de Nederlandse R.K. Schoolraad. Haar verdiensten in dezen zijn onschatbaar, haar gepresteerde arbeid enorm. En haar aard zou zich verloochend hebben, als deze examens — en dóór de examens deze opleiding — niet het bij uitstek practische karakter hadden aangenomen dat ze kenmerkt. Haar talent van regelen en organiseren heeft beide, opleiding en examen, gemaakt — met de daadwerkelijke medewerking van hoofdinspecteur Verbeeten — tot een model in den lande. Laten degenen die de nieuwe onderwijzersopleiding en de nieuwe examens krijgen te regelen, niet verzuimen kennis te nemen van wat onder Zr. Eugenia op dit terrein zo voorbeeldig is uitgegroeid. Het zou de moeite lonen over dit punt in den brede uit te weiden, maar we laten dit gaarne over aan Inspecteur Eggermont, die de traditie van Verbeeten zaliger voortzet en thans hoofdredacteur is van „De R.K. Kleuterschool".

Op ons rust de aangename plicht de gouden Jubilaresse, wier roeping en levensbaan zulk een opvallend parallelisme met de onze vertonen, en die wij dankbaar tot onze medewerksters rekenen, te dezer plaatse van harte geluk te wensen met haar hoogst verdienstelijk kloosterleven. Ook aan de Congregatie waarvan zijn een sieraad is, onze welgemeende felicitatie. Het moge Zr. Eugenia gegeven zijn nog vele jaren haar zegenrijk werk voort te zetten !

fr. S. R.

Speciale aandacht gevraagd

In de loop van Augustus werden in de Norbertijnerabdij van Berne te Heeswijk voor de vijfde maal de liturgische studiedagen gehouden

voor onderwijzers en onderwijzeressen. Onderwerp van behandeling was ditmaal: het mystieke Lichaam van Christus. De redactie van het *Tijdschrift voor Liturgie*, orgaan van de federatie der liturgische verenigingen in Nederland, heeft gemeend dit feit niet ongemerkt voorbij te mogen laten gaan en kwam bij deze gelegenheid met een speciaal nummer, dat geheel staat in het teken van de liturgische vernieuwing van het katechetische onderwijs en de katechetische opvoeding, waaraan het Liturgische Apostolaat van Berne, en niet het minst zijn bezieler Paschalis van Kaathoven — „de man die weet wat hij wil" werd hij onlangs juist getypeerd — een leeuwenaandeel heeft gehad; het succes van de studiedagen en verschillende uitgaven als vrucht daarvan zijn daar om dit welsprekend te getuigen.

Zo ongeveer opent de redacteur-secretaris Dom Ambrosius Verheul O.S.B. van Affligem dit merkwaardige nummer (Jg. 36, no. 4), onder het opschrift „bij een lustrum".

Wie geen vreemdeling in Jerusalem is, weet, dat bij de samenstelling van zulk een nummer tact gevraagd werd. De redactie heeft zich op een ruim standpunt geplaatst. „Wij waren er ons van bewust", lezen we, „dat er op sommige punten van het hier behandelde nog geen eenstemmigheid was bereikt. Wij hebben nochtans met opzet alle fronten van het katechetisch onderwijs aan het woord gelaten. Hierbij zat de bedoeling voor, aan te tonen, dat het overal tot een liturgische doorbraak is gekomen; tevens wilden we een gesprek openen naar verdere overeenstemming". De inhoud getuigt van dit prijzenswaardige streven. De tachtig bladzijden zijn gevuld met de volgende artikelen: Pasch. van Kaathoven: Liturgische activiteit voor en door de onderwijswereld in Nederland — Dom Verheul: Liturgie en opvoeding — Pater Gervasius O.M.Cap.: Liturgie en godsdienstonderwijs — Zr. Franciscus: Liturgische vorming op de lagere school — Otho Thomaasse O.F.M.: Liturgie en middelbare school — M. van Caster S.J.: Liturgische katechese in het middelbaar onderwijs — J. Brabant pr.: Liturgische opleiding in meisjesscholen — Zr. M. L.: Liturgisch leven in een Vlaamse kloosterschool — A. Verheggen pr.: De Nederlandse katechismus en de liturgie — Fr. Bellarminus Mol: De liturgische oriëntatie voorgestaan door „Op weg" — M. Verzijl S.J.: De opvatting van het Katechetisch Centrum Canisianum. — Verder onder Miscellanea: Godsdienstonderwijs en liturgie volgens A. van Groenewoud O.P. door D.A.V. en Een proeve van opvoeding door de liturgie te Hay-les-Roses door dom Jean de Féligonde. Tot slot: Boekbespreking.

Zowel deze titels als de namen van de schrijvers spreken voor zichzelf. Wie zich oriënteren wil op dit gewichtig terrein — *hoe* gewichtig het is, hoeven wij onze lezers niet meer aan te tonen — vindt hier de noodzakelijke gegevens, alsmede de stand van de controverse, in kort bestek bij elkaar. Het nummer is afzonderlijk, dus buiten abonnement, te verkrijgen en kan à *f* 1,75 besteld worden bij het „Liturgisch Apostolaat, Abdij Berne, Heeswijk N.B. (gironr. 172208). Men verzuime niet het spoedig te bestellen. Een volgende maal vinden wij wellicht gelegenheid iets meer van de inhoud mede te delen. R.

Idil-Gids voor Jeugdlectuur

Van Johann Gottfried von Herder, een groot Duits denker en schrijver van bijna twee eeuwen geleden, is het woord: *„Een boek heeft dikwijls voor een heel leven een mens gevormd of bedorven"*.

Geen wonder dan ook, dat de H. Kerk er voortdurend op wijst, dat allen, die iets met de opvoeding van de jeugd te maken hebben, *de dure plicht* hebben haar te beschermen tegen de slechte lectuur.

„De verantwoordelijkheid in deze van ouders en opvoeders", (zo schreef het H. Officie te Rome nog zeer onlangs), „is hier bijzonder zwaar".

Mogen alle ouders en opvoeders deze roep verstaan.

Het goede boek ontsluit hun kinderen werelden van schoonheid, wijsheid en beschaving. Het ontwikkelt hen en doet hen het H. Geloof beter begrijpen en beleven. Het geeft gepaste ontspanning en verstrooiïng. Het halfslachtige, *het slechte boek* doet hen afglijden en zal hen waarschijnlijk ten verderve voeren.

Harde woorden ja, maar ware woorden.

„Maar hoe weet ik welke boeken al of niet goed voor mijn kinderen zijn?" zult u vragen.

Wanneer u dat niet weet, moet u katholieke gidsen raadplegen. Dat doet u toch op ieder gebied? U pakt toch maar niet iets willekeurigs uit een apotheek mee om het aan uw kind te geven? U raadpleegt de omschrijvende handleiding, u raadpleegt de dokter die uw vertrouwen geniet. Doe dan evenzo als het *geestelijk* voedsel betreft voor uw kind. Denk niet, het komt zo nauw niet. Een goede voorlichting kunt u vinden in de *Idil-Gids voor Jeugdlectuur*. Van October 1949 tot en met Juni 1952 verscheen dit blad als Bijlage van Het Schoolbestuur. Nu is het verschenen als afzonderlijk blad in een oplage van 10.000 exemplaren, in nauwe samenwerking met het R.K. Centraal Bureau voor Onderwijs en Opvoeding in Den Haag.

Aflevering 1, fris uitgegeven en aardig geïllustreerd, brengt een veertigtal boekbesprekingen. Voor het luttele bedrag van *f* 2,50 per geheel jaar — franco per post — kan men zich op dit 10 maal 's jaars verschijnende periodiek abonneren bij de Idil, Parkstraat 10 te Tilburg en in de boekhandel.

De laïcistische Franse Onderwijsliga

De strijd tussen de *Civitas Dei* en de *Civitas Diaboli* waarvan reeds Augustinus gewaagde, duurt voort door de eeuwen heen en heeft thans een hoogtepunt bereikt. Niet enkel in het Sovjet-Oosten, maar ook in het Westen, met name in Frankrijk. Met lede ogen ziet de Franse maçonnerie, dat de katholieken iets van hun rechten op schoolgebied hebben weten terug te winnen. Ze heeft een nieuwe campagne ingezet en wordt daarbij trouw terzijde gestaan door de maçonnieke mantelorganisatie, de Franse Onderwijsliga. Over de besluiten en plannen van de loges van het Groot-Oosten wordt uitvoerig gesproken in *Katholiek Archief* van Juli jl. De lectuur is niet verkwik-

kelijk, maar wel in hoge mate nuttig, daar zelfs katholieken zich soms nog zand in de ogen laten strooien, wat de bedoelingen der vrijmetselarij betreft. We delen hier iets mee over genoemde Franse Onderwijsliga, steunend op hetzelfde nummer van Katholiek Archief, dat put uit de eerste bron.

Deze Liga werd gesticht door Jean Macé in 1866, wellicht naar het voorbeeld van een reeds eerder opgerichte Belgische Liga onder instigatie van Br.·. Orban, anticlericaal Belgisch minister, die zich verzette tegen het algemeen kiesrecht en verplicht onderwijs. Vooral Mgr. Dupanloup spoorde zijn medebisschoppen aan zich tegen de Liga te verzetten als tegen een groot gevaar. Ofschoon Macé zelf de maçonnieke idee scheen te verwerpen, verklaarde hij toch, dat het doel van de Liga was: laïcistisch onderwijs en noemde haar maçonnieke mantelorganisatie. De doelstellingen zijn dan ook identiek.

In 1870 telde de Liga 18.000 leden, die na 1871 vochten voor: kosteloos, verplicht en laïcistisch onderwijs. Tot 1914 boekte zij enkel successen. Na de eerste wereldoorlog raakte ze enigszins in discrediet door de Katholieke Federatie van generaal de Castelnau. Tussen 1924 en '26 veranderde de Liga van structuur: ze schakelde de oudleerlingen in van de lekenschool en noemde zich voortaan : Algemene Confederatie van Lekeninstellingen. Langzamerhand werden er afzonderlijke afdelingen georganiseerd voor physieke, artistieke, culturele opvoeding; filmliga's met als doel laïcistische opvoeding door de film, vacantiekolonies, amateur-vliegers, cultureel tourisme, openbare leeszalen, nationale federatie van ouders van leerlingen der openbare school, enz.

De Liga tracht vooral plattelandsleden te beïnvloeden en druk uit te oefenen op de openbare mening. Bepaalde — voor het confessioneel onderwijs voordelige — wetten worden door haar toedoen afgewezen. In Febr. 1950 telde de Liga 1.500.000 leden, niet gerekend de federatie van ouders.

Haar actieterrein is uitgebreid : ze controleert 400 toneelgezelschappen van amateurs; draagt zorg voor filmvoorstellingen op het platteland; heeft haar agenten op het ministerie van Nationale Opvoeding (het was op haar aandringen dat indertijd de naam van Openbaar Onderwijs voor dit ministerie in die van Nationale Opvoeding werd gewijzigd, 1930); ze heeft haar eigen stempel voor gefrankeerde brieven, waarin te lezen staat: Laïcistisch ideaal, Frans ideaal, menselijk ideaal; ze beschikt over een uitgebreid archief, waarin het kleinste diocesane tijdschrift tot en met de Encyclieken te vinden zijn; ze voert een scherpe actie tegen de katholieke Filmliga.

Men vraagt zich af, of zij niet het ministerie van Nationale Opvoeding achter de schermen is. Op haar laatste congres te Biaritz zou minister Delbos presideren. De Liga was echter ontevreden over hem en liet hem weten, dat hij beter weg kon blijven. De minister moest het hoofd van het departement in eigen plaats sturen. Een van haar leden zag zich benoemd tot Inspecteur-generaal van het Onderwijs. Met de Maatschappij voor auteursrechten heeft zij een contract. Ze heeft vrijstelling van alle bepalingen betreffende sport, toneel- en filmmanifestaties. Ze kan alle toestemmingen op dit terrein voor anderen verhinderen en zware belastingen en boeten opleggen. Bij tegenstand tegen een van haar voorrechten prepareert zij de tekst van een nieuwe wet, waardoor zij wordt veilig gesteld. Dit gebeurde o.a. na een petitie van de bioscooporganisaties inzake de culturele film.

Op bijna elk cultureel terrein beschikt zij over tijdschriften. „L'Action laïque" bijv. verschijnt elke maand.

Duidelijker nog spreekt de macht van de Liga uit het volgende : zich ten achter voelend bij de katholieke Filmliga heeft zij een statuut weten door te drijven waardoor zij een uitzonderlijke controle heeft op alle niet-commerciële films, terwijl ze sterke propaganda voert voor het oprichten van „filmclubs" voor scholen en instellingen die er om heen hangen, met het doel: verspreiding van goede „lekenfilms". Practisch beheerst zij de distributie van de culturele films en schoolfilms. Bovendien wie van de culturele of schoolfilms wil gebruik maken, moet lid worden van de U.F.O.C.E.L., dus van de Liga. In elk schooldistrict bestaat een „Paedagogisch Museum", dat films distribueert. Het personeel van deze „musea" staat echter ter beschikking van de Liga: het moet de films gratis in bruikleen afstaan aan elke school, maar — wie geen lid is van de Liga, ontvangt geen film. Alleen voor de leden (scholen) worden reducties gegeven voor het aanschaffen van filmapparatuur. Officieel echter wordt nimmer gezegd dat men lid moet zijn, al zijn er wel dwangmaatregelen gesignaleerd. Van de 15 leden die het hoofdbestuur uitmaken van dit staatsapparaat, heeft de Liga het recht er 5 te benoemen, en deze vijf hebben de werkelijke activiteit van het apparaat in handen. Het personeel wordt door de Staat betaald.

De Liga streeft er naar zich op te werken tot het meest representatieve organisme van laïciteit. Ze probeert alles onder haar controle te brengen wat opvoeding en jeugdbeweging aangaat, en zodoende een agnosticistisch en laïcistisch ideaal op te dringen. Inwendig doen zich in de Liga conflicten voor, vooral met de afzonderlijke federaties, die zich zelfstandig wensen te ontwikkelen zonder de centrale dictatuur. Maar het personeel van deze federaties en hun secretariaten hangen financieel af van het centrum. Vooral schijnt het verzet zich te richten tegen de aankoop van dure en luxueuze kastelen, overal in Frankrijk thans te koop.

Haar financiële middelen zijn namelijk buitengewoon groot. Mogelijk ontvangt de Liga regeringssubsidies, direct of indirect. Wat betreft de film en de verkennersbeweging is dit zeker. De formule is : „het geld van de Staat kan slechts gaan naar laïcistische instellingen". Wat de twee genoemde groepen betreft, heeft zij de subsidies volledig onder controle. Haar centrale bevindt zich aan Rue Récamier 3, met ruime zalen, bureau's, propagandacentrale, bioscoop enz. Haar inkomsten bestaan uit: contributies, heffingen op alle licenties die door de Liga worden uitgegeven, bijdragen van bepaalde handelshuizen en verzekeringsmaatschappijen, legaten, o.a. die van Stern : 200 millioen franc voor drie laïcistische instellingen, waarvan de Liga de voornaamste is.

R.

De B.L.O. als leerschool

NA verschillende jaren aan de gewone school verbonden te zijn geweest kwam er bij het B.L.O. een plaats voor me vrij. Menige goedwillende lezer die wel van me aan wil nemen dat ik uit ideële overwegingen deze overgang maakte, voelt wellicht de lust in zich opkomen om me te vragen : Hoe is je dat bevallen, en denk je het vol te houden ? Met een bevestigend antwoord op de tweede vraag is impliciet het uiteindelijk antwoord op de eerste moeilijkheid gegeven. Verder wil ik daar nu niet op ingaan, omdat het slechts mijn bedoeling was enkele ervaringen mee te delen, die naar mijn mening voor iedere schoolman, zowel van de G.L.O. als van de B.L.O., hun nut kunnen hebben.

1. *Neem de jongens zoals ze zijn,* tracht hun genegenheid te winnen, en probeer vervolgens hen ten goede te beïnvloeden. 'n Simpele regel, waarin voor geen enkele onderwijzer iets nieuws verkondigd wordt. Voor mij echter werd de waarheid, of liever de wijsheid die er in opgesloten zit een openbaring, die mijn houding tegenover de leerlingen volkomen wijzigde. Neem de jongens zoals ze zijn ! Ook die driftkop, die geniepigerd, die stijfkop, die luilak. Laat geen gevoel van wrevel je houding ten opzichte van hen beïnvloeden. Ze zijn zo. Kan ik het gebeteren ? Kunnen zij het gebeteren ? Doe gewoon. Wees vooral hartelijk tegen hen. Laat niet blijken dat iets in hun gedrag je tegenstaat. Er groeit met de dag een houding van vertrouwen. Ze hebben iemand gevonden die zich aan hun gebreken niet ergert. Ze voelen in hem een vriend.... De verbetering kan beginnen !

2. *Wil geen baasspeler zijn.* Er doet zich een incident voor in de volle klas : een jongen weigert te gehoorzamen, twee vechtersbazen vliegen elkaar in het haar, of bedenk maar een andere ergernis die je zou doen ontstellen, wanneer je plotseling voor het feit werd geplaatst. Je bloed begint te koken. Staat je gezag hier niet op het spel ? Waarschijnlijk wel, maar niet zoals jij het op het ogenblik ziet. Blijf kalm en handel beslist, op een manier die de klas als billijk erkent. Durf desnoods de vernedering aan van de schuldige niet voor je overmacht te doen zwichten.... Hij zal zwichten voor je zelfbeheersing en voor je moreel overwicht. De klas heeft hij niet op z'n hand ; dat is je eerste overwinning. Laat het gebeurde verder voor wat het is. Ga door met als neutraal persoon die jongen te prijzen wanneer het maar enigszins kan — (daar moet je soms op zoeken !) — zijn goede prestaties (werk, gedrag, inspanning) met hoge lof te waarderen ; en op zekere dag zal blijken, dat hij — misschien onuitgesproken — zelf verlegen zit met zijn misselijk gedrag van toen.

3. *Sla orde en stilte niet tè hoog aan.* Ze hebben hun waarde in zoverre ze de goede gang van het onderwijs bevorderen, en bijdragen tot zelfbeheersing en goede-gewoontevorming. Maar dat doel wordt allicht voorbijgestreefd wanneer je al te zeer vasthoudt aan de vooropgestelde regel, dat er altijd op bepaalde tijden en plaatsen stilte en een rechte rij moet zijn. Wanneer je de jongens nu en dan eens laat aanvoelen waar en wanneer orde en stilte gewenst zijn, zullen ze daar ongedwongen, en zelfs spontaan voor zorgen. Het ligt er maar aan of je wilt pronken met je goede orde, ofwel dat je wilt opvoeden tot 'n zekere discipline.

4. *Laat ze vrij begaan als het niet storend werkt.* Wat geeft het, in het algemeen genomen, dat 'n jongen iets opraapt, 'n ander helpt, iets komt vragen, z'n schoenen vastmaakt ! Waarom

al zulke dingen die thuis vanzelfsprekend zijn in school aan banden te leggen ? Indien ze met orde iets te maken hadden, zou er in geen enkel huisgezin orde heersen. Dat het er in een klas van 40 tot 50 leerlingen — of van 18 kinderen die alle zwakzinnig zijn — niet even gemoedelijk kan toegaan als in een meer of minder kinderrijk gezin, is heel begrijpelijk. Maar voor een groot gedeelte kan er de huiselijke sfeer toch behouden blijven, indien wij ons maar weten heen te zetten over het schoolmeesterachtig idee : door veel te weigeren toon je dat je baas bent. Ik plaats daar tegenover mijn standpunt : door veel toe te staan — zonder je gezond oordeel uit te sluiten — bevorder je de eenheid tussen gezins- en schoolopvoeding, met het gevolg, dat je gezag meer het natuurlijk cachet krijgt van dat der ouders.

5. *Wijt mislukkingen niet aan de leerlingen, maar aan je eigen onmacht.* Het gebeurt zo vaak, dat je met een goed voorbereide les toch geen vat op de leerlingen kunt krijgen. In theorie weten we heel goed dat daar verschillende oorzaken voor aanwezig kunnen zijn : temperatuur en weersgesteldheid, lichamelijke of geestelijke vermoeidheid, 'n blijde of gedrukte stemming, huiselijke toestanden en physieke ongesteldheid. Die wetenschap neemt echter niet weg, dat er op zulke momenten heel licht een zekere geïrriteerdheid in ons opkomt, die oorzaak wordt dat we onbillijk over de jongens gaan oordelen : ze willen niet opletten, zijn te lui om zich in te spannen ; ze laten je praten, denken liever aan hun knikkers, enz. Er volgt een boze uitval, die neerkomt als hagel op kersebloesem, of misschien zelfs als water op een eendekop, maar die bijna zeker als een boemerang onze eigen stemming treft. — (Heilig toornen vereist een sterke evenwichtige persoonlijkheid !) — Het vernederend gevoel van onvermogen om de obstakels op rustige wijze te verwijderen zal wel mee de oorzaak zijn van die ontstemming : een verdiende straf, omdat we te hooghartig waren om de schuld van de ontsporing bij ons zelf te zoeken ! Dwaalt een der leerlingen met zijn aandacht van de les af, pas je dan onmiddellijk aan, door nòg interessanter, nòg aanschouwelijker te worden, en vooral, nòg echter te gaan doen. Daar is niet veel vernuft of fantasie voor nodig. Met houding, toon en mimiek is veel te bereiken, en anders zijn er nog genoeg kleine trucjes om de klas in een vrolijke stemming te brengen, en de verstrooiden weer in de les te betrekken.

6. *Zorg bij iedere les een werktaak gereed te hebben.* Wanneer het niet gaat zoals je gehoopt had, of indien je vreest de belangstelling te zullen verliezen doordat de les te lang duurt, betekent het een uitkomst wanneer je de jongens aan het werk kunt zetten om hun loomheid te verdrijven of hun werklust te activeren. Het is alleen jammer, dat je niet altijd in een-tweedrie een geschikte werktaak kunt vinden. Wanneer je daar eens op gaat letten zul je bemerken, dat bij heel veel lessen de activiteit der leerlingen niet ingeschakeld wordt, omdat je daar eenvoudig niet op gerekend hebt. Daarom schrijf ik in mijn kort werkprogram van iedere dag achter elke les op, welk werk ik daarbij kan laten maken. Het overkomt me herhaaldelijk dat er voor die opgaaf geen tijd overschiet, maar nimmer, dat ik à contre-coeur door moet praten om de tijd vol te maken.

7. *Noteer allerlei onbeduidende tussenstoffen.* Door steeds strak en regelmatig dezelfde regel te volgen loop je gevaar 'n sleurmens te worden. Voor het behoud van m'n eigen vitaliteit, en uit liefde tot de jeugd hoop ik nooit zover te komen. Daarom gebruik ik nog een ander middel, dat zowel dient om te variëren als om de gaatjes te vullen. Ik heb namelijk steeds een lijstje klaar van aantrekkelijke aanvullingsstoffen, die zonodig tijdens of na de les een welkome afwisseling kunnen brengen. Dat lijstje wordt 's morgens even herzien, en aangevuld met actuele onderwerpen. Ter verduidelijking schrijf ik hier de puntjes neer die er vandaag opstonden, ongeacht of ik daarmee een gelukkig of een ongelukkig voorbeeld tref. Op hetzelfde ene schriftblaadje waarop al ruim een maand iedere dag mijn werkplan heeft gestaan, lees ik : Tussenstoffen: gewassen gezicht, 4 doosjes, viskom, muur, klok, Jan meten. Drie van deze onderwerpen hebben inderdaad een beurt gehad, de andere komen nog wel eens aan de orde. Zulke actuele aangelegenheden, die ik meteen dat ze me invallen op een randje van het bord noteer, kunnen zo knus besproken worden, en hebben misschien een gunstiger uitwerking dan menige roosterles.

8. *Geef suggestief les.* Dat deed ik niet in mijn eerste practijkjaren, toen ik me nog niet durfde te geven zoals ik werkelijk was, en zoals ook de jongens zijn. De vrees voor prestige en

decorum deed me een soort gekunstelde houding aannemen, die aan een innig geestelijk contact met de leerlingen in de weg stond. Door te gaan letten op de jongens zoals ze met elkaar stonden te „stechelen", ben ik tot een ander inzicht gekomen. Ik mengde me in hun gesprekken, en trachtte er op kinderlijke, desnoods naïeve wijze aan deel te nemen. Daardoor verkreeg ik een leertoon die er bij de kinderen in gaat, soms uitingen van instemming uitlokt, aanhoudend aanleiding geeft tot hilariteit, en die me voorgoed van mijn hinderlijk schoolmasker bevrijdde. Uit ervaring kan ik voortaan zeggen : met gedurfde mimiek, overdreven stembuiging en begeleidende, beheerste gebaren kun je de leerlingen aan je vastkluisteren, niet alleen onder de vertelling, maar evengoed in de reken- of gymnastiekles. Voorwaarde blijft echter, dat je zelf overtuigd bent van je suggestieve kracht, en bereid bent om er in het begin wat bijzondere aandacht aan te besteden. Dat alle overdrijving schaadt, geldt natuurlijk ook in deze materie. Het ligt dan ook niet in mijn bedoeling om iemand aan te raden bespottelijke dingen te gaan doen, die werkelijk zijn prestige zouden neerhalen.

9. *Belangstelling die niet vanzelf ontstaat moet je weten te wekken.* De kinderpsychologie heeft nog voor lang niet alle raadsels van het kinderleven een oplossing gevonden. Zo bijvoorbeeld staan er nog heel wat vraagtekens in de leer over de kinderlijke belangstelling. De vaak onberekenbare belangstelling van de leerlingen kan ons teleurstellingen bezorgen, maar deze hoeven ons niet te ontmoedigen, omdat we weten dat de kinderen ook nog makkelijk ergens voor warm te maken zijn. Je wilt een nieuwigheid gaan invoeren, b.v. een bepaald puntensysteem : er gaat op school iets gebeuren dat nog geen précédent heeft gehad, b.v. het houden van een Missiedag ; je wilt eens bijzondere aandacht gaan besteden aan stil werken, beleefdheid, klasbibliotheek of Meiversiering : altemaal mooie plannen of ideeën, die door de schooljeugd onverschillig, hoogstens koel ontvangen zullen worden. Maar dat moet je nu juist voorkomen door de wijze van aanbieding. Als de kennismaking zo wordt ingericht dat de leerlingen ervoor in vuur en vlam geraken, vergelijk dan hun enthousiasme maar eens met de ongeïnteresseerde houding van 'n klas, waar de geestdrift van de jongens zelf uit moest gaan ! 't Is maar een simpele wenk, maar die te pas kan komen voor de les die je straks moet geven, voor de Eerste Vrijdag van de volgende maand, of voor de bestrijding van het euvel der telaatkomerij waar je zo'n hekel aan hebt.

10. *Hou je hart vrij.* Dit zinnetje klinkt een beetje vreemd in een opsomming van schoolervaringen. Toch geef ik er de voorkeur aan boven verschillende uitdrukkingen die we in handleidingen over opvoeding wel eens ontmoeten, zoals : wees onpartijdig, toon geen voorliefde, bewaar een zekere afstand tot de leerlingen, enz. Vooral in onze tijd van lichaamscultuur en ruime opvattingen inzake klederdracht, zal iedere onderwijzer van vlees en bloed wel eens tot de ontdekking komen, dat in zulke waarschuwingen meer opgesloten ligt dan er op het eerste gezicht uit te halen is. Een degelijk princiep, sterke wilskracht en bovennatuurlijke hulp zijn de onmisbare middelen om het welzijn van de leerlingen steeds tot richtsnoer van onze handelingen te nemen. Zo'n princiep, dat ons persoonlijk onmiddellijk aanspreekt, kan alleen ontspruiten uit ons eigen innerlijk leven. Toch meen ik in dit verband te mogen aanbevelen het streven naar een voortdurend leven in gezelschap van Jezus, Maria en Jozef, omdat, zelfs zonder ondervinding, iedere Katholieke onderwijzer zal inzien, dat daarin niet alleen een stevige steun gelegen is tegen de gevaren die ons bedreigen, maar ook een uitstekend middel om te komen tot die serene gemoedsrust, die een der geheimen uitmaakt van ieder vruchtbaar opvoedingswerk.

Door Brongever.

Studieloos tijdperk?

Brengt studie dan geen vruchten voort?
Heeft wetenschap geen nut?
Wie niet gestadig dieper boort,
Is weldra ingedut! *H. v. d. Poel*

Studeren? .... Ja, het is uitstekend,
Maar dan in dienst van taak en werk.
Wie slechts met faam en centen rekent
Dient noch de Koning noch de Kerk.
Fr. Esser

KWESTIES VAN DE DAG

Enige „technische" bemerkingen bij 't eerste deel van het lectuurrepertorium

Ik maak mij sterk dat er weinig mensen zijn beter in staat te oordelen over het geweldige werk dat verzet werd, en de nauwgezetheid die daarbij betracht is geworden, als ondergetekende, die als Voorzitter van de Keurraad gelegenheid kreeg het Lectuurrepertorium in wording reeds onder de ogen te zien en zijn bemerkingen daarbij te geven.

Beperkte onze taak zich tot de jeugdlectuur, vanzelfsprekend moesten wij daarbij een groot gedeelte van de beoordelingen van het boek voor de volwassenen doornemen.

Het eerste wat ons opviel was de breedheid van opzet. Er werd geen genoegen genomen met eenvoudige opgave van titel en kwalificatie, doch de auteur kreeg een korte, scherp omlijnde biografie, terwijl het karakter van zijn werk kort en bondig werd aangegeven waar dit mogelijk was. Dit geeft het boek een bijzondere bijkomende waarde. Het is wel onnodig te zeggen, dat zeer grote zorg werd besteed aan het controleren van de biografische gegevens en het boek daarmede een hoge graad van betrouwbaarheid bereikte.

Dat de voorrang werd gegeven aan morele kwalificatie boven literaire, spreekt vanzelf en wil helemaal niet zeggen dat ook aan de tweede geen goede aandacht werd besteed.

Alleen reeds de aandacht, aan de auteurs besteed, wijst hierop.

Wanneer we meer bijzonder onze aandacht richten op de jeugdboeken, dan moeten we ons allereerst goed realiseren, wàt elk der kwalificatietekens, cijfers en letters betekent.

We krijgen dan de indicatie voor de l e e f t ij d. Deze kan niet anders dan zeer relatief zijn. Het kan best voorkomen dat een zevenjarige volledig thuis hoort in de lezersgroep van 9—12 (VI b.). Alleen wanneer wij hier rekening mee houden, kunnen de gegevens uit het repertorium geput, precies ‚raak' zijn.

Het komt nogal eens voor dat ook de interpretatie van de P. niet geheel juist is. Een boek met P. is „Protestants van strekking", speelt zich dus in een sfeer af die de katholieke niet is, zulk een boek is dus (het gaat hier speciaal over jeugdlectuur) niet aan te bevelen. Geheel anders is het bij de (P) — dit teken geeft aan : ‚beweegt in Protestants milieu'. Hier kan juist de factor godsdienst het boek bijzondere christelijke waarde geven die ook het katholieke kind moet waarderen en die het werk tot aanbeveling strekt. Wij zijn niet kunnen ontkomen aan de indruk dat de toepassing van de N. (= storend neutraal) [1]), niet altijd boven alle critiek is verheven. Bij de indicaties ontbreekt (N), dit ligt voor de hand, want feitelijk is elk boek zonder nadere aanwijzing van P enz. vanzelfsprekend een werk waarbij de godsdienst in het midden wordt gelaten, maar dan wel zó dat dit *niet storend* is. Waarschijnlijk is het te wijten aan het verschil Nederland tegenover België (Vlaanderen) dat wel eens een N voorkomt waar van het *storende* in de neutraliteit zeker voor Nederland, waar men van nature vaak minder uiterlijke geloofstekenen ziet, eigenlijk geen sprake is.

Daarom kan het m.i. *wel eens voorkomen* dat, waar bij een jeugdboek de N staat, toch een boek geboden wordt dat *geschikt* kan zijn voor de katholieke jeugd. Soms blijkt dit ook uit de omringende tekst, waar bijv. gesproken wordt: ‚het boek is van een *goede* neutraliteit' — als dan het boek met N wordt geindexeerd, is er een tegenstrijdigheid, die dus, zoals wij boven aangaven, schuilt in een tè straffe toepassing van dit teken ; waarbij m.a.w. het woord *storend* over het hoofd werd gezien. De N bij een jeugdboek is tenslotte een verwerping ervan (storend is hinderlijk; voor een kind dus al gauw ‚ergerlijk').

Men houde ook rekening met het afwijzende nulletje achter het leeftijdscijfer. Deze 0 geeft aan dat het boek paedagogisch niet (of althans niet voor die leeftijd) te verantwoorden is.

Men lette ook op de indicatie IV (V0), een vrij moeilijke indicatie wat de toekenning ervan aangaat. Het boek is dan voor de jeugd bestemd, maar niet geschikt. De laatste jaren verschijnen vrij veel boeken van een bepaalde categorie die kwasi tot de jeugd sprekend, over de jeugd heen, eigenlijk veel meer de volwassene bedoelen te bereiken. De boven gesignaleerde moeilijkheid is waarschijnlijk oorzaak dat dit teken slechts spaarzaam voorkomt.

Wij hopen u met deze enkele bijzonderheden van dienst te zijn, het is immers na het aanschaffen van het kostbaar standaardwerk, dat het Lectuurrepertorium zeker is, allereerst zaak, het *juist* te lezen en de bedoeling te bevatten. Moge deze schitterende uitgave, die niet hoog genoeg geroemd kan worden, tot zegen zijn voor geheel het lezend katholiek Nederland en inzonderheid de jeugd !

[1]) Op de bladwijzer (een indicatiekaartje) staat een hinderlijke zetfout. Bij N. leze men *storend* neutraal ; bij Na : nationaal-socialistisch — zoals trouwens in het boek op blz. XXIV staat aangegeven in de verklaring der tekens.

Voorzitter Keurraad.

Bewondering, dank en lof

Drie gevoelens die naar voren komen wanneer men het kloeke eerste deel van het LECTUUR REPERTORIUM, dat zo juist verscheen, ter hand neemt.

De durf en energie die mannen als Joris Baers en zijn staf wisten op te brengen, om zulk een standaardwerk te scheppen, maken u een ogenblik stil. Ruim 1000 bladzijden — van de 3000 en meer die zullen komen — zijn voltooid en wel de auteurslijst van A t/m G. Tienduizenden boeken kregen een verantwoorde, pijnlijk nauwgezet gecontroleerde beoordeling. Daarmede kreeg het Nederlandse taalgebied een werk dat geheel de wereld het kan benijden, een werk dat op de internationale samenkomst te Fribourg, waar, op instigatie van het Pauselijk Staatssecretariaat, de lectuurvoorlichting werd besproken, de hoogste lof oogstte. Het werd ook een werk dat ‚bij' is tot op het moment van verschijnen.

En terwijl wij iedereen gelukwensen die met lectuur iets te maken heeft — en wie heeft dat niet ! — komt tegelijk over ons een scherp besef van onze verantwoordelijkheid. Het werd de laatste jaren met de dag moeilijker verantwoord uitsluitsel te geven op de vragen die wij in het onderwijs, toch zeker allen min

of meer frequent gesteld kregen. Het was dan ook te begrijpen dat menigmaal zulk een antwoord moest worden ontdoken, niemand kon immers verlangen, dat we bij alle kennis en kunde ook nog gids konden spelen in de doolhof van lectuur, al was dit veelal nog maar het onderdeel ‚jeugdlectuur'. Met het verschijnen van dit standaardwerk, geloof ik, dat wij ons niet meer ervan af kunnen maken met een ontwijking of verwijzing naar ‚anderen die er misschien meer van weten'. Wij hebben een geleide gekregen dat ons allen tot op zekere hoogte tot goede en verantwoorde gidsen maakt. Naar mijn mening mogen wij niet rusten voor wij bewerkt hebben dat in onze omgeving ergens een lectuurrepertorium komt dat voor ons gemakkelijk toegankelijk is.

Zeker, de prijs zonder meer beschouwd, is een heel bedrag. Tenslotte is zulk een standaardwerk van een andere standing dan een roman of populair wetenschappelijk werk. Maar dit bedrag mag voor de meeste schoolbibliotheken geen onoverkomelijk bezwaar vormen. De zaak van de lectuur is van te groot belang en onze taak daarbij voor onszelf en anderen een te verantwoordelijke ! Waar dan het bedrag voor één school toch nog te hoog zou komen, laten daar parallelscholen (jongens en meisjes) te samen dit kostbaar werk aanschaffen. De betaling van de intekenprijs (open tot na de verschijning van het tweede deel) *f* 37,50 per deel, is zeer gemakkelijk gemaakt, desgewenst in maandelijkse termijnen. We hebben de laatste maanden wel eens reden gehad minder enthousiast te zijn over onze katholieke samenwerking. Laat ditmaal katholiek Nederland tonen zulk een grootse geste als Rector Baers met de samenwerkende instanties stelde, waard te zijn ! Een boek zonder weerga, principieel en actueel, onmisbaar voor ieder van ons !

F. M. F.

Een stijlvol feest

Er zijn er die beweren, dat Brabant een tekort heeft aan cultuur. Er wordt zo onbeschaafd soms gesproken en hard geschreeuwd, zegt men. Dit om het innerlijk tekort en het minderwaardigheidscomplex te camoufleren.

Er zijn er die beweren, dat er in Brabant te weinig ontwikkeling is. Men beweert zelfs, en daar doen legerautoriteiten aan mee, dat in Brabant minder ontwikkeling is dan elders, wat aan het Lager Onderwijs zou liggen, want dit is toch het doorsnee-onderwijs voor alle Nederlanders. Een gewichtig onderzoek hoopt op deze klacht een afdoend antwoord te geven. We helpen het hopen.

Wij zouden op deze verwijten makkelijk uitvoerig kunnen antwoorden, waarbij het Zuiden er beter zou afkomen, wat niet wil zeggen, dat hier geen grote fouten en tekorten zijn, zodat er hard en idealistisch gewerkt moet worden om het beter te maken.

Maar wij hebben — om slechts eens op één goed ding te wijzen — een feest meegemaakt, dat ons zeer hoopvol stemt en dat ons meer zegt dan allerlei betogen en protesten. Het was het Eeuwfeest van de Tilburgse Kweekschool „Mater Misericordiae" der Zusters van Liefde op de Oude Dijk, dat door zijn heerlijke vreugde, grote schoonheid en diepe waarlijk algemene educatie een zo nobele stijl had, dat wij de ontwikkeling der beschaving en cultuur van ons zuiden met nog meer vertrouwen tegemoet zien. Deze geest heerst in onze meeste internaten en daardoor zal de jeugd in de toekomst voor een groot deel goed zijn. Het is ons een genoegen daar hier eens op te kunnen wijzen, wat meteen een hulde is voor deze Kweekschool, die zulk een grote zegen was en is voor ons Vaderland.

Het feest begon met een dichterlijke cantate van Zr. Seraphine op de edele muziek van Jos Vrancken. Ze werd subliem gezongen en het frisse, ferme clublied — eveneens gedicht door Zr. Seraphine — schallend blij.

Bizonder werden we verrast door een gymnastische oefening, geïnspireerd op de geestige Franse chanson „La petite diligence". Dat was nu niet eens zo'n vervelende les met stijve matematische figuren, oneindig gerepeteerd, stevig gedrild en levend gevild, maar een rhytmisch spel van gratie en charme, van vreugde en schoonheid. De jeugd was er in al haar blijheid en vrijheid, èn de oude diligence met de deftige degelijk ouderwetse douarière-achtige jaloerse juf. Het mooie dansen in heel die levende parafrase daar onder de stralende zon was een vreugd voor de ogen. Het hoogtepunt van het feest kwam aan het slot : de vertolking van Vondels Jeptha.

Of feitelijk was het culminatiepunt reeds direct aan het begin: de pontificale H. Mis, door Z.H.Exc. Mgr. Mutsaerts opgedragen, een hoogtij van een zo immense schoonheid, dat heel de niet-katholieke wereld ons om deze geheiligde cultuur benijdt, en waar wij katholieken, geletterd en ongeletterd, arm en rijk, als kinderen des huizes deelgenoten van zijn, een cultuur door bezitten, rijk als verder niemand zo heeft, al is het een feit, dat velen ze niet voldoende bewust bezitten en beleven, zodat ook in deze meer leiding en activiteit moet zijn.

Maar nu dan Vondels drama, waarin de heerlijke taal machtig aangrijpt en zelfs de simpelste mens tot in het diepste van zijn ziel ontroert. Dat meisjes deze dichterlijke taal, die boordevol gedachten is en raakt midden in het hart, zo goed zeggen als hier geschiedde, wijst op een wel zo in alle opzichten hoogstaand onderwijs, dat wij nog vaster overtuigd zijn, dat de vorming dezer onderwijzeressen uitstekend, en het lager onderwijs, dat zij geven, in goede handen is. Niet alleen werd de tekst bezield en zuiver rhytmisch gezegd, maar zo was ook 't gebaar, geheel de mimiek. Vorig jaar hoorden wij er op even prijzenswaardige wijze de „Sevende Bliscap" en later bij een declamatiewedstrijd ook de modernste verzen. De ziel van dit offerspel werd begrepen en gegeven ! Wat wijst dit op een excellente ontwikkeling ! Want in dit drama wordt het allerdiepste probleem doorschouwd en verwoord; de grootste menselijke tragiek gepeild, en dragelijk gemaakt, wordt tot 'n Geluk.

Ifis, een kind als een frisse ochtendbloem, wier ziel openging gelijk een roos van Jericho — nooit zagen wij dit schoner gebeeld dan in gelaat en gebaar van dit edele kind — offert met serene vreugde haar jeugdig leven voor vader en vaderland: het rein-witte lam, in blanke sluiers gehuld, huppelt op naar het bloedrode festijn.

Wat is het schoon zo jonge-zuiver te sterven en wat is de dood toch goed, wanneer liefde het leven vult!

Hoor ze zingen boven alle maagdenreien uit, gelijk een nachtegaal alle vogels overstemt in zijn liefdelied :

De roos van Jericho gaet open,
In 't opgaen van de morgenstont.
Zij heeft den koelen dau gezopen,
Het manne viel haer in den mont :
En Ifis hart luickt op, van weelde
En blyschap, nu zij dezen dagh
Het offer, datze zich verbeelde,
Naer vaders eisch, voltrecken magh,
Den vaderlande en 't volck ten zegen,
Ten prijs van Godt, den eigenaer
Van al, die door verborge wegen,
Zijn heiligen zoo wonderbaer,
En boven hun begrijp, kan leien.
Treên we in, op bommen, en schalmeien.

Nog hoger stijgt deez' zegezang der offer-liefde, die de victorie geeft en troost aan hen, die achterblijven :

Een schoone doot wordt minnelijck gekust,
Van haeren mont, en roozeroode kaecken.
Ick voel mijn' geest naer zulck een afscheit blaecken.
Een ander sterve en quijne op 't muffe bedt,
Van schreienden, en huilenden bezet,
En teer' schoon uit op hongerige koortsen :
My lust het, op het licht van offertoortsen,
Op blijden galm van vedel en schalmey,
Gelijck een bruit bekranst, van rey bij rey
Bestuwt, niet zwack, maer moediger en stouter,
Mijn groene jeught de Godtheit, op het outer,
Op t' offeren; ay vader, treur niet meer :
Uw dochter schijnt geschapen tot deze eer,
Die weinigen ter werelt magh gebeuren.
Ik sta bereit, de tijt is uit van treuren,
De hemel biet van verre mij de hant,
En zijne trouw. Ick kus dat diere pant.

En dit gebed, dat zo past in deze tijd, nu velen weer sterven als martelaren, wat, wie weet, tal der onzen en vooral der jongeren ook kan overkomen :

't Geloof is nu mijn schilt, die op geen dreigen
Noch kerven past van zwaert, of iemants hant.
Op dezen schilt, van louter diamant,
Zal 't snedighste metaal in stucken springen,
Zoo bros als glas. 't Is tijdt Godt lof te zingen.
Mijn hart gevoelt alreeds een nieuwe kracht,
Als Isack, die getroost den slagh verwacht,
De weerelt voor zijn sterven afgestorven.
Laet rollen 't hooft : de ziel blijft onbedorven,
Ontslagen van den hoofdenloozen romp,
Een hantvol klay en stof, een aerdtsche klomp.
Aertsvaders, neemt als een danckofferpant,
Ontfangt mijn ziel, tot heil van 't vaderlant.
Zij raeckt geen aerde, en zweeft u vrolijck tegen.

Waarlijk dit is een spel :

Tot een' spiegel voor de jeught,
Die hier uit zal leeren
Godt in d'oudren eeren.
O hoe zeldzaam is dees deught !

De onmenselijke smart van de heldhaftige vader Jeptha, die, in zijn doordrijvende eigenwijsheid, toch zijn engelachtige dochter offert en zo meteen zijn eigen hart èn dat van de moeder doorboort, werd krachtig en prachtig gegeven.
En dan Filopaie, die eerst de vreugde der vrouw en moeder jubelend vertolkt, dan fel haar hartstochtelijke haat uit, en tenslotte als een Mater Dolorosa berust, de H. Graal van het offer hoog voor zich uitdraagt, alle opvoed(st)ers opwekkend de smarten te dragen, die de liefde voortdurend vraagt.
Ook de andere rollen verdienen hogelijk lof : de evenwichtige hofmeester, de sterke slotvoogd, de edele hofpriester, de vaste wetgeleerde, heirmeester en leviet, alsook de zeer goede reien.
Geheel het spel was mooi, de costumes en het décor smaak- en zinvol.
Mochten zij, die kritiek hebben op ons Zuiden en op ons onderwijs, dit spel eens zien: zij zouden anders oordelen.
Hulde aan de leerlingen, maar voor alles toch aan de leerkrachten.
Het gehele feest getuigde van een hoge cultuur. Ook de drukwerken en versieringen waren smaakvol verzorgd. Een feest en school met stijl !

J. B. te T.

P.S. De kwekelingen zeggen, dat de tocht naar Zuid-Limburg het hoogtepunt was. Zij hebben letterlijk en geestelijk gelijk: daar op de heerlijke heuvelen, gekleed in Gods mantel en gesierd door de katholieke cultuurmonumenten der mensen, waren zij nòg dichter bij de Oerbron van alle Liefde, Vreugde en Schoonheid. J. B.

Biechten en Communiceren

Met echte belangstelling las ik in het nummer van 15 Juni van Fr. M. C. Mommers, p. 244 vv., het artikel over de scheiding van Eerste Communie en Eerste Biecht. Volkomen ben ik het eens met de schrijver, dat de kinderbiecht bij de Eerste H. Communie een taak van de ouders is. Dit geldt voor alle biechten. De school mag het biechten in het algemeen wel bevorderen, maar het niet van de ouders overnemen. De ouders moeten de verantwoordelijkheid blijven dragen. Wat ik hier

echter niet wens te motiveren. Volkomen ook ben ik het met de schrijver eens, dat het helemaal niet onmogelijk is de medewerking der ouders te verkrijgen. Het is zo gemakkelijk te zeggen : de Ouders doen het toch niet. De vraag dringt zich op : Heeft men het wel eens geprobeerd ?

Het zij me geoorloofd een ander punt even te belichten. Ik weet niet hoe er anderen over denken, maar mij komt het voor, dat een kind eerder bekwaam is om te communiceren dan om te biechten. Voor de H. Communie wordt tamelijk weinig gevraagd. Voor de biecht ook niet veel, zegt men misschien, maar biechten is toch niet gemakkelijk voor kinderen. Vooral niet voor de kleintjes. Dat is óók een reden, meen ik, om biecht en communiceren te scheiden. Ze moeten in het biechten niet alleen meer geoefend worden, maar ook de gewetensvorming en het kennen van het kwaad vragen aandacht. Het gebeurt hier en daar, dat men de kinderen van school uit mee naar de biechtstoel neemt en ze daar „technisch" klaar maakt. Dáárvoor is niet zoveel tijd nodig. Maar het is dan ook slechts het uiterlijke. Anders is het gesteld met het voornaamste.

Van de biechteling wordt vereist: berouw, belijdenis en voldoening, leert de catechismus. Het berouw, hoe gewichtig ook, komt hier al gauw tot zijn recht. Ze moeten spijt hebben zonde te hebben gedaan, en de ondervinding leert, dat het niet zo moeilijk is deze geestelijke houding bij de kleinen te wekken.

De belijdenis stelt de vraag: wat moet men biechten ? Nu kan men wel zeggen: doodzonden *moet* ge biechten en dagelijkse zonden *moogt* ge biechten, maar daarmede zijn we er niet. Het is maar de vraag: heeft een kind een idee daarover ? Het zou feitelijk moeten weten, wat doodzonde en wat dagelijkse zonde is. Dat begrip moet groeien. Men kan er zich zo maar niet van af maken. Het vraagt weken tijd. En daarom alleen reeds is het gewenst een communiekind al lang te voren daarin voor te lichten. Ik wil absoluut niet zeggen, dat een kind gauw doodzonde doet; integendeel; m.i. zeker niet op jeugdige leeftijd. Maar het moet toch enigermate onderscheid leren maken tussen groot en klein kwaad. Dat kan zo maar niet geschieden in een paar weken van voorbereiding.

Wat de voldoening betreft, dat is weer niet zo moeilijk. Maar het kind moet toch iets van de betekenis van de absolutie begrijpen. Kortom, bij de biecht is het niet mogelijk in een les of vier alles aan te leren. Bovendien, er hoort ook oefening bij. Daarom zou het gewenst zijn, de biecht van te voren te behandelen en de kinderen enige malen gelegenheid te geven om te biechten. De voorbereidingsdagen voor de Eerste H. Communie zijn daarvoor ook niet de geschiktste tijd.

In vroeger jaren gingen de kinderen te biechten bij de Quatertemperdagen; ook als ze nog niet zover waren, dat ze de Eerste Communie moesten doen.

Als iets in die trant werd ingevoerd, waren we bij de Eerste Communie al ver op weg.

Nogmaals, ook ben ik van mening, dat scheiding van Biecht en Communie bij de Eerste H. Communie wenselijk, zo niet noodzakelijk moet worden geacht.

Br. AMBROSIUS.

BIJSCHRIFT

Wij menen goed te doen aan deze opmerkingen van Br. Ambrosius het volgende toe te voegen:

Er is onlangs een brochure verschenen van drie vooraanstaande Vlaamse priester-pedagogen :

„Biechtopleiding op de lagere school", die we in het volgend nummer hopen te kunnen bespreken. Daarin wordt de vraag gesteld : „Wanneer kunnen kinderen doodzonde doen", d.w.z. subjectief de grote boosheid van een persoonlijke daad beseffen ? Het antwoord van de schrijvers luidt : Die van 1e en 2e leerjaar slechts bij uitzondering; vanaf het 3e leerjaar zijn er een zeker aantal; in het 4e leerjaar zijn ze nagenoeg allemaal tot dat inzicht en besef gekomen.

In aansluiting hierbij vervolgen de auteurs: „Als dat waar is, dan moet hier worden gewezen op een paar erge fouten, verkeerde handelwijzen, die leiden tot valse gewetensvorming, en nochtans uiterst veelvuldig voorkomen. Uit de pasgenoemde vaststelling volgt, dat we in het eerste en tweede studiejaar niet over doodzonde mogen spreken als over iets dat de kinderen peersoonlijk kunnen doen. In die studiejaren is er ook geen materie om ervoor bekommerd te zijn, of ze wel hun doodzonden gebiecht hebben; ze kunnen er nog geen bedrijven. Zullen we dan in die klassen niet spreken over grote zonde, over doodzonde tegenover dagelijkse zonde ? Toch wel, maar steeds in deze zin: grote mensen en grote jongens of meisjes durven soms grote zonde doen, b.v. een mens vermoorden; doodzonde, waardoor God zozeer vergramd is dat....

„Hiertegen wordt door veel ouders en oudere broers of zusters thuis schromelijk misdaan; te pas en ten onpas wordt als berisping gezegd: durft ge zulke grote zonde doen, ge zult naar de hel gaan, de duivel zal u komen halen; of zelfs uitdrukkelijk: dat is doodzonde. Zijn er ook niet veel leerkrachten van de laagste klassen die zich in hun onderwijs even sterk schuldig maken aan die valse gewetensvorming ?" *Red.*

Bij een Jubileum van het B.L.O. te Maastricht 1912-1952

I.

De bakermat van de Congregatie der Broeders van de Onbevlekte Ontvangenis te Maastricht moet men zoeken in de Bogaardenstraat alhier en wel daar, waar op een gevelsteen een onvolmaakt-heraldische leeuw-in-keel, zijn staart als een geestig vraagteken omhoog krult.

Het blijft de onvergankelijke glorie van Monseigneur Ludovicus Hubertus Rutten, Geheim Kamerheer van Z.H. Paus Pius IX, priester van het bisdom Roermond en Maastrichtenaar van geboorte, na enkele jaren van grondige voorbereiding en van overwinning van moeilijkheden-als-bergen, de stichter te zijn geworden van een thans roemrijke Onderwijscongregatie, die op het oostelijk en westelijk, noordelijk en zuidelijk halfrond een on-overzienbare reeks van activiteiten op haar credit heeft mogen boeken.

De armsten der armen — motivo charitatis — hebben van meet af aan de liefdevolle zorg en toewijding zowel van de fundator als van

zijn volgelingen genoten. Dat was zo in 1840, dat is nog zo in 1952. Deo gratias.

II.

De lijn die de eerste Algemeen Overste Bernardus een eeuw geleden is begonnen te trekken, hebben zijn tien opvolgers, tot en met de huidige „Generaal" Broeder Egbertus doorgetrokken:

Alles voor het kind.

De autorisatie tot het geven van onderwijs, bij besluit van Koning Willem II, in December 1841 (de eerste z.g. leerschool dateert van 19-7-1841) werd op 9 September 1843 geaccentueerd door de vroedschap van Maastricht met haar toestemming tot het oprichten van scholen.

De eerste manifestatie op het terrein, dat toen nog niet de naam droeg van „buitengewoon", is de verzorging van de doofstommen op 21 April 1845 in het z.g. tweede onderhorig huis te Sint Michiels-Gestel.

Valt op 21 November 1854 te boekstaven de opening der eerste „Burgerschool", de 19de Maart 1856 nemen de Broeders de „Armenschool" in de O. L. Vrouweparochie over, terwijl een soortgelijke overname plaats vindt in Wijk op de 1e Augustus 1859.

's Jaars daarna verrijst een *„tussenschool"* bij het Moederhuis.

Een echte *bewaarschool* ziet het levenslicht in de Capucijnengang op 15 September 1872.

III.

Mag men niet met enig recht spreken van *buitengewoon* onderwijs als in de Heksenhoek (1858), in het voormalige krankzinnigengesticht het ex-Sint Annakloostertje wordt gereconstrueerd voor verwaarloosde jongens ?

Zestien jaar tevoren was reeds voor soortgelijke meisjes een serieuze stap gezet, doch pas in 1856 werden deze kinderen *speciaal* behandeld. (In 1932 zouden de Zusters van het Arme Kind Jezus, op de Boschstraat, zich over dergelijke meisjes ontfermen.)

Uit het huidige Natuur-Historisch Museum verhuisde de voorloper van het B.L.O. naar de Sint Pieterstraat, waar de knapen in het gesticht van Sint Vincentius à Paulo een ruim onderdak vonden.

Wij laten momenteel de acties der Congregatie op B. L. O.-gebied (avant la lettre) o.m. in Lize-Seraing (1860) aan *„wilde"* kinderen buiten beschouwing.

IV.

Gestuwd door de liefde voor het misdeelde kind en aangemoedigd door het succes in steden als Den Haag(waar in 1902 de eerste school voor B.L.O. was gesticht), kregen de voornemens om iets dergelijks in de arbeidersstad Maastricht te beginnen vaster vorm.

De „great old man" Ildefonsus, Algemeen Overste (van 1892—30 April 1910 !) ondernam in November 1908 zijn zoveelste visitatiereis. In 's-Gravenhage bezocht hij de openbare school voor zwakzinnigen aan de Teniersstraat, geplaatst onder leiding van de heer P. H. Schreuder. Niet alleen het allervriendelijkst onthaal is in de annalen van de Beyart vastgelegd. Ook en vooral, de liefde en deskundigheid waarmee aldaar het onderwijs aan zwakbegaafden werd gegeven moest opvallen. Treffende punten waren b.v. de waarde die gehecht werd aan mondstanden, klankvorming, registratie van het beluisterde en dergelijke. Maar ook: het praktisch aanwenden van een spoorboekje! Het opmerken van verschillen in cultuur tussen Robinson Crusoë en eigen omgeving, enz. Deze langdurige, intensieve „visite" was feitelijk een directe reactie op een schriftelijke aansporing van dr M. J. H. Houba, toenmalig schoolopziener in het district Maastricht. Naar diens opinie was de Congregatie van de Beyart hèt aangewezen lichaam om in een langgevoelde behoefte te voorzien. Doch ook van gemeentewege was hiertoe meer dan eens op aangedrongen. Inzonderheid door het college van B. en W., alsmede de Commissie van toezicht op het L.O. was bij herhaling verzocht de kinderen die geen gewoon L.O. konden volgen, onder speciale bescherming te stellen.

Het is een vrijwel onbekend feit, dat heer P. Mesker, destijds leraar in de Engelse taal alhier (naderhand Inspecteur van het L.O.), een schriftelijk advies heeft gegeven om subsidie aan te vragen voor een eventuele „buitengewone" school. Het voorbeeld o.m. van Amsterdam stimuleerde daarbij.

Met de nieuwe Algemene Overste Bertholdus, geassisteerd door Br. Fernandez, ging de heer Mesker in Mei 1910 naar het stadhuis, waar breedvoerig over de plannen werd gedelibereerd. Het was de wethouder van onderwijs Mr. Charles Paulussen die het denkbeeld opperde geen subsidie aan te vragen, doch de oprichting van een school van de gemeente zelf te laten uitgaan. Om redenen van opportuniteit ging de Beyart op deze suggestie in.

En zo kwam via de Commissie van toezicht op het L.O. bedoeld voorstel in de gemeenteraad. Weliswaar kwam het niet tot de beoogde beslissing, wat bleek uit een onderhoud van de Alg. Overste met burgemeester Mr. Jos van Oppen. Evenwel, Mr. Ch. Paulussen en architect Schot hielden de zaak warm. De vroede vaderen stapten over diverse bezwaren heen en aldus bracht de raadsvergadering in Februari 1911 de zaak aan 't rollen. Op 24 Febr. d.a.v. kreeg een overeenkomst haar beslag. De handtekeningen van burgemeester en secretaris Pfaff enerzijds en die van Broeder Adrianus Klerks (= Alg. Overste Bertholdus) prijkten op 5 Augustus 1911 onder het contract met z'n 13 artikelen. Op luttele meters van de bakermat der „Congregatio sub Praesidio Beatae Mariae Virginis" zou de Sint Servatiusschool verrijzen.

De bouwmeester Schot en de aannemer Cremers zorgden voor de constructie en oplevering van het gebouw, dat op 31 Augustus 1912 plechtig werd ingezegend. Dit geschiedde door de Hoogeerwaarde Heer Deken Mgr. dr. Menten, welk historisch feit werd bijgewoond door de Alg. Overste cum suis, B. en W., gemeenteraadsleden en andere geestelijke en wereldlijke overheden.

Tot hoofd van het nieuwe instituut was benoemd de vurige apostel, de bekwame en goedhartige specialist Broeder JOHAN BAPTIST. Die zou gedurende vele jaren zijn grote gaven van geest en hart wijden aan zwak-bedeelden op verstandelijk gebied. Wat deze prima paedagoog met zijn helpers in veertig jaar tot stand heeft gebracht verdient ontegenzeggelijk een afzonderlijke studie.

JEF NOTERMANS.

Maastricht, Juli 1952.

Het Paedagogisch aspect der ONDERWIJS-NOTA VAN MINISTER RUTTEN

Kritiek van Prof. Gielen

OP de vergadering van de „Katholieke Paedagogische Vereniging" 17 April 1952 werden drie voordrachten gehouden over hetzelfde onderwerp, door pater Paschasius Cap., prof. Gielen en pater Pelosi S.J. Deze voordrachten staan thans afgedrukt in het T. v. Z. en Opv. 38e jg. p. 99 en v.

De mening van p. Paschasius hebben we in dit blad reeds eerder samengevat. Onze lezers weten, dat hij de befaamde passage uit de Nota (oorspr. uitg. p. 2, brochure-uitg. p. 7): *Bij een doelmatige opzet van het onderwijsstelsel zal als richtpunt moeten gehouden worden, dat de leerlingen later in de maatschappij een werkkring zullen hebben*", wel niet gelukkig vindt, maar ze minister Rutten toch graag vergeeft, omdat de minister geen paedagogiek maar een stelsel van onderwijs voor heel Nederland ontwierp, terwijl bovendien op verschillende punten van de Nota blijkt, dat de ontwerper van het plan nog heel àndere doeleinden van het onderwijs kent. „Principiële verdenking" wijst p. Paschasius beslist af.

Pater Pelosi en prof. Gielen zijn niet zo „soepel" op dit punt en zien in genoemde passus de verwoording van *de* tendenz der Nota. Beiden herinneren aan een opmerking van Dr. N. Perquin S.J., „dat de Nota wel handige vaklui kan kweken, maar geen mensen van hoge geestelijke standing". We kunnen hun opinie ook zó weergeven: te veel „opleiding", te weinig „opvoeding", dit laatste in de zin van echt menselijke vorming, de „Bildung" van Willmann. Het is inderdaad jammer, dat de Nota zich niet gehouden heeft aan de onderscheiding tussen „opvoeding" en „opleiding", zoals die reeds lang geleden gemaakt is door wijlen prof. J. H. Gunning Wzn. De kansen tot twijfelachtige interpretatie van de Nota-tekst zouden er aanzienlijk minder door zijn geworden.

Prof. Gielen keert zich tegen degenen die beweerd hebben, dat vermeld „richtpunt" onmogelijk de bedoeling van de Nota kan weergeven: „Ik vrees dat zij zich vergissen en dat wij hier te doen hebben met wat Jacques Maritain de „erreur sociologique" in de moderne opvoeding noemde. Weliswaar dient het onderwijs óók rekening te houden met wat dit richtpunt vermeldt, maar het is de minst belangrijke kant van de verhouding tussen school en maatschappij. Behoudens voor de echte vakopleiding voor aangegeven functies, sta de algemene vorming nadrukkelijk voorop. De universele mens moet gevormd worden vóór en boven de ambtenaar en handwerker, de onderwijzer en bankier".

Na gezegd te hebben dat min. Rutten geen steun vindt in het Rapport van de Ineenschakelingscommissie (1903), neemt prof. Gielen degenen op de korrel die zeggen, dat men in het oog moet houden, dat hier de wetgever spreekt en dat die niet het onderwijsdoel te bepalen heeft. Ook deze uitvlucht blijkt een teleurstelling: „Op pag. 7 wordt uitdrukkelijk gezegd, dat het hier *niet* om wettelijke regelingen gaat en dat de Nota is opgesteld „vanuit een onderwijskundig gezichtspunt". „Nog anderen wijzen er op", vervolgt prof. Gielen, „dat elders in de Nota toch juiste opmerkingen voorkomen over het onderwijs. Graag en dankbaar toegegeven, maar

het is niet te zien, hoe dit de formulering van het richtpunt disculpeert, want de laatste wordt op tenminste vijf plaatsen in het verdere verloop der Nota bevestigd (p. 11, 12, 22, 23 en 24 van de brochure-uitgave). En ten slotte (nòg een groep van personen met wie prof. G. het niet eens is): de uitkomst bewijst wel degelijk, dat de formule de *scholen* op het oog had. Hoe zou het trouwens anders kunnen? Want als men enerzijds gaarne toegeeft, dat van onderwijs*stelsel* wordt gesproken, anderzijds moet er de nadruk op worden gelegd, dat het gaat om een *onderwijs*stelsel: stelsel en onderwijs verhouden zich als middel tot doel; kan men het eerste goed opzetten, als men zich niet allereerst en voortdurend het tweede voor ogen stelt?"

Dan komt prof. G. met zijn zwaarste troef: de aanwijzing hoe in de diverse schoolsoorten die de Nota ontwerpt, het gewraakte beginsel doorwerkt:

1. Van het E.V.O. (dus niet van het stelsel, maar van het onderwijs) wordt op p. 22 geschreven, dat het tot taak heeft de algemene vorming, „hetzij als directe voorbereiding op het maatschappelijk leven, hetzij als voorbereiding voor gespecialiseerd onderwijs". Verderop wordt ons iedere gelegenheid tot twijfelen ontnomen, waar deze taak nader wordt omschreven als „het bijbrengen van de vereiste kundig-

Frater Tharcisio Horsten overleden

Bijna 73 jaar oud overleed op 4 Aug. 1952 in het moederhuis der Fraters van Tilburg frater M. Tharcisio Horsten. Twaalf jaar, van 1926 tot 1938, bestuurde hij zijn congregatie als superior-generaal. Met fr. Tharcisio is van ons heengegaan een door-en-door goed, gemoedelijk en fijngevoelig mens, een degelijke religieus, een stoere werker, een beminde leraar en overste, een begaafd letterkundige. Hij was volkomen voorbereid, want hij kende zijn kwaal, maar de dood was geen verschrikking voor hem. Hij wachtte rustig en gelaten af, tot God hem zou oproepen en bleef aan het werk tot zijn laatste dag. Aandoenlijk juist zegt zijn bidprentje:

„Eindelijk, gelukkige dienaar, klonk de klop van de Bruidegom. Hoelang al zat Gij, waakzaam op de stap van uw Heer, met de lamp brandend, aan de poort! Uw leven was al jaren niet veel meer dan een toeven aan de grens van de tijd, waar men weet dat de ontmoeting met de dood zal geschieden. Wat voert een mens zo voortijdig naar die plaats? Frater Tharcisio, zouden wij ooit kunnen vergeten, dat uw zorgen voor ons uw hart hebben verwoest? Wij weten dat Gij, werkend zonder respijt, er te veel van hebt gevraagd. Wij vermoeden, dat het door uw goedheid te zeer werd gehavend. Nauwelijks hadt Gij uw grote taak vervuld, of uw levensboot strandde op de eenzame kust, op dat al te nauwe stukje grond tussen ziekbed, tuin en kapel. Twaalf lange jaren hebt Gij het niet verlaten. Maar verzwakte uw lichaam, uw geest bleef sterk en lichtend als weleer. Een weldaad voor ons waren uw vriendelijkheid, uw opgewektheid en uw belangstelling. Maar bovenal was dat uw onvergetelijk voorbeeld van geduld en lijdzaamheid, uw prachtige overgave aan de beschikkingen van O. L. Heer. Wij weten immers, frater Tharcisio, dat Gij die voor allerlei belangen zo vurig wist te bidden, nooit om herstel van uw gezondheid of zelfs om verlichting in uw toestand hebt willen vragen. Gij hebt willen lijden voor uw congregatie, nadat Ge er eerst uw gezondheid voor had opgeofferd".

Inderdaad, allen die naast en onder hem geleefd hebben, weten, met hoeveel klaar inzicht hij zijn congregatie heeft gediend, met hoeveel milde wijsheid hij haar heeft bestuurd, en vooral met welk een groot hart hij haar heeft liefgehad.

Doch niet alleen zijn confraters hebben de zegen van deze beminnelijke persoonlijkheid mogen genieten, ook velen daarbuiten, voor wie hij een leraar en vriend, een raadsman en steun was, zullen met weemoed in het hart het afsterven van frater Tharcisio vernemen en hem met warme dankbaarheid gedenken. Er zijn mensen van wie alleen goedheid en welwillendheid, warmte en troost uitstralen, en één van hen was frater Tharcisio, de christen en kloosterling, in wie natuur en bovennatuur tot een schone eenheid waren versmolten.

Hij ruste in vrede en helpe ons allen het voetspoor drukken dat hij heeft nagelaten.

Over zijn verdiensten als letterkundige en verzorger van schooluitgaven hopen wij een volgende maal iets meer te kunnen meedelen.

Fr. S. R.

heden en vaardigheden om zich in het dagelijks leven te kunnen helpen". Op de volgende pag. komt de Nota nog eens terug op de betekenis van de bestemming der leerlingen. Het „dagelijks leven" wordt nogmaals als richtsnoer gesteld op p. 24, en dat alles niet voor het stelsel, maar voor de school, voor het onderwijs!

2. De school „voor eenvoudige administratieve werkkringen" drukt reeds in de naam het verband met het richtpunt uit, hetgeen in de toelichting nadrukkelijk bevestigd wordt (p. 34).

3. De voortgezette scholen voor algemene doeleinden (A.M.S., M.M.S. en Avond-A.M.S.) krijgen als doelstelling mee: „algemene voorbereiding op het bekleden van leidende functies" (p. 36), waarvan gezegd wordt, dat zij in het algemeen „ook een speciale vorming eisen". Die dient echter eerst te beginnen, „*nadat* aan de persoonlijke vorming en geestelijke verrijking der leerlingen veel zorg is besteed". Gaarne zou men met dit laatste accoord willen gaan, maar men twijfelt weer vanwege de aangegeven doelstelling voor deze school.

4. Ook voor het V.W.O. (voorbereidend wetenschappelijk onderwijs) worden de scholen beschouwd „als voorbereiding voor degenen die wetenschappelijk onderwijs willen volgen en... „voor hogere functies". Ook hier kan, als in geval 3, moeilijk bezwaar gemaakt worden, indien maar niet zo vaak elders in de Nota „de opleiding tot een werkkring" hoofdzaak bleek. Evenwel, de bezwaren gelden voor het V.W.O. klaarblijkelijk minder dan voor het E.V.O. en voor de A.M.S. Alles bijeen ziet de Nota echter vrijwel overal de toekomstige werkkring.... hetgeen zeer eenzijdig en gevaarlijk is".

Behalve dit eerste en meest principiële „richtpunt" heeft prof. Gielen nog drie andere in de Nota ontdekt:

2. de intelligentie in de onderscheiding practisch en theoretisch,
3. de psychologische ontwikkeling der leerlingen,
4. de onderscheiding in algemeen-vormend en vak-onderwijs.

Van punt 3 zegt hij, dat het in de Nota goed behandeld is; van punt 4 geldt dit minder, maar „van fouten gezuiverd" blijft ook dit principe bruikbaar. In verband met punt 2 heeft hij haast even ernstige bezwaren als t.o.v. punt 1.

„Op grond van de onderscheiding in theoretisch en practisch, met verwaarlozing dus ook van andere onderscheidingen, kan men aannemen, dat het intelligentiebegrip hier teruggaat op Stern-Kohnstamm. Dat het hier inderdaad over een indelingsprincipe gaat, wordt woordelijk gesteld op p. 11 en op 25 en 42 bevestigd. Welnu, deze grondslag is onaanvaardbaar. Waarom? Vooreerst schuiven theoretische en practische intelligentie gemakkelijk over elkaar heen (behalve bij zwakzinnigen en hoogbegaafden!) Vervolgens gaat het meer om het *niveau* dan om *deze* karakteristiek. Wie het niveau tot uitgangspunt neemt, let op het menselijke, wie uitgaat van theoretisch-practisch op de maatschappelijke waarden. Tenslotte vertoont dit intelligentiebegrip verwantschap met de „erreur sociologique" van het richtpunt: intelligentie moet hier wel verstaan worden als het algemene aanpassingsvermogen aan nieuwe taken en eisen van het leven. Het intellect komt dan in het gedrang, want een matig intellect kan heel goed met een hoge intelligentie samengaan.... en omgekeerd. Dit uitgangspunt schept dan ook niet alleen verkeerde schooltypen als de A.M.S. tegenover de school voor eenvoudige administratieve betrekkingen, maar zal ook tot gevolg hebben, dat een verkeerd beginsel wordt gehuldigd bij het dirigeren der leerlingen náár die schoolvormen toe".

Prof. Gielen heeft scherpe critiek op de gelijkschakeling van de programma's der diverse schoolsoorten voor voortgezet en voorbereidend hoger onderwijs; gelijkschakeling die hij beschouwt als consequentie van punt 2. Hij spreekt van een nivelleringstendenz, waarvan in het bijzonder begaafde leerlingen de dupe zullen worden, juist „die leerlingen die de kracht van het V.H.M.O. uitmaken en op wie Nederland in de toekomst voor zijn materiële en geestelijke opgang vooral zal moeten steunen. Dat overgang van de ene schoolsoort naar de andere, als correctie op verkeerde keuze, mogelijk wordt gehouden, acht prof. Gielen gewenst, maar in beginsel stelt hij de eis, dat de programma's worden afgestemd op het *niveau* van de intelligentie der leerlingen. In concreto wijst hij o.m. op het volgende:

„Bij het V.W.O. poneert de Nota, dat het onderwijs in het eerste leerjaar van de A.M.S. en in dat van het V.W.O. „ongeveer gelijk" zal dienen te zijn. Moge dit hier nog niet erg zijn en zelfs zekere voordelen bieden, anders wordt het als van een „uniformiteit van de leerpro-

gramma's der eerste klassen" wordt gesproken. Het onderwijs in de eerste *twee* leerjaren van de H.B.S. moet „verwant" zijn aan dat in de overeenkomstige leerjaren van de A.M.S., „zowel wat het aantal als aard der leervakken betreft". Het leerplan der eerste *vier* klassen, van het gymnasium nog wel, „worde vooral (men lette op dit woord) t.a.v. de vreemde talen, in overeenstemming gebracht met die van de eerste vier klassen der overige scholen voor V.W.O.". Aangezien de eerste twee der laatste weer verwantschap moeten vertonen (volgens de Nota) met A.M.S. en U.T.S., ontstaat op die wijze een gelijkschakeling, die met de feitelijke *on*gelijkheid in aanleg onvoldoende rekening houdt.... hetgeen, gezien het uitgangspunt, te verwachten was! Hiermee houdt het trouwens nog niet op, want na twee jaren moeten de leerlingen van de H.B.S. kunnen overgaan naar de derde A.M.S. De eisen voor moderne talen en Nederlands moeten in H.B.S. en gymnasium „ongeveer gelijk" zijn, al mag het laatste zijn klassieke aard niet verloochenen. Hoe kàn dat echter als het programma in gewichtige onderdelen „ongeveer gelijk" moet zijn aan dat van de H.B.S.? Met vele anderen ben ik dan ook van mening, dat hier een gevaarlijke nivelleringstendenz werkt, die het peil der scholen voor V.W.O. (V.H.M.O.) omlaag zal drukken".

Speciaal over de ontworpen A.M.S. is prof. Gielen slecht te spreken. Onbegrijpelijk noemt hij het, dat min. Rutten van de oude H.B.S. van Thorbecke één jaar heeft afgeknepen. Ernstiger nog, dat een lacune gelaten wordt tussen „middelbaar" en V.H.O. (of V.W.O.): een verschil van twee jaar, dat vooral op deze leeftijd enorm groot is. Wat zal er van de M.M.S. overblijven, als men met één jaar minder studie op de A.M.S. meer mogelijkheden krijgt? Verder: de 130.000 leerlingen van de huidige Ulo zullen zich verdringen voor de poorten van deze A.M.S. „Kwantitatief komt daardoor het middelmatig begaafdheidstype zó sterk in het M.O. tot uiting, dat reeds daardoor een nivellerende werking wordt verkregen. Zouden de Ulo-leerkrachten naar deze A.M.S. overgaan, dan is er bovendien sociaal weinig gewonnen: zullen de burgers onderscheid zien tussen de oude Ulo en de nieuwe A.M.S., als er dezelfde leerkrachten werken? Er komt bij, dat al wat op p. 37 als vruchten van de A.M.S. wordt verondersteld, gegarandeerd door een hervormd Ulo kan worden verkregen. Het Ulo is die weg der hervorming opgegaan, al zou men het tempo graag versneld zien! En de A.M.S. zelf? De Nota twijfelt blijkbaar zelf, waar ze op p. 49 schrijft: „*Indien* de voorgestelde A.M.S., wat het peil van het onderwijs betreft, zal voldoen...."

Kortom — het is een zwaar woord, maar prof. Gielen acht zich verplicht het uit te spreken —: „De historische term „paedagogische jammergestalte" geldt ook voor *deze* A.M.S. Een A.M.S. zou in ons schoolstelsel zeker op haar plaats zijn, maar dan een echte: dus middelbaar, dus vijfjarig, dus met eigen ken-merken, afgestemd op haar eigen leerlingen wat het begaafdheidstype betreft èn op haar bestemming in maatschappelijk opzicht (het laatste gaat dan voor mij veel verder dan het befaamde richtpunt!)"

Het slot van prof. Gielen's voordracht is een soort verantwoording. Hij wil niet de indruk wekken alsof de Nota niets goeds bevat. „Die indruk zou onjuist zijn: er is veel dat ik waardeer. Wat over het basisonderwijs, over het kleuter- en B.L. onderwijs wordt opgemerkt, en over het technische, bevat veel goeds, evenals sommige delen van het V.W.O. Des te betreurenswaardiger is het, dat er bepaald onaanvaardbare voorstellen in voorkomen: het uitgangspunt, de vierjarige A.M.S., de horizontale doorstroming, de onderschikking der vijf E.V.O.-typen aan „corresponderende" scholen e.d.m. Wie mijn brochure van 1941 kent en wie kennis zou dragen van het wetsontwerp op het V.H.M.O. dat in 1948 gereed was, zou begrijpen, dat ik mijn eigen idealen ontrouw zou worden, indien ik een andere houding aannam dan ik thans doe. Voor mij is het oneindig belangrijker, ja het eerst nodige, zodanige vormen te scheppen, dat uitstekende mensen kunnen worden gevormd, eerder dan knappe vaklui. Het bestaande systeem is organisch gegroeid, al blijkt er organisatorisch een en ander scheef te staan; het ontworpen systeem klopt organisatorisch, maar is minder organisch en gaat van een verkeerd uitgangspunt uit. Daarom ben ik van oordeel, dat paedagogisch-organisatorisch gezien het voorgestelde in de Nota grondig gewijzigd zal moeten worden en vooral: dat ook bij de opbouw van het onderwijs*stelsel*, uitgegaan kan en moet worden van de taak die het onderwijs thans heeft te vervullen: de vorming

van mensen die bestand zijn tegen en geschikt voor deze tijd, om hun persoonlijk geluk voor hier en hiernamaals te bereiken. Geen moment twijfel ik er aan, of dit ook de bedoeling der Nota is, maar ze had daarvan uit moeten gaan. Het resultaat zou dan anders.... en beter zijn geweest".

— Tot zover deze principiële critiek van Rutten's onmiddellijke voorganger als minister: prof. Gielen, die geacht mag worden het schoolwezen van Nederland en de politieke en pedagogische situatie even goed of beter te kennen dan wie ook. Velen mogen zijn argumenten minder zwaar wegen en de consequenties minder ernstig zien, niemand zal hem het recht en de bevoegdheid tot spreken willen ontzeggen. Min. Rutten *vroeg* om critiek, en wel ruimschoots is aan hem de waarheid van het spreekwoord verwezenlijkt, dat hoge bomen veel wind vangen.

fr. S. R.

ONDER HET PEDAGOGISCH ZOEKLICHT

Een oordeel over Internaatsopvoeding

Bij het eeuwfeest van „Ruwenberg"

Gelegenheden als het honderdjarig bestaan van een opvoedingsinstituut als „Huize Ruwenberg" te St. Michielsgestel, geven geredelijk aanleiding om zich weer eens te bezinnen op de betekenis van het internaat. Niet moeilijk valt te constateren, dat vele mannen en vrouwen tot hun dood toe aangename herinneringen aan hun „kostschool" bewaren, en dat het hun een waar genot is, na jaren met oud-makkers in réunie gezellig bijeen te zijn en nog eens te kunnen ophalen van gezamenlijke belevenissen uit lang vervlogen dagen. Niet minder goed doet het internaatsopvoeders, oud-leerlingen nog eens terug te zien en hen allerlei dingen te horen vertellen die zijzelf wellicht vergeten zijn, maar die nog scherp leven bij degenen die ze twintig, dertig jaar geleden meemaakten. Dan blijkt duidelijk, dat het internaat voor een kind veel meer is dan een school. Op frappante wijze kan bij zulke gelegenheden ook aan het licht komen, dat opvoeden geen werk is van nuchtere berekening, van voorschriften en reglementen. Wat de opvoeder zelf als gewichtig beschouwde, blijkt geen of weinig indruk te hebben gemaakt, terwijl schijnbaar onbeduidende woorden, opmerkingen, wenken, gewoonten, voorbeelden, en verder toevallige belevenissen, vaak ongewild en onvoorzien, blijvende sporen hebben nagelaten en niet zelden voor het hele verdere leven van deze of gene leerling beslissend zijn geworden. Dat de persoonlijke ervaringen heel verschillend gekleurd zijn, ligt voor de hand: het hangt samen met de opvoeding vóór de internaatsjaren, met individuele aanleg en temperament en tal van andere factoren. Uit dit verschil menen wij te kunnen verklaren, dat er zo totaal verschillend over internaatsopvoeding geoordeeld wordt: de een weet er niets dan goeds van te vertellen, de ander is er mordicus tegen. Wie het toevallig slecht getroffen heeft, door welke oorzaken dan ook, lucht bij gelegenheid zijn gemoed in blad of periodiek, maar steevast zal men in zulke gevallen ook één of meer verdedigers zien optreden, die het niet zetten kunnen, dat er kwaad wordt gesproken van een instituut waaraan zij zulke prettige herinneringen meedragen.

Meer waarde is daarom te hechten aan het oordeel van opvoeders, die lange tijd hun beste krachten aan het internaatswerk gegeven hebben. Op de vraag: „wat is uw gevoelen over het al of niet naar het internaat zenden van kinderen?", kregen wij van een zilveren internaatsjubilaar, die bijna al die tijd ambulant was en daardoor met alle klassen, van kleinen en groten, te maken heeft gehad, het volgende te horen:

„Die vraag is niet moeilijk te beantwoorden, maar het zijn natuurlijk mijn persoonlijke gevoelens, die ik hier weergeef.

Stuurt uw kinderen niet naar het Internaat, als het om een of andere dringende reden, bv. drukke zaken, geen gelegenheid voor goed onderwijs, enz., niet noodzakelijk is, want er gaat niets boven een huiselijke opvoeding, als er tenminste een verstandige Vader en Moeder aan het hoofd van het gezin staan, wat maar al te dikwijls niet het geval is, zoals we meermalen moeten ondervinden.

Men hoort nogal eens beweren, dat het Internaat een noodzakelijk kwaad is. Maar het heeft in de loop van de jaren in elk geval toch ontzaglijk veel goed gedaan. En velen zouden misschien nooit die positie in de Maatschappij bekleed hebben of nog bekleden, als ze niet op een Internaat geweest waren. En hoe zou het bij velen gestaan hebben met hun godsdienstig leven? Want helaas moeten we constateren, dat veel leerlingen een bedroefd klein beetje godsdienstzin uit het gezin meebrengen, en dat is er vooral de laatste jaren bij velen niet beter op geworden.

Een van de mooiste kanten en zeker ook de vruchtbaarste kant voor het latere leven is, dat men op het Internaat zo'n grote verscheidenheid van karakters aantreft, die elkaar door de voortdurende omgang ongetwijfeld beïnvloeden en aanvullen, zoals men dat ook ziet bij een kinderrijk gezin. Onze leerlingen komen zowat uit alle provincies van ons land en zelfs uit andere gebiedsdelen, zodat Noord en Zuid, Oost en West dag-in dag-uit met elkaar samenleven, elkaars karakter leren kennen, waarbij de gemoedelijke Brabantse en Limburgse aard een weldadige invloed uitoefent op onze Noordelingen, terwijl dezen door hun over het algemeen „beschaafder" optreden in spraak en manieren weer het hunne

bijdragen. (Wat ik hier zeg, moet natuurlijk op een verstandige maniet opgevat worden, want het is verre van mij te willen beweren, dat onze Zuidelijke leerlingen geen beschaafde manieren of uitspraak zouden hebben). Zo leert men elkaar kennen en waarderen, wat voor het latere leven van ontzaglijke waarde is. Uit welk milieu de leerlingen komen, of het dokters-, burgemeesters- of boerenzoons zijn of wie dan ook, ze worden allen op dezelfde manier behandeld. Ze zitten in kapel, klas, eet- en speelzaal gemoedelijk naast en door elkaar, krijgen hetzelfde eten, dezelfde lessen, hebben een gelijke slaapgelegenheid. Dit gezamenlijk op en af gaan moet een gunstige invloed hebben op het latere leven, als men tot een levenstaat in de Maatschappij gekomen is, welke die ook moge zijn.

Als men 25 jaren het minder benijdenswaardige postje van ambulant beleefd heeft, waarbij men elke week met de leerlingen van 10 van de 12 klassen in aanraking komt, met leeftijden, die variëren van 8 tot 18 jaar, dan begint men stilletjesaan een beetje kijk te krijgen op karakters en vooral als men een leerling 5 à 6 jaar les gegeven heeft, kan men dikwijls duidelijk constateren, welke verandering zo'n karakter in die jaren heeft ondergaan. Wat mij al dikwijls opgevallen is? Dat niet alleen leerlingen, die uit bepaalde provincies komen, hun eigenaardige karaktertrekken hebben, maar dat dit zelfs opgaat voor steden en dorpen, voor deze laatsten wel het meest. Het zou natuurlijk stotend zijn, hier bepaalde streken of plaatsen aan te geven, waarvan de leerlingen over het algemeen een stug, driftig, teruggetrokken, opschepperig, vleiend, uitgelaten, enz. karakter hebben. En juist hierop oefent het Internaatsleven zo'n bijzonder gunstige invloed uit.

Er zijn vanzelfsprekend ook verschillende schaduwzijden. Maar als Directie en Personeel zich tot taak stellen, rotte en wormstekige vruchten, die zich uit de aard der zaak soms tussen zo'n grote verzameling bevinden, zo spoedig mogelijk te verwijderen, dan kan het Internaat veel degelijke karakters vormen tot welzijn van een gezonde Maatschappij".

Veranderd inzicht

Als alle gezinnen waren wat ze wezen moeten en als iedere stad of dorp over ideale onderwijsgelegenheden beschikte, dan zou het internaat voor onderwijs en opvoeding overbodig en ongewenst zijn. Genoemde voorwaarden echter zijn nooit en nergens ten volle verwezenlijkt, en zullen het ook in de toekomst niet zijn. En zo is en blijft het goede internaat een wezenlijk goed en voor zeer velen een grote weldaad. Het verheugt ons, dat ook Dr. Sis Heyster, die bij het begin van haar schrijversloopbaan wel eens een ander geluid liet horen, tot dit nuchtere inzicht begint te komen. Op de vraag „Is U voor internaatsopvoeding?" antwoordde zij in „Het Gezin" van 15 Mei '52 het volgende:

„Op de eerste plaats : kostschoolopvoeding blijft te allen tijde en onder alle omstandigheden een surrogaat van een gezonde opvoeding. Ieder kind hoort van nature, door God zo gewild, in het gezin bij zijn eigen vader en moeder.

Een internaatsopvoeding blijft altijd een kunstmatige opvoeding, waarbij uitermate veel van de wezenlijke waarden van de gezinsopvoeding verloren moet gaan. Er zijn echter omstandigheden, die dwingen van twee kwaden het minste te kiezen, b.v. als er in de eigen plaats geen mogelijkheid is voor het volgen van katholiek onderwijs, als het op- en neer reizen naar de dichtstbijzijnde grotere stad practisch — en soms ook moreel — grote moeilijkheden meebrengt; vervolgens als de gezinsomstandigheden verre van ideaal zijn — of als aard en aanleg van een bepaald kind meer gebaat is met opvoeding buitenshuis.

Is in dit soort gevallen, waar de omstandigheden het nodig maken de mogelijkheid van het internaat dankbaar aan te grijpen, angst voor en twijfel aan de kwaliteit van de internaatsopvoeding, gewettigd?

Er is een tijd geweest, dat wij persoonlijk die twijfel *wel* gewettigd vonden. Maar het stemt tot grote dankbaarheid dat er de laatste tijd veel ten goede veranderd is — dat men op diverse internaten is gaan inzien, dat de koers dringend en ingrijpend gewijzigd moest worden — dat men de noodzakelijkheid heeft gevoeld van het rekening houden met de resultaten van de kinderpsychologie, tevens de noodzaak van rijpheid, zelfstandigheid, levenservaring om jonge mensen leiding te kunnen geven op de weg naar zelfstandigheid en alzijdige ontplooiing.

Het is een grote geruststelling voor de betrokken ouders dat wij voor hen in de meeste gevallen de twijfels weg kunnen nemen —, ondanks dat blijft het feit, dat het èn voor de ouders èn voor de kinderen „een kruis" blijft, dat de opvoeding niet in huis kan worden voltooid. Natuurlijk, 'n poosje van huis in de rijpingsjaren, kan grote voordelen hebben. Maar het „poosje" van een internaat betekent meestal een behoorlijke reeks jaren ! We kunnen de ouders niet anders toewensen dan kracht naar kruis — maatregelen genomen in eerlijke dienstbaarheid aan de belangen van het kind, mogen op steun en hulp van Boven rekenen".

Wat in Kohnstamm moet worden afgewezen

Prof. Chorus van Leiden en prof. Gielen van Nijmegen verzorgden samen het trefwoord „Kohnstamm" voor de *Kath. Encyclopaedie voor Opvoeding en Onderwijs*. Het artikel werd reeds op voorhand afgedrukt — zoals meerdere andere — in V.O.T. (XXXII, 4). Aan het slot vindt men de volgende kritiek, die wellicht sommigen onder ons niet in alle opzichten onaanvechtbaar zullen vinden, maar die toch, na al het goede dat al over de overledene gezegd werd, ook in dit blad, overweging verdient :

„Er is veel wat wij van hem kunnen aanvaarden, met name in de didactiek. Zijn strijd tegen de luisterschool, tegen examenvergoding, tegen parate kennis, voor een betere aansluiting en vernieuwde methodiek, voor verbeterde opleiding van leraren, zijn ook voor ons vruchtbaar te noemen. Zijn theorie over het „leren denken" voert echter tot een depreciatie van het geheugen, die noodlottig is. Over het geheel heeft hij ook de neiging de betekenis van de individuele aanleg te reduceren ten gunste van de milieu-invloeden. Verder is zijn opvatting over art. 42 van de L.O.

Wet en over het wezen der openbare school, zijn verwerping van de erfzonde en zijn mening omtrent de godsdienstige opvoeding en over de verhouding van kerk en school, voor het bijzonder onderwijs zeer gevaarlijk. Hij ziet immers in de gemengde school van Van der Brugghen zijn ideaal. Orthodoxe protestanten wijzen hem, bij alle waardering, af. Ook wij kunnen hem op menig punt niet volgen. Voor Kohnstamm bouwt de paedagogiek terecht voort op de wijsbegeerte, maar hij meent dat het onwetenschappelijk zou zijn, als deze zou uitmaken, welk uitgangspunt het juiste is; voor ons staat of valt een systeem met de juistheid of onjuistheid van het uitgangspunt. Het in beginsel *ondogmatische* van zijn denken, de vrijwel uitsluitende *nadruk op het belevingsaspect*, dat Kohnstamm's huiver voor definities, maar ook het voortvloeiende en vervagende van zijn uiteenzetting verklaart, alsmede zijn neiging tot „doorbreking" van grenzen, is vooral datgene wat hem voor katholieken ten principale onaanvaardbaar maakt. Zo zijn ook zijn opvattingen over de godsdienstige opvoeding, die hij tot na twaalf jaar wil verschuiven, niet houdbaar. Als persoon echter, vernieuwer der didactiek en stuwer op zo menig paedagogisch en sociaal terrein, verdient hij niet alleen onze bewondering en sympathie, maar zal hij ook tot de grote paedagogische denkers en pioniers van ons volk gerekend worden".

„Dubieuze uitgaven"

Onder deze titel, die zou te vervangen zijn door „verdachte uitgaven", wijdt J. J. Litjens een bladzijde in het R.K. Muloblad van 26 April jl. Bedoeld zijn publicaties als : „Résumés de Lectures", „Die Rundschau", „Guides to our books", die korte samenvattingen van mulo-lectuurboeken bevatten plus een zestigtal vragen over de inhoud. De onderwijzer heeft er niet de minste behoefte aan, zegt Litjens. „Het feit dat ze desondanks een debiet vinden, stemt wel wat down. Ze bergen naar onze mening een groot gevaar in zich, en wel dit, dat ze een surrogaat gaan vormen voor de zo broodnodige lectuur. De examenverslagen behelzen altijd nog klachten over de uittreksels die op het examen kennelijk dienen ter vervanging van de lectuur. De bovenvermelde boekjes zullen er warempel niet toe bijdragen het aantal klachten te doen verminderen.... Te spreken en te schrijven over een „vernieuwde Ulo-school" is en vogue, maar het feit dat zulke boekjes een debiet vinden, is met iedere vernieuwingsgedachte kwalijk verenigbaar".
— Met andere woorden : het bedenkelijke schuilt in het gebruik, nauwkeuriger : in het misbruik waarvoor zulke boekjes de deur wagenwijd open zetten. R.

Verdraagzaamheid die onverschilligheid is

Pasch. v. Marvilde schrijft in Het Volksweekblad van 17 Mei '52 :
Vooral door niet-christenen wordt in naam van de opvoeding tot verdraagzaamheid soms de neutrale school als ideaal gesteld. Dat de neutrale school beter dan de confessionele zou opvoeden tot ware verdraagzaamheid, wordt door de ervaring allerminst bevestigd.
Wij zouden het een allerbevreemdendst verschijnsel vinden, als een diepere opvoeding (de confessionele) minder geëigend zou zijn om de deugd van liefde en eerbied voor andersdenkenden aan te kweken dan de uiteraard oppervlakkige neutrale opvoeding.
Als katholieke scholen in opvoeding tot ware verdraagzaamheid ooit tekort schieten hier of daar, dan is dit niet te wijten aan hun christelijk karakter, doch aan een tekort in christelijke vorming.
Kinderen moeten opgevoed worden voor „het leven", wordt voortdurend gezegd. En goed verstaan is dit ten volle waar. Men moet de jeugd zó opvoeden, dat zij, eenmaal volwassen, in haar maatschappij volkomen christelijk zal weten te leven.
Wat soort maatschappij wacht nu de jeugd in feite ? Een wereld, die van een gemeenschappelijke neutrale levensbeschouwing leeft ? Allerminst. De jeugd komt straks in een godsdienstig-zedelijk verdeelde gemeenschap. Kan nu een kunstmatig neutraal gehouden school het geëigende vormingsmilieu zijn voor de niet-neutrale maatschappij later ?
Kinderen, die in een opzettelijk neutraal gehouden sfeer opgroeien, kunnen en zullen waarschijnlijk wel onverschilliger tegen de diepere levensbeginselen komen te staan. Met de ware verdraagzaamheidsgeest heeft dit echter niets te maken.
Tot de ware verdraagzaamheid, tot de ware liefde en eerbied voor andersdenkenden moet het kind worden opgevoed. En een ernstige opvoedkundige vergissing moet het heten, bij de opvoeding de diepste beginselen en de hoogste motieven expresselijk niet te doen gelden.
Opvoeding tot ware verdraagzaamheid moet als een deel-opvoeding in het geheel zijn opgenomen.
De geest van verdraagzaamheid en de nationale zin, voorzover deze in Nederland aanwezig zijn, als vrucht van de openbare, neutrale school voorstellen, is volkomen mis.

Altijd nog hetzelfde wanbegrip

Nog in de 20e eeuw zijn er zelfs onder onze ontwikkelde en bestudeerde protestantse landgenoten mensen met de absurdste meningen omtrent de katholieke Kerk. Bijv. wat de dogma's betreft. Zo schreef M. Eilander in het Chr. Schoolblad van 1 Mei jl. een artikel over Copernicus onder de titel „De storm steekt op", dat begint met deze enormiteit :
„Thomas Aquinas was niet de grondlegger van het geocentrische wereldbeeld. Hij zette slechts de kroon op het werk door het als een fundamenteel dogma in de katholieke leer op te nemen, een dogma, *semper, ubique et ab omnibus credendum*, dat te allen tijde, overal en door iedereen aanvaard moest worden".
Het is naief, te menen, dat in de Roomse Kerk particulieren — St. Thomas immers wàs een particulier, zij het dan van zeldzaam formaat en grote invloed — dogma's kunnen formuleren en promulgeren. Dat de zon om de aarde draait, is uiteraard nooit een dogma van de Kerk geweest. „Dogma geweest" is trouwens een contradictio in terminis. Eéns dogma, blijft dog-

ma. Dogma in de 13e eeuw, dan ook dogma in de 20e en alle verdere eeuwen !
Daarbij: als het vast staat, zoals Eilander zelf meedeelt, dat nog eeuwen na St. Thomas èn Luther èn Melanchton, èn Calvijn en Wesley fel tegen de leer van Copernicus te keer zijn gegaan en nog in 1700 alle professoren verplicht waren, onder ede te verklaren, dat zij de leer van Copernicus niet zouden onderwijzen, hoe kan men het dan iemand uit de 13e eeuw, die geen sterrenkundige, maar filosoof en theoloog was, euvel duiden, dat hij de algemene opvatting van Aristoteles en Ptolemaeus voor de ware hield ?
Wie historie schrijft, behoude zijn overtuiging, maar legge zijn vooroordelen af, want zonder dat is geen objectiviteit mogelijk. R.

Missie-propaganda op nieuwe paden

Er is iets aan het veranderen met de missietijdschriften. Stuk voor stuk trekken ze een ander kleed aan. Ze gaan er beter verzorgd, moderner uitzien. Maar ook de inhoud verandert. De missieromantiek van tovenaars, slangen en leeuwen maakt ruim baan voor rake reportages van het dagelijkse leven in de missie. Algemene missieproblemen krijgen een plaats ingeruimd.
De jongste vernieuwing is die van het maandblad van de paters van Mill-Hill, dat zijn 59ste jaargang verjongd en van uitstekende foto's voorzien, is begonnen. Typerend voor de nieuwe geest is het artikeltje, waarin een „rasechte" missionaris weigert op verzoek een sterk verhaal te vertellen, maar wel een interessante close-up geeft van het echte missieleven. De typografische en journalistieke vormgeving kan echter nóg beter worden. Dit geldt voor de meeste missietijdschriften. Als de missie-congregaties eens de stap zouden wagen om samen één goed blad op te zetten. Een unieke gelegenheid daarvoor zou zijn de actie, die de Witte Paters, S.V.D., Scheut, Mill Hill, Cadier en Keer en de paters van de Heilige Geest zijn begonnen om de Nederlandse jeugd te doordringen van het ontzaglijke belangrijke werk, dat broeders-missionarissen overal ter wereld wacht. In de tijdschriften van deze congregaties wordt erop gewezen, dat er veel te weinig van deze „emigranten voor God" zijn. Zo werken in de Mill-Hill-missies slechts 38 broeders op 560 paters. Geen wonder, dat een missionaris schrijft : „Ik verneem, dat we één broeder en drie paters krijgen .... waren het maar drie broeders en één pater".
Zulk een tegelijk en in onderling overleg ondernomen actie zou ongetwijfeld aan overtuigingskracht winnen, als zij ook steun kreeg in één missieblad. Elke afzonderlijke congregatie zou daar nog beter bij varen dan thans. Het is voortreffelijk, dat de bladen beter worden, het is een winstpunt, dat de congregaties met elkaar overleggen over een bepaalde actie. De logische consequentie is een gezamenlijk goed tijdschrift, dat ook de moderne katholiek grijpt.

De Volkskrant.

AAN DE ZONKANT

HET STREEPJE

Toontje Tummers had in zijn opstel het woord kanarie-kooi gebruikt en dat geschreven met een streepje tussen de samenstellende delen.
„Waarvoor dient dat streepje?" vroeg de onderwijzer.
„Wel mijnheer", zei Toontje, „daar moet de kanarie op zitten".

Scheve Hakken

In Trouw schreef prof. dr. J. Waterink onlangs over „de verwaarloosde vakken: Nederlands en Vad. Gesch.". Daar was reden voor. Maar wij hebben een spreekwoord van een glazen huis en de bewoner daarvan, die met stenen gooit. Dit met stenen gooien hoeft niet te gebeuren „in arren moede" — Professor klaagt er over, dat de jongelui van thans deze uitdrukking niet meer kennen — het is en blijft gevaarlijk. Lapper streepte enkele zinnetjes aan, die hem verwonderd deden opkijken. De volgende:
1. „Hier raak ik aan een fout die ook het universitaire leven kan aankleven.
2. .... liederen die wij als jongens zo met luider stem konden zingen, behoren veelszins tot het vergeten nationaal goed.
3. Meen niet, dat ik nu eens een aantal klachten wil opheffen.
4. Denkt men werkelijk dat versjes die een mengeling zijn van neger-Engels en verder onverstaanbare kreten, iets bijdragen tot de vorming van het kind ?
„Ik raak aan een fout" is een verwerpelijke contaminatie van: „ik raak een fout aan" en „ik kom aan een fout".
„Zo met luider stem" dient vervangen te worden door: „met zo luide stem" of „zo luid".
„Klachten opheffen" bestaat niet. Klachten kunnen worden geuit, te berde gebracht, opeengestapeld; misschien is het zelfs mogelijk van klachten opheí te maken. Opheffen kan men de armen, een steen, een last; figuurlijk bijv. een proletariër, de Indonesiërs. De ogen opheffen is ook heel gewoon. De Duitser zegt: „Aufgeschoben ist nicht aufgehoben". Dit „aufheben", opheffen, kennen ook wij: een wet opheffen = ze buiten werking stellen; een school opheffen = ze sluiten; een faillissement opheffen = er een einde aan maken.
De „mengeling" van zin vier ware beter „mengsel". Mengelingen van hoop en vrees zijn bekend; ook letterkundige mengelingen = mengelwerk. Maar een grog is een mengsel, geen mengeling, en er bestaan een massa mengsels van waarheid en verdichting.
„Veelzins" in zin 2 moet blijkbaar dienst doen voor „veelal" of „voor velen"; maar dat gáát niet, want veelszins betekent: in velerlei zin. Lapper kan nog al wat door de vingers zien, dat heeft hij als vergrijsd schoolmeester wel geleerd. Maar als een professor te velde trekt tegen slecht Nederlands, dient hij toch zelf wat op zijn tellen te passen. Waar of niet ?

Lapper.

DRIE EEUWEN SUID-AFRIKA

door

CANITE TUBA

VI

HET DRIEHOEKS-PROBLEEM

Natal mislukt.

Na de tuchtiging van Dingaan aan de Bloedrivier (16 Dec. 1838) ging Andries Pretorius er toe over de nederzetting der Trekkers in Natal tot een geordende republiek te organiseren. Wel had hij op de vooravond van „Dingaansdag" vernomen, dat de Engelsen Port Natal hadden bezet, maar Pretorius had niet die afkeer en vrees t.o.v. de Engelsen, welke Hendrik Potgieter de Transvaal had ingedreven, steeds verder naar 't noorden. Bovendien, de Engelsen hadden Port Natal weer verlaten. Pretorius verdeelde dus de republiek Natalia in districten, stelde een Volksraad in en maakte Pietermaritzburg (genoemd naar Piet Retief en Gerrit Maritz) tot hoofdstad. Spoedig echter veroorzaakte 't driehoeksprobleem: Boer-Kaffer-Brit een ernstig conflict. Na de val van de gevreesde Dingaan daagden van alle kanten Kaffers op, die zich tussen de Boeren wildden vestigen. Ze werden echter zonder meer de grens overgejaagd naar de Kaapkolonie. Hiertegen trad de Engelse gouverneur Napier resoluut op. Port Natal werd nu formeel geannexeerd en een Engelse afdeling rukte de Drakensbergen over, Natal in. 't Eerste geregelde gevecht tussen Boer en Brit werd op 23 Mei 1842 geleverd: de „slag van Patattenhoogte". Pretorius sloeg de Engelsen terug met een verlies van 17 doden en 31 gewonden, terwijl er aan zijn kant slechts één Boer sneuvelde. Maar de vreugde was van korte duur. De Engelsen kregen een geduchte versterking; de Boeren gingen uiteen, huis-toe en 't slot was dat Natal in 1834 tot Engelse kolonie werd geproclameerd. In 1845 werd er 't Engels bestuur volledig georganiseerd. De Boeren van Natal zochten hun heil in 'n nieuwe Trek. Duidelijk had de vrouw van een der leiders het de Engelse commissaris Cloete doen horen: „Lieuwer loop ons kaalvoet terug oor die Drakensberg as om onder Engelse juk te blij". Ook Pretorius volgde tenslotte, nadat hij vergeefs geprobeerd had met de Britten tot overeenstemming te komen. 't Beloofde Land werd verlaten .... „Trek oor die berg — daar is die Engelsman nog nie — in die Trans-Oranje — in die Transvaal!"

Nog niet....

Maar ook dáár zou de Brit hen volgen! Reeds had 't Kaapse Bestuur de „Cape of Good Hope Punishment-Bill" uitgevaardigd, volgens welke alle blanken tot aan de 25ste graad Z.B. onder de rechtsmacht der Engelse hoven vielen. Hendrik Potgieter en zijn Trek schoven daarom weer verder op naar 't N. en belandden tenslotte bij Soutpansberg en Lijdenburg. In 1848 werd Potgieter feitelijk de stichter van de Republiek Transvaal, die op den duur na heel wat twist en strijd van de Boeren onderling, haar latere omvang zou krijgen. Intussen begonnen de Engelsen reeds de hand te leggen op Trans-Oranje, de latere Oranje-Vrijstaat. Weer leidde hier de inboorlingen-kwestie tot scherp conflict. Weer stonden Boer en Brit gewapend tegenover

elkaar. 't Gevecht van Boomplaats, in 't zuiden van Trans-Oranje, was 'n laatste poging van Andries Pretorius om de onafhankelijkheid van dit gebied te redden. De poging mislukte door gebrek aan eensgezindheid en resoluut optreden der Boeren. Trans-Oranje werd Engels gebied. En weer gaat 'n Trek naar 't noorden en zoekt ook Pretorius de vrijheid over de Vaalrivier. Deze „2e Grote Trek" is de laatste massale Trek in de geschiedenis van Zuid-Afrika.

Twee vrije Republieken.

Maar ook de Engelsen kregen niet weinig last met hun beschermelingen, de Kaffers! In 1850 brak 'n zware Kaffer-oorlog uit, die tot 1853 duurde. Vooral *Mosjesj,* een stamhoofd in Trans-Oranje, een zeer bekwaam en intelligente zwarte, gaf de Britten veel te doen. Toen dan ook in Engeland 't Ministerie Aberdeen (met Gladstone o.a.) aan 't bewind kwam, wilde deze liberale regering geen verdere uitbreiding in Zuid-Afrika. De kosten schenen niet tegen de baat op te wegen. Zo kon in 't zelfde jaar 1852 de *Sandrivier-Conventie* gesloten worden, *waarbij Engeland de onafhankelijkheid van Transvaal erkende.* Vijfduizend families van Trekboeren hadden zich ten noorden van de Vaal gevestigd. Maar de eensgezindheid onder hen was ver te zoeken. Als een belofte van een nieuwe tijd verzoenden zich echter in dit heuglijk jaar de beide voornaamste leiders: Hendrik Potgieter en Andries Pretorius. Boven een geopende Bijbel gaven de stoere voortrekkers elkaar de hand. Nog 'n ander hoopvol teken was 't, dat de Britten besloten ook Trans-Oranje maar te ontruimen. Bij Bereaberg hadden ze de nederlaag geleden tegen de Basoetoe-Kaffers van Mosjesj. Ze hadden er genoeg van! Op 23 Febr. 1854 wordt dan de *Bloemfontein-Conventie gesloten,* waarbij Engeland *het gebied tussen de Oranje- en de Vaalrivier onafhankelijk verklaarde.* „So het Britse imperialisme teruggeëb, 'n paar Boererepublieke op die sand agtergelaat. Dit sou echter maar tijdelik wees. Tot die volgende springvloed" (*Dr. F. J. Du Toit Spies*).

Geen eensgezindheid.

Maar intussen waren Potgieter en Pretorius nog in 't jaar der verzoening, 1852, overleden. Weer openbaarde zich een ernstige verdeeldheid onder de Boeren in Transvaal. Van 'n éne, ongedeelde staat was nog geen sprake. Een tijdlang waren er zelfs 4 republieken benoorden de Vaal! Er is heel wat onderling gekibbeld en gevochten voor de „Zuid-Afrikaanse Republiek" gevormd was. Koos De La Rey, de beroemde vechtgeneraal uit de grote Boerenoorlog, vertelde van zijn vader en oom, dat zij vlak bij elkaar woonden, elkaar trouw hielpen tegen de Kaffers en in andere moeilijkheden, maar tot verschillende politieke partijen behoorden. „Die twee De la Rey's is ook opgekommandeer, elkeen na sij kommando om te veg teen mekaar. Saam oorlê hulle hoe die families kan beveilig word tijdens hulle afwesigheid. Dan gaan die twee saam van huis, rij sover hulle dieselfde pad volg kameraadskaplik met elkaar saam en neem dan bij die uitdraaipaaie van mekaar afskeid soos dit christenmense betaam. En na die veldtog tref hulle mekaar weer op dieselfe punt en kom in broederlike verdraagsaamheid saam na huis gerij"....

Transvaal één!

In 1856 kwam tenslotte toch de staatkundige eenheid tot tstand: de *Suid-Afrikaanse Republiek* werd gesticht. *Martinus Pretorius* (zoon van de Voortrekker Andries) werd haar 1ste president (1856—1863). De vlag van de nieuwe staat werd de beroemde „Vierkleur": de Nederlandse vlag met langs de stok een staande groene baan. In 1860 werd Pretoria (genoemd naar Andries Pretorius) hoofdstad. Nu streefde Martinus Pretorius naar een vereniging van de Z.A. Republiek met de Oranje-Vrijstaat. Maar dit mislukte. Wel domineerde ook in de O.V. het Boeren-element; wel werd M. Pretorius van 1859—1863 president der beide Republieken, maar van een unie kwam niets. In de O.V. hadden ook de Engelsen en Engels-gezinde elementen een beduidende invloed. Wat echter vooral de doorslag gaf: Grey, de Kaapse gouverneur, streefde uit alle kracht naar een grote Z. Afrikaanse Federatie en wilde daarom van 'n unie der beide vrije staten niets weten. Zo werd dan in 1864 *Brand* president van de Oranje Vrijstaat, een Boer, die niet onwelwillend stond tegenover de Britten, wat hij bij moeilijkheden te kennen gaf met zijn beroemd (maar zelden in zijn verband gekend) gezegde: Alles sal reg kom!

't Ligt voor de hand, dat, nu duizenden families

van Boeren in de jaren van de Grote Trek de Oranjerivier en de Vaal waren overgestoken, de Kaapkolonie meer voor ver-engelsing open lag. In 1857 werd de blanke bevolking daar versterkt door 'n 2000 oud-strijders uit de Krimoorlog. Ze hadden behoord tot 't „German Legion" en waren meest Duitsers. De Engelse Regering kwam hun na de oorlog tegemoet door hun vrije toegang te geven tot Z. Afrika en hun in de kaapkolonie kleine „plaatsen" te schenken. Deze new-comers waren betrekkelijk spoedig verengelst. Ongeveer de helft ervan waren goede, practiserende Katholieken.

De Missie.

In de dagen der Compagnie was er aan de Kaap, zoals we zagen, voor de Missie geen kans. Ook in de beide nu gevormde Republieken stonden de steil-Calvinistische Boeren uitgesproken vijandig tegenover 't Katholicisme, dat ze weinig anders beschouwden dan Ds. Zandt 't doet in onze dagen. Voor de zeer weinige Katholieken onder de Boeren bestond practisch geen mogelijkheid de Sacramenten te ontvangen. Eerst in 1872 kreeg Pater Bihan gedaan, dat de wet, die de katholieke priester onder doodstraf de toegang tot Transvaal verbood, werd opgeheven. De Engelsen namen t.o.v. de Missie een heel wat ruimer standpunt in. Zo kon al spoedig na 1815 in de Kaapkolonie een begin gemaakt worden met de zielzorg voor de Katholieken en de missionering. Wel waren er — we zagen 't reeds — in de Franse tijd drie Nederlandse missionarissen gekomen, maar dezen hadden bij de capitulatie van 1806 met de Nederlandse militairen 't land moeten verlaten. De ongeveer 500 Katholieken in Kaapland bleven zonder geestelijke verzorging. En 't zou lang duren eer er sprake kon zijn van een enigszins geregelde zielzorg al legde 't Britse Bestuur geen hinderpalen in de weg.
In 1819 werd 't Vicariaat Mauritius opgericht, waaronder ook Kaap de Goede Hoop ressorteerde. Reeds in 1820 zond de Apost. Vicaris Mgr. Beda Slater O.S.B. zijn helper Father Scully naar de Kaap. Deze priester werkte 4 jaar aan wat men geestelijk ontginningswerk zou kunnen noemen. De kleine kerk, die hij bouwde viel na korte tijd al ten offer aan de Kaapse stormen. Maar wat erger was: ook onder zijn gelovigen begon 't te stormen ! Bij 't ontbreken van alle zielzorg hadden enige vooraanstaande Katholieken een soort geestelijke leiding van hun geloofsgenoten op zich genomen. Op zich zeer lofwaardig ! Maar nu er een priester was wilden ze toch de teugels van 't gezag in handen houden. Dit gaf geweldige onenigheden. De ideeën over lekenapostolaat en K.A. waren in die dagen nog niet zo duidelijk omlijnd als thans en zodoende besloot Father Scully ten slotte om maar heen te gaan. Van 1826—1832 werkte op 't verlaten veld een Nederlands priester, Theod. Wagenaar en van 1827—'35 bovendien een Engelsman Thom. Rishton. Zo bleef men doorsukkelen. Een Australisch prelaat, die de Kaap aandeed, werd diep getroffen door 't vurig verlangen der Katholieken naar priesters. Aldus werd de situatie in Rome bekend met 't gelukkig gevolg, dat in 1837 de Kaap tot Apost. Vicariaat werd verheven. Op 14 April 1838 — in de dagen dus van de Grote Trek — landde de 1ste Ap. Vicaris: *Mgr. Patrick Raymond Griffith,* een Iers Dominicaan, te Kaapstad. Dit betekende het definitief begin der Zuid-Afrikaanse Missie. Ook Mgr. Griffith had aanvankelijk ernstige moeilijkheden. 't Moreel gehalte en de godsdienstzin van vele Katholieken, hoe kon 't ook anders, liet maar al te veel te wensen over. Bovendien moest Mgr. beginnen met 't lekencollege, dat zich beschouwde als de eigenlijke bestuurders van 't Vicariaat, en bloc te ontslaan. Wel probeerden enkelen zich te verzetten, maar de doortastende maatregel bracht tenslotte toch vrede en orde. Het begin was er en de 700 Katholieken aan de Kaap zouden niet meer van zielzorg verstoken blijven. Zeer verdienstelijk maakte zich een katholiek Engels hoofdofficier, *Luit-kolonel Bind,* die (wellicht gestimuleerd door Mgr. Griffith) alle mogelijke moeite deed om in Nederland en België de uitzending van Nederlandse of Vlaamse priesters te bewerken. In 1851 bouwde Mgr. Griffith de kathedraal van Kaapstad, die nog steeds als zodanig dienst doet na in de eeuw van haar bestaan herhaaldelijk vergroot te zijn. Ze is gewijd onder de niet veel voorkomende titel: O. L. Vrouw van de Vlucht naar Egypte. Toen de eerste Ap. Vicaris tien jaar aan de Kaap gearbeid had, bleek reeds 'n splitsing van 't missiegebied gewenst. We spraken in ons vorig artikel over de „Settlers", die in 1820 waren overgekomen uit Engeland. Hun komst had aanleiding gegeven tot de stichting van de haven Port Elisabeth,

oostelijk van Kaapstad. De meesten echter trokken nog iets meer naar 't N.O. en begonnen in de buurt van Grahamstown eigen boerderijen. In die tijd liep hier nog de grens tussen blanken en naturellen. Daarom bouwden de Engelsen er versterkingen en legden er garnizoen. Onder de soldaten bevonden zich veel katholieke Ieren. Ook onder de Settlers waren vrij veel Katholieken. Zodoende werd in 1847 't Vicariaat van het Oosten van de Kaap opgericht. *Mgr. Devereux,* een der ijverigste medewerkers van Mgr. Griffith, werd er de eerste Ap. Vicaris. In 1850 volgde Natal als 3de Vicariaat. Mgr. Devereux bracht ook de eerste Zusters naar de Kaap, speciaal voor 't onderwijs (1849). In 1867 vestigden zich de Dominicanessen te Port-Elisabeth en in 1875 drongen de Zusters zelfs door in Transvaal! Toen dus de oudstrijders uit de Krim van het German Legion in 1857 Kaapland binnenkwamen vonden de Katholieken onder hen er reeds een Missie in volle ontwikkeling. Hun komst betekende een beduidende aanwas voor 't kleine getal Katholieken in de Kaapkolonie. In 1862 begonnen de Paters Bihan en Gérard van de Oblaten der Onbevlekte Maagd Maria, de Missie onder de naturellen in Basoetoeland, 't Zuid-Afrikaans Zwitserland. Deze Missie ging onder Gods zegen een heerlijke toekomst tegemoet, zoals we later zullen zien. De eerste centrale statie, Roma, (een naam door de Protestanten haar gegeven!) is nog steeds het middelpunt der Basoetoe-missie en zal eerlang de zetel zijn van de eerste R.K. Universiteit voor naturellen!

Weer 't driehoeksprobleem!

Dat de Basoetoe-kaffers in die dagen nog lastige buren waren, ondervonden de Vrijstaatse Boeren maar al te wel. In 1858 brak de 1ste Basoetoe-oorlog uit tegen 't hiervóór reeds genoemde stamhoofd Mosjesj. Deze was slim genoeg om Brit en Boer tegen elkaar uit te spelen. De Engelse gouverneurs Grey en Woodhouse stelden meermalen grenswijzigingen vast tussen Basoetoeland en Oranje Vrijstaat; natuurlijk ten nadele der Boeren. Van 1865—1868 volgt dan de 2de Basoetoe-oorlog, waarin de bestorming van Vechtkop door de Boeren onder Wepener (die 't volgende jaar sneuvelde) een schitterend succes was voor de Vrijstaters. Maar als dezen dan op 't punt staan de Basoetoe's te onderwerpen, maken de Britten op verzoek van Mosjesj van Basoetoeland een Engels protectoraat!...

De afscheiding in Transvaal.

't Jaar 1857 is belangrijk voor de Missie in de Kaapkolonie, zoals we zagen; 't is op kerkelijk gebied evenzeer belangrijk voor de Protestanten in Transvaal. Daar heerste onder de Boeren 't meest orthodoxe Calvinisme. De Bijbel en de daarop gebouwde sterke Trekkers-traditie vulde de leemte aan in de godsdienstige leiding van de weinig talrijke predikanten. „Die groot gebeurtenis was nog altijd die driemaandelikse nagmaalsviering, wanneer tentwaens van heinde en ver toestroom en skilderagtig om die kerk van die dorpie te staan kom". Naarmate echter 't getal predikanten toenam openbaarden zich meer en meer spanning en onrust onder de Boeren van Transvaal. Zij stonden achterdochtig tegenover de Kapenaars en ook tegenover de Hollanders. De eersten wantrouwden ze reeds om hun meerdere of mindere Engelsgezindheid; en beiden om 't veldwinnend modernisme op godsdienstig gebied. Wat we in de Ned. Hervormde Kerk in 1834 zagen: „de „Afscheiding" van hen, die om 't modernisme of wat zij als zodanig beschouwden, zich van die Kerk losmaakten, datzelfde zien we in 1857 in Zuid-Afrika. De „Christelijk Afgescheiden Gereformeerde Kerk" (nu de „Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika") ontstond als afscheiding uit de Hervormde Kerk van Zuid-Afrika. Hierbij speelde de gezangen-kwestie een belangrijke rol.

De Afgescheidenen heetten weldra „Doppers". Zij vertegenwoordigden dus het meest orthodoxe Calvinisme. Tot de Doppers behoorde ook *Paul Kruger,* die rond 1857 op 32-jarige leeftijd door zijn sterke persoonlijkheid al een man van invloed was en zich in de komende jaren meer en meer ontwikkelt tot de erkende leider van de Transvaalse Boeren. CANITE TUBA.

Opvoedingswijsheid

— In jedem aufgeräumten Zimmer ist auch die Seele aufgeräumt. *Feuchtersleben.*

— Ordo est crux, lux, dux: orde kan een last zijn, maar ze is steeds een licht en een gids.

— Serva ordinem et ordo servabit te: zorg voor orde en de orde zal voor u zorgen. *Augustinus*

De verantwoordelijkheid

van het Hoofd der School voor de materiële Schoolvoorziening

*

ZOALS in sommige grotere kloosters de econoom het materiële bestuur uitoefent voor het kloosterbestuur, zo zijn practisch alle schoolhoofden, naast hun wettelijk geregelde positie als bestuurder van de lessen aan de school, ook de gevolmachtigden van het Schoolbestuur bij het beheer van de materiële zaken. Hoe kan het ook anders? Wie weet beter welke leergangen bij de lessen aan *zijn* (haar) school passen, wie kan het zekerst de juiste kwaliteit en hoeveelheid schoolbehoeften er voor peilen, dan juist het hoofd der school, die niet alleen op de hoogte is met zijn gebouw(en), leerkrachten en leerlingen, maar die ook het best op de hoogte kan zijn met de verschenen en verschijnende uitgaven van leermiddelen en meubilair, door de onderwijsdagen, de onderwijspers en de bezoeken van schoolleveranciers.

Het oude ideaal: „Mens sana in corpore sano" staat ook hier het Schoolhoofd voor ogen: Wil het onderwijs zo goed mogelijk zijn, dan zullen ook de materiële omstandigheden als daar zijn: goed geoutilleerde gebouwen, doelmatige (en dus niet alleen fraaie en sterke) maar ook hygiënische meubelen en paedagogisch-didactisch verantwoorde leermiddelen aan de ziel van het onderwijs moeten beantwoorden.

Wij moeten echter ons niet blind staren op mooie leermiddelen die duur zijn, doch wel degelijk is het Schoolhoofd verantwoordelijk rekening te houden met het verdelen van de uitgaven. Wanneer in een bepaald jaar de onderhoudskosten zeer hoog lopen, door bijv. het opverven of repareren van het schoolgebouw, dan zal het zaak zijn, willen de leerkrachten en leerlingen niet gehinderd worden, de diverse nodige leermiddelen te betrekken tegen prijzen die het geheel (de toegestane vergoeding) niet overschrijden. Ja, heden ten dage zal men er bijna overal op uit moeten zijn, de aanschaffing en het onderhoud van de diverse onderwijsmiddelen zò uit te kienen, dat met een minimum van uitgaven een maximum van rendement wordt verkregen.

In dit verband mogen enkele mij bekende gevallen worden aangehaald: Een tijd geleden vervoegde zich op mijn school een blinde die vergezeld was door een ziende: Het merk potloden dat hij te koop aanbood was mij bekend en bedroeg *f* 6,— per gros hoger dan normaal. Kennelijk was het de bedoeling te speculeren op mijn medelijden. Ik heb echter de man verzocht deze practijken te staken. In mijn kwaliteit als Vincentiaan gaf ik hem *f* 6,—, lei hem mijn bezwaren uit en nodigde hem uit zich met de diverse Vincentiusverenigingen in verbinding te stellen, liever dan de school hiervoor te gebruiken. Ik vroeg mij toen af, of er Schoolhoofden zouden zijn die dergelijke instituten in het leven wensen te houden door gelden die zij allereerst *ten bate* van hun school moeten aanwenden, onder z.g. goede bedoelingen eigenlijk misbruiken. Heel vaak gebeurt het dat mensen met „grote gezinnen", „invaliden", „werklozen" of „vertegenwoordigers die worden ontslagen als ze vandaag de voorgeschreven omzet niet halen", de scholen lastig vallen en naar ik verneem menig schoolhoofd inpalmen òfwel om hem te bedriegen òfwel door hogere prijzen te bedingen dan nodig zijn, ofwel artikelen op te dringen die in de naaste of verdere toekomst niet nodig zijn, afgezien dan nog van het feit, dat al deze „vertegenwoordigers" een ware

plaag voor menige school zijn en een stagnatie voor goed onderwijs. Ik heb mij meermalen de vraag gesteld of de Rijks- en Bijzondere Inspectie het niet nuttig zou oordelen wanneer ook van deze „schoolbezoekers" een erkenning (bewijs) zou kunnen worden gevraagd waaruit voor de schoolhoofden zou blijken dat zij bevoegd, bekwaam en.... bona fide zijn!

Een ander geval: Een Pastoor in Oost-Nederland eiste voor zijn parochie dat alle leveranties van schoolbanken en schoolartikelen steeds zouden lopen over de middenstand van zijn parochie: een op het eerste gezicht zeer loffelijke bepaling. Maar bij enig bezien al direct ten zeerste in strijd met een gezonde school-economie!

Vooreerst: Men haalt geen schoenen bij de slager en geen asperges bij de timmerman! Al de benodigde schoolartikelen moesten worden geleverd via de plaatselijke boekhandel-Kantoorboekhandel, met het gevolg, dat prompt allerlei leveranties met een door deze winkel verlangde marge moesten worden verhoogd, zodat de betreffende scholen jaarlijks *extra* ƒ 1000,— tot ƒ 1500,— kwijt zijn aan onderhoud van de plaatselijke middenstand; gelden, die zij anders voor de kinderen van de school hadden kunnen besteden!

De Vereniging van Schoolleveranciers (de enige mij bekend) *) heeft uitgemaakt, dat van de aantallen artikelen voor de scholen benodigd, slechts 17 % „kantoorboekhandels"-artikelen zijn! Hiervoor deze toelichting: Wanneer 17 % van de benodigdheden door de plaatselijke winkel rechtstreeks aan de plaatselijke scholen zouden zijn geleverd, zouden hiervoor de scholen toch reeds méér moeten betalen dan bij een grossier die ook rechtstreeks de scholen (als grote quanta-afnemers) bedient. Een winkel immers is een detaillist, die zelf weer van de groothandel betrekt en (meestal) niet recht van de fabrieken. Het kan echter soms om redenen van plaatselijke „diplomatie" gerechtvaardigd zijn dat deze (kleinere) posten ter plaatse worden ingekocht. Doch om de 83 % overige benodigdheden voor de scholen extra te belasten met een extra uitgave door inschakeling van nog weer een verkoper-verdiener lijkt ons een onverantwoordelijke maatregel.

Wat moet de conclusie zijn? Een efficiënte plaatsing van onze orders bij de „erkende" (om dit lelijke woord even te gebruiken) schoolleveranciers, die zich geheel aan de schoolvoorziening (zonder winkelbediening voor het publiek) geven, in alle schoolzaken deskundig zijn, met binnen- en buitenlandse fabrieken werken en zodoende de materialen rechtstreeks en dus goedkoop kunnen leveren; en dan zou ik voor mij nog de voorkeur geven aan diegenen die met zo min mogelijk vertegenwoordigers de scholen lastig vallen. Door hun publicaties op een door ons zelf gekozen tijd goed in te zien blijven we volkomen op de hoogte. Waar mondelinge toelichting nodig is of wordt verlangd, zal elke leverancier bereid zijn deze op verzoek te geven.

Een vraag is echter: Zijn wij door onze ondoordachte instelling zelf geen aanleiding geworden dat het boven door ons gehekelde Instituut tot wasdom is kunnen komen? Ook de besturen van de Onderwijsdagen in hun ijver de kas te spekken, mogen zich hierop bezinnen. Een collega vertelde mij, op een onderwijsdag een expositie van een poppen- en speelgoedwinkel op een vooraanstaande plaats in de zaal te hebben waargenomen, terwijl enkele oudere schoolleveranciers met hun speciale onderwijsartikelen „wegens gebrek aan plaatsruimte en overgrote belangstelling van exposanten" zich met een tweederangs plaats moesten vergenoegen. Zoiets gaat toch te ver. En ons prestige is toch ook wat waard!

Er zijn er die ((goedbedoeld) ten deze poneren: „Gelijkheid voor allen!" Hoe foutief de uitwerking van deze leuze is, ondervinden wij (ook in de politiek) dagelijks aan den lijve en laten we hopen niet nog meer in de toekomst. Welk instituut dat zichzelf respecteert en zich saneren wil, past geen openhartige en eerlijke selectie toe? De schoolhoofden als gevolmachtigde vertegenwoordigers van de schoolbesturen zijn o.i. voor een en ander verantwoordelijk en zij hebben (misschien bij enkele uitzonderingen) in deze kwestie het laatste woord.

J. B., h.d.s.

*) Uit betrouwbare bron verneem ik dat deze Vereniging officieel heet: Vereniging van Groothandelaren voor de Scholen, en na de oorlog is opgericht. Het Secretariaat berust bij de heer Kortenhorst in Den Haag. Aangesloten leden zijn: Alim, Rotterdam — R.K. Boekcentrale, Amsterdam — Critas, Doorn — S. Dijkstra, Zeist — H. Gadella, Utrecht — Heutink, Wierden — Joh. Iddink, Ede — J. Krikke, Doorn — Luctor, Baarn — P. J. Menne, Tilburg — J. P. Niesten, Nijmegen — P. Out, Koog a. d. Zaan — Postma, Rotterdam — Samsom, Alphen a. d. Rijn.

GOVERT GRAZER

Is Uw leesonderwijs op peil?

Wat doet U aan „Stillezen"?
Is het met de vaardigheid in orde?

HET is een illusie dat op alle scholen in alle klassen het onderwijs in alle vakken „op peil" zou kunnen zijn. Daarom zullen de inspecteurs, in Nederland evengoed als elders, wel altijd wat te klagen en te wensen hebben.

Over geen enkel vak echter wordt de laatste tijd méér geklaagd dan over het eerste, dat als a art. 2 van de L.O. Wet opent: Lezen. Speciaal het voortgezet lezen. Wij spraken verschillende personen die dit jaar een groot aantal candidaatjes toelatingsexamens afnamen, aan kinderen dus die „verder op" willen of moeten en dus — dit mag nog wel verondersteld worden — niet tot de slechtste helft van de lagere-schoolbevolking moeten gerekend worden. Deze examinatoren waren eenstemmig in hun oordeel: lezen is slecht; slecht èn wat de technische vaardigheid èn wat het verstaan betreft. M.a.w.: deze kinderen, die het basis-onderwijs dan toch achter de rug hebben, zijn niet in staat een eenvoudige tekst enigszins behoorlijk te verklanken, noch de zakelijke inhoud van zo'n stukje gedrukte taal draaglijk in zich op te nemen.

Als deze candidaatjes het niet kunnen, dan kan de rest van de klasse waaruit ze komen, het ook niet — deze stelling vraagt geen aparte verdediging. Zodat we voor het feit staan: de Nederlandse volksschool zendt haar „abituriënten" het leven in of levert ze over aan het voortgezet onderwijs, zónder ze voldoende te hebben leren lezen.

Het kan niet anders dan heilzaam zijn, zich eens goed te realiseren, wat dit betekent. Ieder onderwijzer weet bij ervaring, dat een sukkel in lezen een sukkel is in alle taalonderdelen, en ten gevolge daarvan een zwak leerling over de hele lijn. Tot de allerbelangrijkste didactische stellingen van de vernieuwers behoort deze: het onderwijs in de moedertaal moet op school het cardinale vak zijn. Volkomen terecht! Want de ontwikkeling van het denken houdt gelijke tred met die van de taal; door de taal worden begrippen aangebracht en leert de mens zijn begrippen ordenen en hanteren; èn materieel èn formeel draagt niets zo sterk bij tot uitbreiding van kennis en algemene vorming als taalbeheersing. En de kern van het taalonderwijs is: lezen. Een leerling die slècht is in lezen, *houdt* niet van lezen, is niet *uit* op lezen, en zal, zodra hij de schoolbanken verlaten heeft, het lezen zogoed als geheel staken. Met het gevolg, dat zijn tòch al niet hoog verstandelijk peil niet stijgt, doch eerder daalt en hij zijn hele leven blijft behoren tot de geestelijk-analphabeten, op wie de eigenlijke cultuur geen vat meer heeft. Wat wonder, dat hij voldoening gaat zoeken in het minderwaardige en een gemakkelijke prooi wordt voor volksmisleiders. Wat betekent in onze 20e eeuw een man of vrouw die niet lezen kan? Ze pàssen niet meer in de tijd. Wie bekommerd is om het sociale, culturele, zedelijke en godsdienstige welzijn van het opgroeiend geslacht, zal dus allereerst moeten zorgen, dat het lézen kan. Rekenen is lang niet zo gewichtig: wat dáárvan nodig is, leert het leven zelf wel. Lézen echter leert het nooit, wanneer de school op dit punt in verzuim is gebleven. Door de lees-training op school — en door niets anders — kunnen we voor de jonge mens de poorten ontsluiten die tot allerlei cultuurschatten toegang verschaffen.

Het gezegde geldt voor de grote massa die na de lagere school geen of weinig algemene vorming

meer krijgt. Voor de verder-studerenden is kunnen-lezen een conditio sine qua non. Wie even bedenkt welke rol het boek speelt bij het voortgezet onderwijs, vraagt hiervoor geen bewijzen. Het zal geen tegenspraak uitlokken, als we zeggen : zodra bij een toelatingsexamen blijkt, dat de geëxamineerde een niet te moeilijke gedrukte tekst niet verwerken kan, kan het onderzoek worden gestaakt en het brevet „ongeschikt" uitgereikt. Een goede stilleestest is dan ook een veiliger criterium dan het laten spuien van parate kennis uit alle andere vakken tezamen. De kunst van stil-lezen, d.w.z. het vlug en nauwkeurig opvatten van de gedachten-inhoud van een stukje taal zónder dat het in klank wordt omgezet, is niet aangeboren, maar moet worden ingeoefend. Wat, ondanks de aanbevelingen van prof. Kohnstamm, G. van Veen, Dr. Jac. van Ginneken en vele anderen, nog steeds zeer onvoldoende op onze scholen schijnt te gebeuren. Technisch en verstandelijk lezen zijn niet van elkaar te scheiden, maar afzonderlijk bekeken, is het laatste zeer zeker gewichtiger dan het eerste. Wie het gebruik van zijn spraakwerktuigen blijvend of tijdelijk mist, kan desondanks een uitstekend lezer zijn. De hoofdvraag is : verstaat en assimileert men wat men zwart op wit vóór zich heeft. Dat geestelijk verwerken vraagt inspanning, geconcentreerde aandacht en vindt een natuurlijke vijand in plaatjes-kijken, in stripverhalen en beeldromans. Leren-lezen in de bedoelde zin is dan ook een stuk waarachtige opvoeding in deze tijd van vluchtigheid en oppervlakkigheid.

Er wòrdt op school wel „stil gelezen", maar dan al te vaak ongecontroleerd : het is meer een bezig-houden dan een dwingen tot concentratie en nadenken : een lezen om de sensatie — zoals ook bij vele volwassenen. De inspecteur van Alkmaar zegt in het onderwijsverslag van 1949: „Er moet meer werk worden gemaakt van stillezen, maar dan effectief gecontroleerd. Als reeds bij klassikaal lezen blijkt, hoe weinig de kinderen eigenlijk spontaan opnemen en begrijpen, dan hoeft men zich van ongecontroleerd stillezen geen illusies meer te maken. Juist die controle eist arbeid en vindingrijkheid van de leerkracht, en dit is misschien oorzaak, dat men maar liever blijft bij zijn klassikale leesles, volgens het recept „wie volgt". Het aanhoren van zo'n leesles is dodelijk vervelend en, als de omstandigheden niet meewerken, behoeft men hiervan niet veel voor de leerlingen te verwachten". Men krijgt inderdaad soms de indruk, of de onderwijzer het lees-halfuurtje als een verpozing beschouwt, een „les" waarbij hij practisch niets te doen heeft. De stukjes zijn aardig, boeien de kinderen — die met de draad van het verhaal al tevreden zijn — en de tijd gaat prettig voorbij, zonder dat iemand zich ernstig inspant. Men neemt het ene lesje na het andere, de vlotste lezers krijgen de meeste en de langste beurten, want hakkelaars en broddelaars bederven de sensatie, en nauwelijks wordt gepeild naar woorden en uitdrukkingen die misschien voor de meerderheid abracadabra zijn. Stellig kan een leesles waarbij weinig of niet gepraat en gevraagd wordt, tòch opvoedende waarde hebben, maar iedereen moet toch begrijpen dat er op de geschetste manier niet geoefend wordt in concentratie of indringend lezen. Het komt zelfs voor, werd ons verzekerd, dat de „leerkracht" zelf het lesje dat de klasse wordt voorgelegd, van te voren niet gelezen heeft en dus, met een „God zegene de greep", volkomen planloos te werk gaat. Quietisme in de methodiek! Voorzover er nog van methode kan gesproken worden! Iedere leesles vraagt van de onderwijzer : inspanning, nadenken, een werkplan. Hij moet goed weten, wat hij met een bepaald stukje bereiken wil en *hoe* hij het bereiken zal. Eerste voorwaarde daarbij is, dat hij zelf het lesje naar inhoud, vorm, constructie, stemming, strekking, grondig kent en zich terdege rekenschap heeft gegeven van de moeilijkheden, in welk opzicht dan ook, die er voor de leerlingen in schuilen. En hij bedenke wèl, dat er voor een leesles geen schablone bestaat. In een goed leesboekje heeft ieder stukje zijn eigen karakter en vraagt daarom een eigen behandeling. Er zijn gevallen dat de onderwijzer goed zal doen met voorlezen te beginnen; in andere gevallen zal hij zich daarvan dienen te onthouden. Dikwijls verdient het aanbeveling, de klasse eerst een les in stilte te laten „bestuderen", waarbij dan zekere instructies niet overbodig zijn. Veel hangt vaak af van de juiste stemming, en de onderwijzer heeft weer de zorg, dat die gewekt of van de aanwezige stemming geprofiteerd wordt. Er zijn tientallen variaties en mogelijkheden ; waarbij echter steeds gestreefd moet worden, zowel opvoedend als zuiver didactisch, naar het maximum-resultaat dat men een bepaalde les te bereiken is.

Moet de onderwijzer volop actief zijn, de zelf-

werkzaamheid van de leerlingen is nog belangrijker. Of beter: de actieve leiding van de leerkracht heeft slechts ten doel de geestelijke actie van de klasse te stimuleren en gaande te houden. Hij mag de leerlingen het werk niet uit handen nemen. Dat hij dit vaak wèl doet, meent o.a. de inspecteur van Alkmaar geconstateerd te hebben; hij schrijft in het Onderwijsverslag van 1950: „De leesles moet er in de eerste plaats op gericht zijn, dat de leerlingen zonder voorafgaande en zonder overbodige hulp zich het vermogen eigen maken om de juiste inhoud van een tekst te vatten. Dit komt niet, althans niet voldoende, tot zijn recht, als de leerkracht de gehele les eerst juist op toon voorleest. Dit moge leiden tot een mooiere leestoon bij de leerlingen, maar door goed voorlezen wordt de inhoud van de les voor het overgrote deel reeds onthuld, zonder dat de leerlingen zich maar het minst hoeven in te spannen om deze zelf te achterhalen. Sommige leerkrachten eisen een veel te groot deel van de leesstof voor zichzelf op".

Remedie: het echte stillezen.

„Beter is", zegt dezelfde inspecteur, „maar het gebeurt te weinig, dat de leerlingen een nieuwe les zonder enige voorbereiding stil voor zichzelf lezen. Uit een daarop volgend vraaggesprek kan dan blijken, of ze de inhoud begrepen hebben. Ze moeten kunnen vertellen *wat* er gebeurt, *waar* het gebeurt en *hoe* het gebeurt. Ook is het nuttig een les voor te lezen of te doen voorlezen en daarna te constateren, of de kinderen goed geluisterd hebben, en of ze de boven aangeduide vragen schriftelijk of mondeling kunnen beantwoorden. Dit zgn. „begrijpend" lezen en luisteren dient een ruime plaats in te nemen naast het technisch lezen. Het stillezen, mits behoorlijk gecontroleerd, voert meer rechtstreeks naar het doel".

Vluchtigheid, oppervlakkigheid, is ook bij het lezen vijand nummer één. Wij beschikken over vele geschikte leesboeken-series, die in alle opzichten met die van het buitenland kunnen concurreren. De inspecteur van Rotterdam noemt het (in Het Onderwijs van 1950) een gelukkig verschijnsel, als een school over een flink aantal leesboekjes beschikt, maar.... ze worden niet intens genoeg gebruikt. „Bij schoolbezoek constateert men herhaaldelijk, dat het leesonderwijs hoofdzakelijk, soms wel uitsluitend, bestaat in het geheel of gedeeltelijk voorlezen van het lesje door de onderwijzer(es), het geven van „beurten" aan de leerlingen, het maken van opmerkingen en het laten aanbrengen van correcties in uitspraak of leestoon. En nadat de klas dan de les een paar (of soms maar één) keer heeft doorgelezen, klinkt vaak reeds het bevel: „Ga jij eens verder met de volgende les...." Als men dan de opmerking maakt, dat er op deze wijze van onderwijs te weinig sprake is, krijgt men zeer dikwijls ten antwoord: „Jawel, maar ze moeten toch véél lezen om het goed te leren?" Zij die zo'n antwoord geven, hebben niet voldoende inzicht in de betekenis van het leesonderwijs. Het is misschien jammer, dat de L.O. Wet het lezen als een afzonderlijk vak bestempelt, in plaats van het te doen beschouwen — wat het in wezen is — als een onderdeel van het taalonderwijs. Immers, tot het taalonderwijs behoort enerzijds, dat de kinderen leren hun gedachten in een goede vorm mondeling en schriftelijk te uiten, en anderzijds dat ze de gedachten leren begrijpen die anderen voor ons te boek stelden. Zo komt het misschien, dat lezen niet wordt gezien als één van de belangrijkste middelen voor een veelzijdige vorming van de jonge mens. Dat vele luidlezen in die vaak lange „beurten" leggen beslag op een hoeveelheid tijd die veel beter besteed had kunnen worden aan het door vragen en toelichtingen geleide *verstandelijk*, aan het *indringend* lezen. Aan déze kunst heeft de mens het meest behoefte. Telkens in het leven komt hij te verkeren in gevallen dat hij moet kunnen opnemen wat hem schriftelijk wordt gevraagd of meegedeeld. En hoe moeilijk hem dat valt, blijkt wel uit de stuntelige wijze waarop zelfs door volwassenen die zich op een zekere ontwikkeling mogen beroemen, voorschriften en kennisgevingen worden uitgelegd, of vragen van een formulier worden beantwoord. De uitspraak, dat goed lezen een van de moeilijkste kunsten is, vindt men niet alleen bij het voortgezet onderwijs, maar ook in het dagelijks leven voortdurend duidelijk geïllustreerd. En daarmee houdt de school naar mijn mening veel te weinig rekening".

Dezelfde Rotterdamse inspecteur geeft toe, „dat er verschillende leesboekjes zijn, zó simpel van taal en zó vlak van inhoud, dat men vaak moet zoeken naar iets in de les dat als ontwikkelend element kan worden aangemerkt", zodat ze weinig tot verrijking van de passieve taalschat kunnen bijdragen, en sluit dan zijn beschouwingen met enkele practische wenken:

„Van het gebruik van het schoolbord om de schrijfwijze van moeilijke woorden nog eens extra in het licht te stellen, vooral in lagere leerjaren, komt maar zelden iets, evenmin als van het opnemen van deze woorden in de eerstvolgende dictees. [Hierbij zal een verstandige selectie moeten plaats hebben : niet alles wat een kind dient te verstaan, hoeft het ook zonder fout te kunnen schrijven.] Ook van de gelegenheid die de leesles biedt om de passieve taalschat der leerlingen in een actieve te doen overbrengen, wordt niet algemeen genoeg geprofiteerd. Het laten terugvertellen van een gedeelte van de leesles is bij velen in onbruik geraakt, of misschien nog nooit in gebruik geweest. Het is jammer, dat deze oefening in de mondelinge uiting van gedachten lang niet zoveel in toepassing wordt gebracht als wel gewenst mag heten".

Geldt het „beneden peil" vooral het verstáán van het gelezene, ook met het technisch lezen, „het praten van het papier", is het verre van in orde. Hierover klaagt bijv. de inspecteur van Tilburg : „Wanneer men leerlingen hardop hoort lezen, ook in de hogere klassen, merkt men vaak op, hoe gebrekkig en onbeholpen dit gebeurt. Er wordt gelezen zonder behoorlijke intonatie, zonder afwisseling van stem en zonder behoorlijke articulatie. Het hardop lezen is echter naast de taal van de leerkracht wel het beste middel om de leerlingen bekend te maken met en te brengen tot een algemeen-beschaafde uitspraak".

Ook deze inspecteur accentueert nog eens de betekenis van stillezen : „Naast het hardop lezen is het „stillezen" belangrijk voor het leren begrijpen van de tekst. Aan het schriftelijk verwerken van de opgaven bij de zgn. stilleeslessen wordt helaas op vele scholen niet voldoende aandacht besteed. Slechts zelden treffen wij hiervan een goede toepassing aan ; men vindt het òf te moeilijk voor de leerlingen òf men ziet het belang er niet van in".

Resumerend zegt de inspecteur van Rotterdam : „Veel leerkrachten menen wel deze, in veel gevallen erg gezellig gevonden les goed te geven, maar de resultaten van dit onderwijs zouden in verschillend opzicht veel gunstiger zijn, indien zij de betekenis en de vormingsmogelijkheden van het vak lezen beter begrepen".

Moge het bovenstaande iets tot verheldering van het inzicht bijdragen. Lezen moet omhoog ! Er zal meer tijd aan moeten worden besteed, en vooral : het zal intensiever moeten worden. Intensiever ! Want zolang men onder de leesles maar wat blijft vlinderen, kan vermeerdering van tijd geen effect sorteren. Wie meent, dat lezen minder zorg van de leerkracht vraagt dan rekenen, staat op een totaal verkeerd, ja noodlottig standpunt. Aan wèlk waarde-aspect men ook aandacht schenkt, in ieder opzicht steekt „lezen" aanzienlijk boven „rekenen" uit.

Lezers en Redactie

In het vorig nummer (Juli, p. 315) namen we een stukje over uit De Volkskrant onder de titel: „Mgr. Alfrink onder de onderwijzers". Het was op de vergadering van St. Lebuïnus, die de aartsbisschopcoadjutor met een bezoek vereerde. Voorzitter W. Wiltschut zou op die vergadering gezegd hebben — volgens De Volkskrant — „dat er tussen religieuzen en leken in het aartsbisdom een zekere animositeit bestaat omtrent de verdeling van scholen, leerlingen en posten".

Naar aanleiding van deze passage schreef J. R. te B. aan de redactie van O.E.B., dat de verslaggever van De Volkskrant „gefantaseerd" heeft, toen hij van „animositeit" sprak, en voegt er aan toe:

„U begrijpt, dat een dergelijke tendentieuze berichtgeving kwaad bloed kan zetten bij bepaalde groepen leerkrachten, die de samenwerking verre van bevorderen.

„Door het Hoofdbestuur der St. Lebuïnusvereniging is dan ook een protest-schrijven aan De Volkskrant gezonden, welk blad haar excuses heeft aangeboden.

„Teneinde U te overtuigen, voeg ik hierbij het bewuste gedeelte uit het officiële verslag van die vergadering.

„Ik heb dit aan U willen schrijven, teneinde te trachten ook bij uw lezers de fabel van „animositeit" uit de wereld te krijgen".

— Gaarne geven wij de passage uit het officiële verslag die op dit punt betrekking heeft letterlijk weer; voorzitter Wiltschut heeft aldus gesproken:

„Onze organisatie heeft natuurlijk ook wensen, wij komen niet graag met onze wensen bij de Aartsbisschop. Wij geven die meestal te kennen aan de Zeereerw. Heer Rector Oomes, de Alg. Insp. van het R.K. Onderwijs in het Aartsbisdom, die uw vertegenwoordiger is. Soms menen de onderwijzers onzer organisatie, dat de rechtvaardigheid wel eens niet geheel aan hen toekomt. In dat geval zullen we een beroep op Uwe Exc. doen. Als dat zo zal zijn — en ik weet dat U de strikte rechtvaardigheid dient — zullen wij daar wel bij varen. Vol vertrouwen wachten wij dan uw beslissing, omdat dan het recht komt, waar het is".

— Voorzitter Wiltschut heeft zich dus zeer voorzichtig uitgedrukt en het woord „animositeit" helemaal niet gebruikt.

NIEUWE BOEKEN VOOR OPVOEDERS

Begane Wegen en onbetreden Paden, paedagogisch-didactische beschouwingen voor jonge leraren, door Dr. H. W. F. Stellwag, buitengewoon hoogleraar in de Paedagogiek aan de Gem. Univ. te Amsterdam. 332 blz. *f* 12,50. Bij J. B. Wolters, Groningen.

De geleerde schrijfster richt zich in gedachten tot twee categorieën van lezers: tot de studenten die haar gehoord hebben en horen en voor wie dit boek behalve een aanvulling van het besprokene, ook een voorbereiding is voor verdere studie; en tot de jonge leraren, die, na afloop van een bevredigende universitaire philologische, natuurphilosophische of andere loopbaan, in de concrete situatie van het klasselokaal vrijwel onvoorbereid „geworpen" zijn, en die behoefte gevoelen aan een rustig gesprek.

Het werk bestaat uit drie delen van ongeveer gelijke omvang: Klassepraktijk, Het doorbreken van het systeem, Literatuuropgave en aantekeningen. Het eerste deel is dus van practische aard en handelt over: innerlijke voorbereiding, het eerste optreden, de leraarsfunctie, de leraar in de klas, een en ander over leren, over huiswerk, cijfers, rapporten, repetities etc., over prepareren en corrigeren, over orde en andere punten van practische betekenis. Dit eerste derde deel beperkt zich grotendeels tot het traditionele systeem. Het tweede is algemeen pedagogisch beschouwelijk en wijkt hier en daar af van het bekende pad. Het derde deel geeft in zijn aantekeningen en literatuurverwijzing een oriëntatie aan wie verder wil doordringen. „Deze oriëntatie is uiteraard zeer oppervlakkig, de bibliographie maakt geen aanspraak op volledigheid", zegt de schrijfster zelf. Als men echter constateert, dat dit gedeelte 100 bladzijden beslaat, is men wel overtuigd hoe „wetenschappelijk" de auteur haar werk heeft opgevat; wat van een hoogleraar trouwens niet anders te verwachten was.

Vele van onze lezers zullen van mening zijn, dat de opzet van het boek tè wetenschappelijk is. Ook wij, practisch ingesteld als we zijn, menen, dat de schrijfster te veel „overhoop haalt" — een zelfde grief hebben wij in het algemeen tegen prof. Langeveld — en dat de lezer-practicus meer zou gebaat zijn met een gefundeerde en gemotiveerde samenvatting van meningen dan met deze zorgvuldig gedocumenteerde veelheid en verscheidenheid. Dat voor de studerende theoreticus de zaken anders liggen, zij grif toegegeven. Daarbij : het boek bevat een groot aantal bladzijden — het hele eerste deel bijv. — waarvoor genoemd bezwaar niet geldt.

Al met al is dit een werk zoals er niet veel in Nederland verschijnen, en dat aan alle leraren bij het middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs en anderen die met oudere leerlingen te maken hebben, warm kan worden aanbevolen. Dat er voor onze katholieke inrichtingen van onderwijs nog andere en gewichtiger problemen zijn dan hier worden aangeroerd, spreekt wel vanzelf.

fr. S. R.

Test op school door Dr. Luning Prak, 415 blz. *f* 13,90. Bij J. B. Wolters, Groningen, Djakarta 1952.

Het valt niet te ontkennen: Dr. Luning Prak is in Nederland dé pionier van het testonderzoek. Dit, zijn zoveelste boek getuigt opnieuw van zijn deskundigheid en zijn schrijverstalent. Hoe breed het onderwerp is opgezet, moge blijken uit een inhoudsoverzicht: iets over kinderpsychologie, de tests, de werkelijke resultaten van het onderwijs, de praktijk van het testen, het zittenblijven en zijn oorzaken, maat en variatie, enkele grepen uit de erfelijkheidsleer, het zwakzinnige kind, het begaafde kind, het minder begaafde kind, de voorhoede, het centrum, de verbale en de praktisch-technische intelligentie, het onderzoek met de wiskundig-technische proefserie, economisch panorama, het voortgezet onderwijs, de klassieke opleiding, de H.B.S., het U.L.O., de groei van het technisch onderwijs, school- en beroepskeuze, de tests en de onderwijsvernieuwing, tweelingen, linkshandigheid, het neurotische kind, het criminele kind, het I.Q. en het geboortecijfer, de tests op school, doel en perspectieven.

Het is heel wat. Wel niet allemaal nieuw voor wie de vroegere publicaties van de schrijver kent, maar toch van die aard, dat niemand die zich met tests en testen bezighoudt, het boek zal willen missen. Het is nog al prijzig, maar dan ook degelijk en mooi verzorgd en rijk geïllustreerd met foto's en tekeningen. Luning Prak belooft zich van het testonderzoek gouden bergen. Men neme dit niet als boosaardig opmerking, want wij bedoelen het enkel in verband met het waarachtig belang van de school, van onze jeugd en ons volk. Betekent, zo opgevat, de testerij werkelijk in alle opzichten winst ? Wij hebben het altijd min of meer betwijfeld, en wat wij vooral de laatste tijd vernamen en meemaakten, heeft onze scepsis niet weggenomen, integendeel. Het testen dreigt een rage te worden. Het is al een mode. Alle klassen en scholen schijnen getest te moeten worden om up-to-date te kunnen zijn, en men krijgt de indruk of de eerste de beste tot testen in staat is. Zelfs het grote publiek is aangetast. Als een hoofd der school de ouders van Keesje of Koentje bescheiden te kennen geeft, dat Keesje of Koentje niet voor verdere studie geschikt is, wreken de teleurgestelde ouders hun gekwetste ijdelheid door Keesje of Koentje fachmännisch te laten testen.

Gebeurde het maar fachmännisch ! Helaas, men stuit overal op beunhazerij. Herhaaldelijk voorkomende gevallen als dit, dat een kind vandaag 120 voor I.Q. haalt en bij een volgende testproef, soms geen maand later, zelfs niet aan 100 komt, stemmen wantrouwig. Het wil er bij onderwijsmensen ook niet in, dat over leerlingen die ze inzake leervermogen grondig kennen, door kantoren of bureau's adviezen worden afgegeven die totaal niet met hun eigen, op lange ervaring steunend oordeel kloppen. We zitten met inflatie, en als we op de ingeslagen weg verder gaan, zal binnenkort een werktuig dat in voorzichtige en geoefende handen uitstekende diensten kan bewijzen, totaal waardeloos zijn geworden.

Daarom houden we ons hart vast, als we ons realiseren wat Luning Prak wil : iedere onderwijzer tester ! En we kunnen allerminst zijn enthousiasme delen, als hij uiteenzet, hoe juist door het testen ook

de onderwijzer zich zal opwerken tot een nog niet bereikte hoogte. Men luistere even naar de fanfares waarmee het boek sluit.

„Wij verstouten ons om te poneren, dat de leermeesters die door zorgvuldig experimenteren, het toetsen van de resultaten der tests aan hun schoolpraktijk en het voortzetten van de theoretische studie, de verworven kennis tot een levend bezit maken, hierdoor groeien tot een nieuwe professionele status. Zij verheffen zich op een zeer belangrijk gebied van amateur tot vakman. Zoals de stuurman van de grote vaart heel wat anders in zijn mars heeft dan de kanovaarder of sportzeiler. Wanneer deze bredere en beter gefundeerde vakkennis blijkt in meer verstandige pedagogische daden, zal het maatschappelijk aanzien van de onderwijsstand aanzienlijk toenemen.

„Tot nu toe heeft de school ernaar gestreefd de aan haar zorg toevertrouwde kinderen op te leiden volgens één program en naar één doel. Dat deze opzet faalde met de helft of meer van de leerlingen betreurde men algemeen, maar deze droeve stand van zaken werd geaccepteerd als een onontkoombaar natuurverschijnsel, zoals een hagelbui of een droge zomer. Het onnodige leed duizendtallen kinderen aangedaan en de kolossale verspilling van geestelijke energie nam men tamelijk argeloos op de koop toe. Nu kan men voor elk kind het passende onderwijsdoel kiezen en dit nastreven met rationele middelen. De winst is te vergelijken met de uitvinding van het kompas in de zeevaart of de antiseptische methode in de kraamvrouwenkliniek. Over enkele tientallen jaren zullen wij ons verbaasd afvragen, hoe wij het vroeger zonder deze kennis en methodiek hebben gesteld, en waarom het vijftig jaar moest duren voor zulke verlossende denkbeelden in het hele onderwijs waren doorgedrongen".

Luning Prak een nieuwe Copernicus? Of geldt hier het spreekwoord: Qui trop embrasse mal étreint!

fr. S. R.

Enkele aspecten van het schriftelijk rekenen door Hil. Delobel, ereinspecteur L.O., No. 44 van de Opvoedkundige Brochurenreeks van de Studiekringen van het Chr. Onderwijzersverbond, Belliardstr. 151, Brussel.

Met „schriftelijk rekenen" is bedoeld wat wij hier te lande gewoonlijk „cijferen" noemen. Oud-inspecteur Delobel is iemand die wat te zeggen heeft, dank zij studie en ervaring, en al is de laatste tijd in Nederland heel wat over rekenen gepubliceerd, iedere practicus zal in dit boekje van 'n goede 100 bladzijden nog opmerkingen en suggesties vinden waarmee hij zijn voordeel kan doen. „Toen we deze brochure over het schriftelijk rekenen wilden schrijven", zegt de auteur aan het einde, „kwam het ons een ogenblik voor, dat het misschien niet meer de moeite zou lonen, omdat daarover reeds alles gezegd is. Gaandeweg onder het opstellen hebben we echter de overtuiging opgedaan, dat we hier voor nog tal van problemen staan". Hetzelfde zal iedereen ervaren die zich in de stof verdiept, ook de practische onderwijzer, die zijn ervaringen en resultaten bij het rekenen controleert en overdenkt. Lazen wij niet dezer dagen een uitspraak — afkomstig van W. Stern, menen we — dat geen enkel vak nog zo slecht kinderpsychologisch gefundeerd is als dit?

Leerzaam bijv. is wat Delobel zegt over „Foutenanalyse bij het cijferen". Dit terrein is, ook voor andere vakken, met name „zuiver schrijven", in Nederland nog grotendeels terra incognita. Jammer, want hier liggen tal van aanwijzingen om het onderwijs effectiever en economischer in te richten.

Met voldoening constateren we, dat ook Delobel de zwenking meemaakte die zich de laatste 20 jaar in België voltrokken heeft: de zwenking van het mechanistische naar het rationele. Rekenen vraagt denken, zich rekenschap geven. Oók bij het cijferen. Zonder inzicht, laat het aanvankelijk vaag zijn, blijft de deur open staan voor allerlei onzinnige fouten. Een enkele maal doet de schrijver nog even denken aan het oude régime, zoals op p. 44: „Eerst het mechanisme er in heien met een minimum van begrip en inzicht (maar dan toch begrip en inzicht!) die later gaandeweg verdiept wordt, voorzoveel ze het kunnen dragen". Elders echter maakt hij terecht onderscheid tussen „mechanisme" en „automatisme", pleit voor „rekenend denken", en wijdt een heel hoofdstukje aan „inzicht in de rekenmechanismen", waarin hij zegt: „Zonder inzicht staat alles op drijfzand".

„Het ware een grote vergissing", schrijft hij op blz. 22, „te menen dat ook het schriftelijk rekenen (cijferen) geautomatiseerd kan worden. Er is daarvan geen sprake, zelfs niet na jarenlange training. De knapste rekenaar kan geen bewerkingen maken zonder enige verstandelijke inspanning en aandacht. Want ook een geroutineerd rekenaar, die wegens vermoeidheid bijv. een paar ogenblikken de aandacht van zijn werk laat afdwalen, loopt gevaar vergissingen te begaan. De automaat-houding bij het cijferen is eenvoudig ondenkbaar, de rekenaar is geen machine, hij blijft een mens, hij kent aandachtsschommelingen, en als deze beneden de veiligheidsgrens dalen, valt meteen de rem weg. Hier juist moet bij jonge leerlingen de voornaamste oorzaak van hun rekenfouten worden gezocht".

De man der ervaring is aan het woord op tal van plaatsen. Op pag. 16 bijv. lezen we dit: „Hoe men de zaak ook draait of wendt, rekenen is en blijft in al zijn aspecten een denkvak. Wie daarmee te weinig rekening houdt, miskent de eigen geaardheid van dit leervak en verlaat het juiste standpunt. Denken nu vraagt samenballing van de aandacht, spanning van de geest, speciaal wanneer gelijktijdig op verschillende elementen dient gelet, zoals het geval is bij schriftelijk rekenen (cijferen). Maar aandachtsspanning impliceert stilte en ingekeerdheid, geslotenheid en wilskracht, als zoveel voorwaarden van elk geesteswerk. Klassen waar de tucht te wensen overlaat, kunnen per se nooit goede rekenklassen zijn, de ervaring spreekt hier luid genoeg. Klassen met overdadig pratende meesters hebben al even weinig kans om knappe rekenaars te vormen. En waar men nog op het einde van de tweede en zelfs nog in de derde graad de leerlingen verplicht of dan toch toelaat, alles in woorden uit te drukken wat ze bij het maken van een bewerking moeten doen, geschiedt dit volkomen in strijd met de elementairste beginselen van een gezonde rekendidactiek".

Op één punt stelt de schrijver ons teleur. Ook hij — want het komt vaker voor bij Vlaamse collega's — kent wèl wat van het hoge Noorden (Groningen) uitgaat, maar niet wat om zo te zeggen vlak bij de deur (Tilburg, Den Bosch) gepresteerd wordt. Sommige van onze Belgische vrienden schijnen nog steeds van mening, dat de methodiek van de openbare school hier te lande de toon aangeeft. Niet Diels is de initiator van de nieuwe rekenmethodiek geweest, maar Kellinga (met „Nodig Rekenen"). Govert Grazer schreef 20 jaar geleden de brochure „Rekenmethodiek en moderne psychologie"; sindsdien is de geleidelijke omkeer in België begonnen. Deze feiten en andere zijn te vinden in de tweedelige handleiding bij „Geef acht", die de schrijver niet schijnt te kennen. Ere-inspecteur weet toch ook, dat het hemd nader is dan de rok en dat de eer moet gegeven worden aan hen wie ze toekomt? fr. S. R.

Onder het pedagogisch zoeklicht

Veraesthetisering van de Schrift

Sinds Chateaubriand betoogde, dat de Schrift een overvloed bergt aan poëzie, is daar niets dan poëzie van overgebleven — aldus prof. Gerard Brom in zijn afscheidscollege. De man Job geldt voor de Romantiek als een stamvader van Werther, René en Manfred en heel de familie van verscheurde zielen. Door alles te veraesthetiseren zou de romantiek heel de Openbaring in schone schijn oplossen, als het mogelijk was om Gods woord ongedaan te maken.

De moderne mens denkt bij een kathedraal uitsluitend aan bouwkunst, bij een Mis aan muziek. Van het Evangelie blijft hoogstens het Avondmaal van Leonardo of de Matthäus-Passion over, en het Oude Testament telt nog enkel mee, voorzover het scenario's levert aan de film. Een geleerde heeft dan ook in volle ernst verklaard, dat alleen aesthetische beschouwing de Bijbel in ere zou kunnen herstellen.

Maar terecht herinnert een predikant er aan, hoe de Kerk altijd van de Heilige Schrift en nooit van de Mooie Schrift gesproken heeft. Het betekent vervreemding van Jerusalem, dat onze tijdgenoten geen huiver meer voelen voor het Woord, er geen oordeel over de wereld in lezen en er geen licht voor hun leven in vinden, maar het heiligdom binnenstappen als een theater, om er genot in plaats van lering en stichting te vinden. Job en David worden ingedeeld bij de belletrie; het begrip inspiratie is zo vermenselijkt, dat Verwey en van Deyssel alle literatuur „Heilige Schrift" gingen noemen.

Er is tenslotte maar één uitweg: terug te keren naar het Oosten en naar de eerste en eeuwige waarheid: een perspectief dat verschillende moderne schrijvers, als een Paul Claudel, Mauriac, Daniel Rops is geopenbaard, die klassiek en romantiek en alle stijlen in de kunst zien voorbijgaan, terwijl het Woord Gods nooit voorbijgaat.

Examen

Wie de woorden van Etna en Loevesteyn leest, zal denken aan een vuurspuwende berg en aan de boekenkist van Hugo de Groot. Maar zo eenvoudig is het niet. Integendeel, men hoort dan te weten, dat in 1676 Michiel de Ruyter bij Syracuse is gesneuveld en dat in 1650 Jacob de Witt en nog vijf staatsgezinden door stadhouder Willem II gevangen werden genomen. Het enige wat men dan kan doen, is zich verdiepen in de door de gemeente Amsterdam uitgegeven „Afgrenzing van de eisen voor de vakken geschiedenis en aardrijkskunde bij de toelating tot de openbare en bijzondere Hogere Burgerscholen", om vervolgens deze afgrenzing te gaan vergelijken met hetgeen op het jongste toelatingsexamen voor het vak geschiedenis werd gevraagd.

Vet gedrukt staat in de „Afgrenzing" als een nota bene: „Er mogen niet meer jaartallen worden gevraagd dan in de tekst vermeld staan. En voorts: „geen aparte oorlogen, geen zee- of veldslagen, geen vredes-, geen staatsregelingen". Dat was natuurlijk een flinke stap in de goede richting om het oude, op de lagere scholen veel voorkomende euvel van „pomp maar in, er ken nog meer bij", dat zijn ontstaan dankte aan de steeds omvangrijker wordende vraagwoede van het M.O., te bestrijden. Daardoor werd de weg vrij gemaakt voor een meer op het begrijpen en minder op het geheugen afgestemde onderwijsvernieuwing.

Ondanks de voornoemde vetdruk kan men echter in de van stadswege samengestelde opgaven voor het toelatingsexamen lezen, het jaartal 1583, dat met de Spaanse furie in verband moest worden gebracht; het jaartal 1668, dat de Vrede van Aken op zijn naam heeft staan en de in 1653 geleverde Slag bij Ter Heyde, terwijl juist van de Engelse oorlogen alleen de „algemene betekenis" in de „afgrenzing" staat aangegeven.

Nu is het natuurlijk niet zo heel erg als de jeugdige candidaat eens een enkel feitje „mist", maar het moet voor het onderwijzend personeel allesbehalve aanmoedigend zijn, als het ontdekt, dat de makers van deze toelatingsexamenopgaven zich toch niet aan de afgrenzing houden. Het voor geheel Amsterdam bedoelde zelfde toelatingsexamen leed bovendien ook in een ander opzicht schipbreuk. Op het St. Ignatius-college heeft men namelijk voor het vak geschiedenis dit jaar, in tegenstelling met de andere katholieke middelbare onderwijsinstellingen ook een enigszins eigen, meer met de katholieke geschiedbeschouwing rekening houdend toelatingsexamen afgenomen. In die kringen stelt men voorts de vraag, waarom niet ook van voor de Bourgondische Tijd het een en ander kan worden gevraagd. *Volkskrant.*

Opvoedingswijsheid!

Gòd is het die u gemaakt heeft. Zie toe en vernietig alles in u wat niet uit Zijn werkplaats komt.

St. Augustinus.

KRONIEK

★ What is in a name ? — Er willen heel wat leerlingen, of liever hun ouders willen dat ze gaan, naar het gymnasium. Of naar het lyceum. De H.B.S. is minder in trek. Want die heeft zo'n alledaagse naam. Maar min. Rutten stelt voor de H.B.S. „Athenaeum" te noemen. Wij hebben weinig zienersgaven — aldus Ghijzelbrecht in O.V. — maar we kunnen toch wel veronderstellen, dat dan iedereen naar het athenaeum moet". — Maar België kent al lang die naam ! Doet er niet toe: voor òns is hij nieuw. Je zult eens zien !

★ De katholieke lagere-schooljeugd haalt in Nederland 44 % van het totale aantal; de christelijk-protestantse 27 % en de openbare ook 27 %. Bij het Ulo zijn de cijfers minder gunstig voor ons: resp. 35 %, 30 % en 33 %. Bij het V.H. M.O. is het nòg ongunstiger, nl. 29 %, 30 % en 42 %. In het algemeen geldt: de bestudeerden delen de lakens uit en de kleinste groepen trekken aan 't kortste end. Dan blijft er maar één conclusie: onze katholieke jeugd moet in groteren getale studeren.

★ Van de leerlingen die de lagere school af hebben, gaat momenteel 23 % naar het Ulo, 28 % naar het lager nijverheidsonderwijs, en 8 % naar het middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs. De technische school trekt thans dus sterker dan het Ulo. Sinds 1940 is dit begonnen en de verschuiving blijft in dezelfde richting toenemen. In menig opzicht, bijv. in verband met de industrialisatie, valt dit toe te juichen.

★ „De conclusie dat aan een pacificatie op andere terreinen dan het Lager Onderwijs slechts mag worden begonnen, indien deze strijd bij het L.O. tot een bevredigend einde is gebracht, blijf ik bedenkelijk vinden. Deze strijd zal nl. nooit eindigen, omdat aan de ongerechtigheden in deze zondige wereld nooit een einde komt. En lacunes blijven er altijd bestaan, want het meest perfecte perfectionisme is niet in staat de listigheid uit te bannen". — Aldus de hoofdinspecteur van de onderwijzersopleiding C. Kleywegt in Het Parool.

★ Een niet te onderschatten ontkersteningsmacht in Nederland is de vereniging „Volksonderwijs", die werkt met de onder meer mooi schijnende leuze der „verbroedering". Deze vereniging telde in 1946 90.000 leden, thans is men de 130.000 gepasseerd en rukt op naar de 140.000.

★ Sinds 1946 boekten de openbare scholen te Amsterdam een winst van 8,8 %. De prot. chr. en kath. scholen verloren daar resp. niet minder dan 9,5 en 3,8 %. In Rotterdam won de openbare school 3,4 %, terwijl het prot. chr. en het kath. onderwijs er 3 % en 1,8 % verloren. Ook te Utrecht is vooral na 1949 een procentuele stijging van het openbaar onderwijs merkbaar. In Den Haag noteerde de openbare school een winst van 4,2 %; hier betaalden de kath. scholen het gelag met een verlies van 7,4 % ; het prot. chr. onderwijs boekte een vooruitgang van 4 %. Laten we toch, waar de tegenpartij zo klaar wakker is, vooral niet indutten !

★ De Katholieken in Nederland leveren 44 % van de soldaten en slechts 19 % van de intellectuelen. Deze verhouding moet recht getrokken worden. Aldus Het Volksweekblad. Accoord. Maar wij hebben een moeilijkheid: de soldaten kan men tellen, maar de intellectuelen ? Wie is intellectueel ? Men weet immers nog niet eens, wat intelligentie is !

★ Als een paal boven water staat intussen, wat hetzelfde nummer van Het Volksweekblad zegt, dat de Katholieken in Nederland nog lang niet de positie innemen, die zij, gezien hun getalsterkte, behoren te verwerven om Nederland naar vermogen te dienen.

★ Van de jaarlijkse bevolkingsaanwas krijgen wij katholieken ongeveer 47 %; van de totale Nederlandse bevolking maken wij 38,5 % uit. Doch slechts een kleine 30 % van het nationaal vermogen is in handen van katholieken. Nog geen 25 % der studenten in Nederland is katholiek en nog geen 20 % der academisch gegradeerden komt uit katholieke gezinnen.

★ Een ambtenaar vertelde enige jaren geleden aan prof. Zeegers, dat hij er niets voor voelde in een bepaalde streek de tuinbouw te stimuleren, omdat tuinbouwgebieden „broedplaatsen van katholieken" zijn. Omdat hij die motivering van zijn weigering niet openlijk uitspreken kon, verschool hij zich achter de slechte kwaliteit van de grond ter plaatse. Dergelijke voorbeelden zouden met tientallen te vermeerderen zijn, verklaarde prof. Zeegers.

★ Terecht heeft prof. Zeegers aan de Nijmeegse studenten gezegd, dat wij onze plicht verzuimen, als wij alleen knappe juristen, deskundige medici of op ander gebied volkomen geschoolde beroepsmensen zijn. We hebben als taak apostolische christenen te zijn. Dan zal blijken, dat de dieper zoekende moderne mens door de christelijke levensbeschouwing het sterkst zal worden geboeid.

★ Cijfers maken de mensen wakker. Daarmee bedoelen we niet alleen, dat vele mensen soms wakker schrikken van belastingcijfers die 's nachts opduiken in de verbeelding. Want ook de geboorte-cijfers der katholieken werken als een nachtmerrie op de fantasie van vele niet-katholieken, die bang zijn, dat wij binnen enkele jaren de helft plus één van ons volk zullen uitmaken en als politieke dictatoren niet-katholiek Nederland dan geestelijk en materieel zullen uitmoorden. Nu is er volgens de knappe kath. professor Zeegers ten eerste geen sprake van, dat de katholieken binnen de loop van een halve eeuw de meerderheid der geboorten zullen bereiken. Ten tweede : zelfs al zouden wij in het jaar tweeduizendzoveel de helft van Nederland uitmaken, dan nog zou van het geestelijk en materieel kleinhouden van de niet-katholieke minderheid veel minder te bespeuren vallen dan katholieken in feite ondervonden op gebied van kleinhouden en achterstellen in de voorbije tijd. Aldus Pasch. van Marvilde.

★ Voor de Nederlandse Antillen is een nieuw pedagogisch orgaan gesticht door de R.K. Onderwijzersverenigingen: „R.K. Onderwijsblad", waarvan wij het eerste nummer (Juni) ontvingen. Hoofdredacteur voor Curaçao is J. J. W. Verstappen, redactieleden Chr. van Koppen en A. Roymans; voor Aruba hoofdred. J. Degen en redactieleden G. Bogaers en T. Versteeg; redactie-secretaresse is mej. Ton v. Grevenbroek, Mgr. Kieckensweg 21, Curaçao. Het blad zal in 16 pag. groot formaat om de twee maanden verschijnen. Als langere artikelen vinden we in het eerste nummer: Problemen rond de intelligentie door Chr. van Koppen; Geschiedenis van het menselijk denken door Dr. Lemmink; Recht en Wet door A. Roymans; Carnivore schimmels door J. van de Bergh; Anna Bijns door J. Verstappen; Tweetaligheid door J. Degen.

★ Om een vruchtbare samenwerking tussen de besturen van katholieke scholen, haar leerkrachten en de ouders der leerlingen te bevorderen en tevens om de invloed van de ouders op het door de school aan hun kinderen te geven onderwijs beter tot zijn recht te doen komen dan voorheen mogelijk was, heeft het Nederlandse Episcopaat een reglement voor de vorming van oudercomité's vastgesteld. Publicatie in Het Schoolbestuur van Aug.-Sept. 1952.

★ Op initiatief van het Twents instituut voor opvoeding zal in Enschede een medisch-paedagogisch bureau worden gesticht, dat tot doel heeft de zgn. moeilijke kinderen die in aanleg normaal zijn, maar wier gevoelsleven door de op hen inwerkende psychologische factoren zodanig is gestoord, dat zij zich niet voldoende kunnen aanpassen, te helpen om zich in de maatschappij redelijk en evenwichtig te kunnen handhaven.

★ In het Blindeninstituut te Huizen hebben een week lang vele vertegenwoordigers uit alle wereld-delen besprekingen gevoerd over de opvoeding van blinden, onder voorzitterschap van Dr. Farrell uit Boston, oud-directeur van het Perkins Blindeninstituut te Boston. Dertig landen waren vertegenwoordigd op dit congres, het grootste dat ooit voor de blindenopvoeding is gehouden.

★ 29 Aug. en 8 Oct. is het 25 jaar geleden, dat de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg resp. werd gesticht en plechtig geopend.

★ „Het is een dwaasheid te spreken over een „vervolging" van Protestanten in Spanje, hetzij door de Kerk, hetzij door de Staat"; aldus heeft de bisschop van Malaga, Mgr. Herrera, tijdens een verblijf in Engeland aan de Catholic Herald medegedeeld. Mgr. Herrera, die thans reeds in de gehele wereld bekend staat als een groot voorvechter voor vrijheid en sociale rechtvaardigheid, was vroeger lekenpresident van de Katholieke Actie en hoofdredacteur van het Madrileense dagblad „El Debate". Hij werd pas op 53-jarige leeftijd priester gewijd, doch reeds zes jaar later benoemd tot bisschop van Malaga.

Onder het pedagogisch zoeklicht

Universitair geroddel

De onderwijsredacteur van Het Parool is in België geweest en heeft zich pedagogisch laten oriënteren o.a. door Dr. Maria Wens, werkleidster, d.i. hoofassistente, aan de neuro-psychiatrische kliniek van de Gentse Universiteit. „Dr. Wens", zo schrijft hij in zijn blad, „noemde het een hachelijke toestand, dat het buitengewone onderwijs voor het allergrootste deel in de katholieke internaten plaats vindt. De psychologische inzichten van de onderwijzers, zo zei zij, zijn verouderd; ze houden bijv. de ogen gesloten voor de moeilijkheden voortkomende uit milieu en affectieve stoornissen. Bovendien is de helft van de bevolking *niet* katholiek. „Vragen wij deze internaten", zei dr. Wens, „een epilepticus of delinquent op te nemen, dan *doen* zij het meestal niet". Ook over de verdere verstandhouding tussen het katholieke en het openbare onderwijs liet zij zich scherp uit: „Onderwijzers in Gent die een kind hierheen sturen, doen dit op het gevaar ontslagen te worden".

— Afgezien van de tegenspraak in dit stukje krantenproza, is alles wat de Parool-man deze Gentse dame laat bezweren, pure roddel en verdachtmaking. Dat ze de waarheid tekort doet en personen en instituten belastert, moet iemand die zo vlak bij „Het Strop" en „Zwijnaarde" zit, toch waarlijk weten. Ook kan ze niet meer zo jong en onervaren zijn, dat ze nooit zou gehoord hebben van een zekere Broeder Ebergiste, bij wie zelfs Montessori licht heeft opgestoken. En weet zij werkelijk niet, dat vader Dr. Denys in Nederland een graag gezien en gehoord spreker is, speciaal in de kringen van het B.L.O. en juist omdat zijn ideeën inzake opvoeding zo helemaal niets verwerpelijk conservatiefs hebben? Waar zulke voormannen de toon aangeven en de richting wijzen, daar hoeft Dr. Wens zich nog slechts om één ding bezorgd te maken, dat namelijk de „openbaren" mèt het geld van de staat nièt bereiken, wat de „bizonderen zónder billijke steun-van-regeringskant (maar mèt hun toewijding en onbaatzuchtige belangstelling) wèl bereiken.

De Gentse dame schijnt te voelen, waar de schoen wringt, want zij betreurde het — ook dat vermeldt Het Parool — dat de vernieuwing in het openbaar onderwijs in België, ook al door de politieke toestand, weinig kans meer maakt". M.a.w.: als het vrije onderwijs in België eindelijk krijgt wat het toekomt, maar wat het nog steeds door de macht van liberalen en socialisten onthouden wordt, dan.... kan het openbaar onderwijs wel opdoeken. Als we haar geloven moesten, zou reeds nu de toestand allerellendigst zijn: „Wij zijn het er over eens (zei ze), dat de opvoedingsmethoden en de scholen zó slecht zijn, dat de kinderen de carricatuur worden van hun mogelijkheden".

Van diverse pedagogische walletjes

door GOVERT GRAZER

We doen nog enkele grepen uit het jongste Onderwijsverslag.

● In de Tweede Hoofdinspectie kent men zgn. „roostervrije uren (vier per week), bijv. op de openbare scholen van 's-Gravenhage en Amsterdam. De insp. van Den Haag wijst op cursussen in verband hiermee, die met succes door het Pedagogisch Centrum van de hofstad werden gegeven en zijn ambtgenoot van Amsterdam schrijft: „Op verschillende scholen komen deze uren uitstekend tot hun recht. Ze worden daar gebruikt voor het uitwerken van belangstellingscentra, groepswerk, verschillende vormen van tekenen en handenarbeid e.d. Dit beperkt zich niet tot de zgn. vernieuwingsscholen of de scholen met afwijkend leerplan, maar komt ook voor op scholen die in de overige uren klassikaal werken. De onderwijzers tonen daarbij een goed initiatief en inzicht in de didactische mogelijkheden. Het is echter te betreuren, dat deze lofwaardige pogingen in veel te gering aantal voorkomen. Een te groot deel der leerkrachten weet, ronduit gezegd, met deze vrije uren geen raad, met het gevolg dat ze niet tot hun recht komen en worden gebruikt voor doeleinden waarvoor ze niet bestemd zijn: extra lessen in Nederlandse taal, schrijven of rekenen of voor het afmaken van werk in deze vakken. Vrij rekenen in de slechte zin van het woord, zgn. stillezen, hier opgevat als zacht lezen in bibliotheekboeken, vrij werken, waaronder alles verstaan kan worden, een en ander in vele gevallen zonder of met een minimum aan leiding door de leerkracht — al deze „vrijheden" werden herhaaldelijk geconstateerd."

● De insp. van Breukelen uit zijn vrees, dat, mede ten gevolge van de vernieuwing, de waarde van het vertellen over het hoofd zal gezien worden. „De oude school heeft een figuur gekend waarvan na jaren de herinnering nog voortleeft in de harten van duizenden volwassenen, nl. die van de *meester-verteller*. Het streven naar vernieuwing leidt soms tot een verschrompeling van de vertelkunst in de school, doordat men minder gelegenheid openhoudt voor de goede vertelling en te weinig bedenkt, dat speciaal bij een vak als geschiedenis de „papieren meester" nooit de man van vlees en bloed kan vervangen. De gemeenschappelijk beleefde klasse-ontroering, die bij elk der kinderen van zo grote invloed is en dikwijls zo sterk en zo lang nawerkt, kan niet gewekt worden door een zelfstandig of groepsgewijze verwerken van de gegevens van het boek, hoe interessant ook, of door het verzamelen van illustraties en het overigens zeer verdienstelijk aanleggen van een eigen album. Ik heb dan ook in het afgelopen jaar meermalen de aandacht van het onderwijzend personeel gevestigd op het dreigend tekort aan gemeenschappelijke beleving, dat moet leiden tot een verschraling van het onderwijs, doordat aan het fantasie- en emotionele leven van het kind tekort wordt gedaan".

● Men kan inderdaad ook zondigen door een goed modern principe à tort et à travers door te voeren. Sommigen weten geen maat te houden, zegt de insp. van Amsterdam. 't Gebeurde in Amerika, 't gebeurt ook hier. Zo werd Dewey's leus „learning by doing" door sommige progressieven dusdanig volstrekt genomen, dat Dewey zelf zich hiertegen meermalen met kracht en klem verzette en zijn discipelen tot de orde riep met zijn herhaalde waarschuwing: „I never said so". Zo leidt overdrijving van het beginsel van de spontane activiteit tot een niet-efficiënt doen zoeken door de leerlingen naar kennisinhouden die door eenvoudige mededeling van de onderwijzer op veel economischer wijze hun bezit hadden kunnen worden". Inderdaad is dikwijls nodig: verzoening van beginselen. En daarvoor is inzicht onontbeerlijk.

● Dezelfde inspecteur brengt dit niet kunnen maathouden en onderscheiden in verband met de onderwijzersopleiding: „Op de door mij bijgewoonde eindexamens der kweekscholen blijkt mij steeds weer, dat de schijnkennis van de candidaten in het vak pedagogiek vaak tot uiting komt in het rammelen met onbegrepen termen, waarachter men te vergeefs enig begrip tracht te ontdekken. Men kan dit manco in de opleiding trachten te vergoelijken met te wijzen op de allesbeheersende factor van de persoonlijkheid van de onderwijzer en opmerken dat een goed gevormd hoofd beter en meer is dan een goed gevuld hoofd, doch het wil mij voorkomen, dat een leeg hoofd evenmin gevuld als gevormd is. Niemand kan meer over de lessenaar geven dan hij zelf verworven heeft, en daarom zullen aan de opleiding

hoge eisen moeten gesteld worden, zowel wat de intelligentie als de intellectualiteit van de leerlingen betreft".

● Op scholen die met de vernieuwing ernst maken, zal zich dat openbaren in het leerplan. Er zijn echter nog altijd scholen, als we de insp. van Zwolle geloven mogen — en we hebben geen enkele reden om hem niét te geloven — „waar de controverse tussen leer en leven wordt opgelost door het leerplan, na visering door de inspecteur, veilig op te bergen achter slot en grendel, tot tien dagen vóór het begin van het volgende schooljaar. Men handelt naar de eisen van het ogenblik, schaft een nieuwe methode aan of een nieuw boek onder de invloed van een of andere welbespraakte vertegenwoordiger. Van het volgen van een bepaald richtsnoer is geen sprake. Het is, zoals een der schoolhoofden, in navolging van de grote Zonnekoning, het uitdrukte: „Och, leerplan, leerplan — het leerplan ben ik".

● Op de inspectie Deventer, aldus de betrokken functionaris, „zijn we nog lang niet zover, dat we met al of niet gerechtvaardigde trots kunnen wijzen op grondige of zelfs maar aanvankelijke vernieuwingen waar progressieve scholen gewag van kunnen maken. Er wordt wel aan gewerkt, langzaam aan, bedachtzaam. Ik meen te hebben opgemerkt, dat de mensen niet voldoende geleerd hebben naar eigen inzicht te werken. Dát ontbreekt: inzicht in de rijke mogelijkheden die de leerstof — ook uit het boekje — biedt, inzicht in de fijne „kneepjes" van het vak, inzicht in organisatorisch opzicht — de rooster, weet U".

● „Het bovenstaande, waarbij uiteraard niet naar een schijn van volledigheid kon worden gestreefd, moge toch de indruk vestigen, dat in steeds groeiende mate de activiteiten voor de vernieuwing en de verfrissing van het onderwijs hun invloedssfeer vergroten. Zonder voortdurende stimulans zou echter ook ongetwijfeld weer een teruggang intreden. Het vernieuwingswerk is een langdurige arbeid, die veel belemmeringen ondervindt en waarvan de resultaten meestal nog pas een vage, ofschoon duidelijk merkbare gestalte hebben verkregen. Het is te hopen, dat de vakverenigingen de overheidssteun mogen behouden, zonder welke zij in hun bemoeiingen te zeer beperkt zouden blijven, en dat de leden van het schooltoezicht steeds meer in de gelegenheid zullen worden gesteld, zich aan deze stimulerende arbeid te wijden" (Hoofdinsp. van Derde Hoofdinspectie).

● In een artikel over „de groei van de kleuterschool" in Vl. Opv. Tschr. 1952, No. 6, schrijft prof. V. d'Espallier: „De Montessorimethode zoals ze thans gebruikt wordt, heeft o.m. door een vrije toepassing heel wat van haar eerste starheid verloren, maar de eerste Casa dei Bambini moet wel zeer sterk de invloed hebben ondergaan van de toenmalige psychologische opvattingen: sensitivisme, elementenpsychologie, associationisme. Montessori was wat haar materiaal betreft een kind van haar tijd, zoals ze het ook was voor wat betreft haar vrijheidsopvattingen. Maar omdat ze een kind was van haar tijd, heeft ze in snel tempo de hele wereld voor zich weten te winnen".

● Dezelfde schrijver onderscheidt drie stadia of richtingen bij het kleuteronderwijs in verband met de evoluerende kinderpsychologie: „Montessori is een typische representante voor de zintuigpsychologie. Decroly te Brussel, mej. Lafendel en mej. Audemars in „La Maison des Petits" te Genève hebben vooral de verstandelijke groei op het oog. De Residential War Nursery in 1940 opgericht te Hampstead (Eng.) door de dochter van Freud, en Dorothy Burlingham, nl. The Malting House School te Cambridge onder leiding van S. Isaacs, verwerken gegevens van de dieptepsychologie. Met deze derde richting komen de ervaringen, opgedaan bij de diagnose en de behandeling in de Child Guidance Clinics in het middelpunt van de interesse te staan.

● Op basis van de ontwikkelings- en dieptepsychologie worden thans aan de omgeving, het kleuter-opvoedingsmilieu, de volgende eisen gesteld:
1. het moet berekend zijn op de „levels of maturity" (rijpings-niveau's, gevoelige periodes);
2. het moet de activiteit en motorische ontwikkeling aanwakkeren;
3. moet het verwerven van goede gewoonten vergemakkelijken;
4. de kinderen gelegenheid geven hun gevoelens te uiten;
5. hun het gevoel van veiligheid en zekerheid geven, doordat ze verstaan wat door de volwassenen gevergd wordt;
6. hen gevoelig maken voor de rechten en plichten als leden van de sociale groep;
7. hen stimuleren om eigen krachten te meten.

● „Ten slotte wensen wij nog te onderstrepen, dat eerst in de laatste jaren de katholieke kleuterschool er toe komt haar eigen zelfstandig karakter ter verwerven. Op dit gebied zal eerst nog veel werk moeten worden verzet".

Boekaankondiging

Ons Eigen Blad - 15 September 1952

Keurraad-recensies

Jodel-Madeli, door Aleid Ages van Weel, uitgave van Goor Zonen, Den Haag. M. 14—18 jaar. Geb. *f* 4,95.

Dit mooie opvoedende boek verplaatst ons in de bergen van Zwitserland. Madeli die om haar talent van jodelen haar bijnaam krijgt heeft nog een ander talent: tekenen. Voorlopig lijkt er weinig kans dat zij deze gave zal kunnen ontwikkelen. Studeren ligt eigenlijk buiten de gedachtensfeer van de Mattersfamilie. Via Annelies maakt Madeli kennis met een lieve en zeer verstandige grootmoeder, de Oma uit Zürich. Deze ontdekt al spoedig wat er aan talent schuilt bij het vriendinnetje van haar kleindochter. Op lieve manier komt zij haar tegemoet en geeft haar de gelegenheid tekenonderricht te ontvangen. De Alpensfeer geeft een bijzondere bekoorlijkheid aan dit mooi stijlvol geschreven verhaal. Er is een lichte, weldoende christelijke achtergrond. Ook beneden de zestien reeds aan te bevelen.
Nummer 1522 van het nieuwe Keurraadregister.

De kleine Lord, door Frances Elisa Hodgson Burnett, uitgave van Goor Zonen, Den Haag. J+M 9—12 jaar. Geb. *f* 2,50.

Dit in 1886 geschreven boek oefent met zijn romantische sfeer nog steeds grote aantrekkelijkheid uit op onze jeugd. Zelfs in onze democratische tijden ! In de serie Oud Goud is daarom een vlotte vertaling van dit bekende werkje (dat reeds spoedig 20 Nederlandse drukken beleefde!) zeker op zijn plaats. De platen van Roothciv blijven goed in de sfeer.
Nummer 1523 van het nieuwe Keurraadregister.

Truusje en Minet, door To Hölscher, uitgave van Goor Zonen, Den Haag. M. 6—9 jaar. Geb. *f* 1,35.

Een keurig pakkend verhaaltje voor onze kleinste meisjes in fijne katholieke sfeer. Truusjes ouders zijn maar arm en Truusje is op haar verjaardag met kleine geschenkjes al heel blij. Maar het geschenk van grootmoe, een poesje, is toch een schat. Maar als broertje zo ziek wordt besluit het meisje haar poesje op te offeren voor een kerstboom waar broertje zo naar verlangt. En dan gebeurt het.... Een prachtig opvoedend verhaaltje, gaarne aanbevolen !
Nummer 1524 van het nieuwe Keurraadregister.

Jan en zijn ballon, door To Hölscher, uitgave van Goor Zonen, Den Haag. J. 6—9 jaar. Geb. *f* 1,35.

Het is een goede gewoonte geworden dat de bekende schrijfster To Hölscher eerlijk op de beurt meisjes èn jongens met een mooi katholiek boekje verrast. En zo is Jan de aardige tegenhanger van Truusje. Ook Jans ouders zijn in moeilijkheden en vader kan maar steeds niet het ezeltje vinden, dat gouden tientjes niest'. Dat vindt Jan erg droevig, vooral nu hij ‚op zijn klompen' zijn eerste Communie zal moeten doen en vader ziek is. Op de kermis krijgt hij een ballon en die brengt hem op het idee eens een briefje naar O. L. Heer te sturen. Dat briefje komt goed terecht en een goede Mevrouw brengt uitkomst in het beproefde gezin. Een aardig verhaaltje in uitgesproken katholieke sfeer.
Nummer 1525 van het nieuwe Keurraadregister.

Teun Dammers, de boer van ‚Landzicht', door Cor Bruijn, uitgave Van Goor Zonen, Den Haag.
J. 14—18 jaar. Geb. *f* 2,95.
Een boek van goede karakterbeschrijving en vaak boeiende inhoud. Echt op het boerenleven ingesteld, schetst het ons het karakter van boer, boerin en zoon van Landzicht. Zoon Klaas, vijftien jaar oud, kan alles niet meer zo inzien als zijn optimistische vader doet en geeft dat op zijn eigen stugge manier nogal eens te kennen. Boer Teun is de goedheid zelf, een prettig enthousiasteling, vol plannen, die in zijn vrouw gelukkig een goede rem vindt, anders zou hij wel eens te ver doorslaan ! Dit in lichte christelijke sfeer gehouden boek biedt opbouwende stof, die prettig leesbaar en met goede illustratie wordt opgediend.
Nummer 1526 van het nieuwe Keurraadregister.

Bent en zijn vrienden, door Erik Bertelsen, uitgave Van Goor Zonen, Den Haag. J. 9—12 jaar. Geb. *f* 2,95.

Een prettig, vriendelijk boek, dat eigenlijk de levensloop geeft van Bent Og Hans Venner, het Deense jochie met zijn grote liefde voor de natuur. Vooral op dit gebied ligt ook de waarde van dit boekje voor onze jeugd: het leert werkelijk waardering voor het schone in Gods Schepping. Het boek leeft in een aangename moderne sfeer, zonder echter ergens te overdrijven. De illustraties van Annelies Kuiper verdienen een woord van lof.
Nummer 1527 van het nieuwe Keurraadregister.

Laat de kinderen tot mij komen, door Zuster Xaveria, uitg. Helmond, Helmond. J + M 6—11 jaar. Geb. *f* 7,90.

Velen zal dit typografisch zeer verzorgd boekwerk goed te pas komen. Het geeft godsdienstige vertellingen het gehele jaar door, keurig aangepast aan de tijd. Het opent met Bijbelvertellingen : Schepping, Verlossing, dan het Leven en Lijden van Jezus, de Verrijzenis en iets uit het leven van de jonge Kerk. Een elftal godsdienstige onderhoudjes ‚behandelen' het Kruisteken en de H.H. Sacramenten. Tot slot enige ‚heiligen' die speciaal de jeugd aanspreken (Kleine Theresia, Bernadette, André de Thaye, Annie de Guigné enz. Voor kleuterschool en lagere klassen L.S. van onschatbare dienst, vooral voor hen die zelf niet zo gemakkelijk vertellen kunnen. Prachtige uitgave !
Nummer 1528 van het nieuwe Keurraadregister.

Herdrukken :

Bij uitgeverij L. C. G. Malmberg, 's-Hertogenbosch, verscheen van **De Cowboy-detective** en **Arendsoog knapt het op** respect. de 5e en 2e druk. Nowee, de moderne Karl May blijkt bij voortduring juist dát te geven wat de jeugd van heden zoekt !

Andere Uitgaven

Supplement op de 19e druk „Salarisregeling voor de onderwijzers", overeenkomstig het bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1948, waarin verwerkt zijn de volgende Koninklijke Besluiten : van 19 Oct. 1951, van 13 Dec. 1951, van 20 Nov. 1951, van 11 Dec. 1951, resp. Staatsblad 457, 555, 491, 551. Uitgave van N. Samson N.V. te Alphen aan de Rijn.

J. Verhoeven : **Die Rundschau** en **Guides to our books,** bij G. B. van Goor Zonen's U.M., 's-Gravenhage.
Van de eerste reeks verschenen : No. 8 Svizzero en No. 9 Was tun, Sibylle ?; in de tweede de nrs 11 t/m 14, resp.: The Speckled Band, The White Raja, Little Lord Fauntleroy en Misunderstood.

T. Heeringa en G. den Hollander: **Met Engels de wereld in,** practisch leerboek voor emigranten en allen die zich met het Engels moeten kunnen redden. Bij Bosch en Keuning, Baarn, 212 blz. *f* 3,90. Geen schoolboek, maar een werk voor (onontwikkelde) volwassenen, speciaal landverhuizers, met als uitgesproken bedoeling : actieve taalbeheersing. Vandaar heel veel spreekoefeningen. Er wordt phonetisch schrift gebruikt : „International Broad System. Rijk geïllustr.

P. A. Begeer : **Denken en dromen** VII, VIII en IX, elk 80 blz., *f* 1,95. Bij W. Versluys N.V., Amsterdam. Vorige deeltjes van deze leesboeken-serie werden reeds vroeger hier aangekondigd. In deze twee stukjes voor het vijfde leerjaar worden de lotgevallen van „Jannetje en Jan" verhaald. Weer op verdienstelijke wijze. Maar hopeloos neutraal. Leven we nog in een christelijk land ? De prijs van de boekjes is twee kwartjes te hoog.

B. Schuil, D. L. Daalder en H. de Lange : **Neerlandia,** nieuwe leergang voor het U.L.O. III, 160 blz. *f* 2,50, geb. *f* 2,90. Bij J. B. Wolters, Groningen.
Interessant, afwisselend, origineel, actueel, deskundig. Achter dit boekje zit een massa werk : zoeken, schiften, ordenen, overdenken, berekenen, controleren. Achteraan 12 blz. grammatica plus een lange lijst : „Wat lezen we in de derde klas ?" en „Toneel voor klassen III en IV", een keuze die voor katholieke scholen aanzienlijk anders zal moeten zijn. Onder „Folklore" vinden we een „heiligenlijstje" van de maand November. Vooreerst is heiligenverering geen folklore ; ten tweede : de Caecilia van 22 Nov. is geen dochter van Swentibold, maar een romeinse martelares uit de derde eeuw.

Edward B. Tracy : **Paddles,** the Story of a Sea-lion, annotated and adapted by F. Ossendorp (in de reeks Continuous Story Readers) 108 blz. *f* 1,15. Bij J. B. Wolters, Groningen.
Interessante geschiedenis, bestemd voor de tweede klas M.O., met woordvertalingen in de marge.

Dr. J. de Graaf, H. de Lange en D. M. van Willigen : **Francia, Vocabulaire** voor het M.O., Tweede deeltje. 90 blz. *f* 1,75, geb. *f* 2,10. Bij J. B. Wolters, Groningen. Verdienste : de „woorden" worden zoveel mogelijk in verband gegeven; er is een rijke afwisseling, veel herhaling en veel gesprekstof.

A. F. A. Cheizoo en Ph. C. Stubenrouch : **Bedrijfshuishoudkunde en Boekhouden,** voor de H.B.S. A, voor de acte Handelskennis L.O. en voor de Practijkexamens, II. 268 blz. *f* 5,50, geb. *f* 6,25. Bij J. B. Wolters, Groningen. Met dit tweede deel is het werk voltooid. Zoals in I werden de bedrijfseconomische handelingen van de ondernemer op de voorgrond geplaatst. De schrijvers zijn leraar aan het Titus Brandsma Lyceum te Oss.

Aug. A. Boudens : **Plantijn,** deel 4 van „Neerlands Glorie", serie leesboekjes over Nederlands grote figuren. 40 blz. *f* 0,75. Bij M. Stenvert & Zoon te Meppel.
Onze lezers kennen de schrijver en weten dat het goed is, wat hij schrijft. Weer een mooi nummer voor de klasbibliotheek.

N. G. v. d. Berg : **Wij koken zelf !** Eenvoudig kookboekje voor meisjes. 55 blz. *f* 1,50, geb. *f* 2,25. Bij W. J. Thieme & Cie te Zutphen.
Keurig uitgegeven boekje, gedrukt in rood en zwart, met leuke illustraties. Echt iets voor onze oudere meisjes.

W. G. v. d. Hulst : **Het mooie begin,** 2 deeltjes, resp. 32 en 34 blz. à *f* 1,— per stuk. Bij P. Noordhoff N.V., Groningen.
Als vader Van de Hulst schrijft en Van de Hulst junior illustreert, is er iets moois te verwachten; de uitgever heeft het zijne er toe bijgedragen om van deze boekjes werkelijk iets moois te maken als uitgave. Met de gegeven (of aangeduide) stof, zal de onderwijzeres de kleintjes ook zeker kunnen boeien. Maar als we de boekjes methodisch onder de loupe nemen, moeten we zeggen : Neen, dit is niet de manier : de psychologie wijst àndere wegen.

C. Wilkeshuis : **Bont Palet,** bloemlezing voor het V.G.L.O. en het A.V.O. aan nijverheidsscholen, I en II, elk ± 120 blz. *f* 1,75, geb. *f* 2,25. Bij W. J. Thieme & Cie, Zutphen.
'n Oorspronkelijke verzameling uit tal van boeken, ook van de samensteller zelf, waarvan slechts weinig stukken in andere bloemlezingen te vinden zijn. Bovendien rijke afwisseling. De naam is gelukkig gevonden, illustratie en druk zijn goed. Bestemd voor het openbaar onderwijs.

Zonnestralen, oude sprookjes naverteld door Henriëtte Dietz en Katharina Leopold, opnieuw bewerkt door Jan Boer. Met platen en tekeningen van H. D. Voss. Bij J. B. Wolters, Groningen. *f* 6,90.
Deze zevende druk verdient een aparte vermelding. Reeds meer dan een halve eeuw geleden hebben wij genoten van de twee bundels van Dietz en Leopold. Het is werkelijk „oud goud", dat ons thans in één band met geheel nieuwe, zeer verdienstelijke illustraties, door kundige hand bewerkt, geboden wordt. Voor oud en jong een schat.

J. P. Verheule en A. Jong: **The Pleaant Way I,** een aantrekkelijke methode voor het Engels, geïllustreerd door Daan van Rossum, 135 blz. *f* 2,90. Bij P. Noordhoff N.V., Groningen.
We krijgen langzamerhand overvloed van methodes voor de vreemde talen, maar het is een verheugend feit, dat er geen meer verschijnen die niet het merkteken van de nieuwe richting dragen. Ook deze, die in de eerste plaats voor het Ulo bedoeld is. Er werd gebruik gemaakt van dr. H. Bongers : 3000 Word English, mede om de leerlingen in staat te stellen reeds na het eerste jaar zonder grote moeilijkheden een eenvoudig boekje te lezen. Een 15-tal bladz. leesstof zijn aan dit eerste deeltje toegevoegd.

H. de Lange: **Eenvoudig Frans,** nieuwe leergang voor het U.L.O. in drie deeltjes, geïllustreerd door C. Meijers. Tweede deeltje. 94 blz. *f* 1,60, geb. *f* 1,95. Bij J. B. Wolters, Groningen.
Weer een fris boekje, zoals we van De Lange gewoon zijn. Bij ieder lesje wordt uitgegaan van een aardig samenhangend tekstje, soms kostelijk, zoals „Grand-père a l'oreille un peu dure". Simplex veri sigillum.

J. Leistra: **Wir führen ein Gespräch,** 52 blz. *f* 0,95. Bij J. B. Wolters, Groningen.
Enthält 15 Lesestücke, die als Ausgangspunkt für ein Gespräch in den höchsten Klassen von Mittelschulen und den mittleren Klassen höherer Schulen beim Deutsch unterricht dienen können.

W. F. Boerefijn en W. van Dam: **Onze veeteelt,** leerleesboek voor de hoogste klassen van de lagere school, scholen voor v.g.l.o. en de laagste klas van ulo-scholen, 90 blz., met apart werkboekje van 60 blz. *f* 2,50. Bij J. B. Wolters, Groningen. — Boven-Moerdijks georiënteerd. Voor het Zuiden zouden op vele plaatsen andere dingen te zeggen zijn.

P. J. W. van Adrichem: **Jong en jolig,** een drietal leesboekjes voor de tweede helft van het eerste leerjaar van R.K. scholen. 48 blz. ing. *f* 0,90, geb. *f* 1,25. Met illustraties in kleur van M. Bosch van Drakestein. Bij W. J. Thieme & Cie te Zutphen.
Aan leesstof voor de kleintjes is altijd nog wel behoefte. Daarom zij op deze uitgave extra de aandacht gevestigd.

Van Goor's **Klein Latijns Woordenboek,** Latijn-Nederlands, tevens bevattende een groot aantal latijnse spreekwoorden, spreuken, zegswijzen en afkortingen, door Dr. J. W. Fuchs, form. 10 bij 8, 352 blz. *f* 3,95. — Handig dangske, dat velen, ook hun die nooit Latijn gestudeerd hebben, welkom zal zijn.

G. B. van Hulst: **De Bloemhof,** leesboek voor het Algemeen Vormend Onderwijs aan R.K. Nijverheidsscholen voor Meisjes, tevens voor het voortgezet lager onderwijs en de lagere klassen van de ulo-scholen. Deel II, 162 blz.; met los vragenboekje van 6 pag. *f* 2,75. Bij M. Stenvert & Zoon te Meppel.
In het tweede deeltje van deze verzameling valt evenveel te prijzen als in het eerste, vroeger hier reeds aangekondigd. Mogen wij even opmerken, dat het meervoud van passage, combinatie etc. *niet* is : passage's, combinatie's, maar: passages, combinaties, enz.?

Katholieke Onderwijzersverbond: **Jaarboekje 1952.** Bureau Koninginnegracht 70, 's-Gravenhage.
Verschaft alle gegevens die men maar wensen kan. Een vraagbaak die in velerlei omstandigheden onmisbaar blijkt.

HERDRUKKEN

van **L. C. G. Malmberg, 's-Hertogenbosch :** Levigne-v. d. Griendt, Het prentenboek van Jezus' leven, 4e dr.; B. C. Kloostermans, Ons Voorbeeld I 27e dr.; J. W. Dinjens, Onderzoekt alles, behoudt het goede I, 2e dr.; A. B. M. Schrijvers, Kinderen II, 5e dr.; B. L. van Maasland, Ned. Taalboek IV, 24e dr., V, 22e dr., VI A, 12e dr.; Kleine Ned. spraakkunst, 13e dr.; U.L.O. Taalboek, 14e dr.; Dr. J. A. Nillesen, Rood, wit en blauw, vragen- en repetitieboekje, 16e dr.; B. V. Zwegers, Levende schoonheid I, 3e dr.; Schelfhout en Weetink, Boekhouden voor het U.I.O. I, 4e dr., Uitwerkingen, 2e dr.; Aug. Commissaris, Leerboek der Algemene Gesch. III, 6e dr.; Dr. P. M. Maas, Le petit Parisien III B, 4e dr.

van **J. B. Wolters, Groningen :** Bigot - Kohnstamm - Palland, Beknopt leerboek der psychologie, 3e dr.; Bigot, Het Kind, 10e dr.; Kohnstamm, Stil lezen en zelf doen voor het vierde leerjaar, Onderwijzersboekje, 4e dr.; Evers, Kuitert en v. d. Velde, Van kindertaal tot moedertaal IV C voor opleidingsscholen, 6e dr., V C, 6e dr.; Paulusse en Voorwinden, Taal IV B 11e dr.; N-8 2e dr.; Dorsman en v. d. Klei, Dieren vreugd en leed I, 17e dr.; Van Hees en Gritter, Over alle grenzen II, 5e dr.; Daan Deken, Reyne en Ubink, Bloeimaand IV, 7e dr.; Diels - Nauta - Zandvoort, Fundamenteel rekenen II, 14e dr.; X 12e dr.; XI 12e dr.; XII 12e dr.; Fundamenteel cijferen I 4e dr.; Werkcahier IV 3e dr.; Th. Donkersloot, De schakel II, 6e dr.; De Vooys-Stuiveling, Hist. schets van de Ned. Letterkunde, 21e dr.

van **P. Noordhoff N.V., Groningen:** Nauta, Mijn kleine natuurkunde I, 11e en 12e dr.; Wijdenes, v.d. Ploeg, Bruinshoofd, Algebra voor het nijverheidsonderwijs, 6e dr.; K. van Heyst, Breien en haken, 4e dr.

van **M. Stenvert & Zoon, Meppel:** Loghem, Weiss en Vlasblom, Rekenen II voor meisjes, 14e dr.; Duyser en Weiss, Ha ! Handenarbeid voor meisjes, 2e dr.; Dogge, Textielindustrie, Spinnerij, 3e dr.

van **G. B. van Goor en Zonen, 's-Gravenhage : Brans,** Leren en dicteren, 10e dr.; Idem, Het toelatingsexamen I, 4e dr.

van **W. J. Thieme & Cie te Zutphen:** Koert Zwerver, Lientje bij de kabouters I ,11e dr.; Prop en ter Beek, Prenten- en werkatlas van Ned., Indonesië en de West, 2e dr.; Jo Mulder, De wonderbloem, kinderoperette, 2e dr.

van **N. Samson N.V., Alphen a. d. Rijn:** Pensoenwet 1922 (Jan. 1952), 9e dr.

van **W. Versluys te Amsterdam :** Eindhoven en v. Overbeeke, Step by Step I, 5e dr.

van **Van Gorcum & Comp. te Assen:** Boy Wolsey, Jan Pierewiet, 'n bundel liedjes, 9e dr.